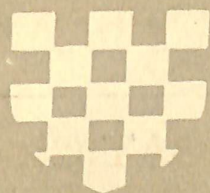

ALMA MATER CROATICA

GLASNIK
HRVATSKOG SVEUČILIŠNOG
DRUŠTVA U ZAGREBU

GOD. V. — RUJAN 1941. — BROJ 1.

ALMA MATER CROATICA

GLASNIK HRVATSKOG SVEUČILIŠNOG DRUŠTVA

SADRŽAJ, br. 1., god. V., rujan 1941.

- Mile Budak: Prošlost i budućnost hrvatskog sveučilišta
Eugen Sladović: Ekonomsko-komercijalna visoka škola
Stjepan Ratković: Uloga visoke pedagoške škole u našem školskom sustavu
Nikola Neidhardt: Prilog pitanju odvajanja nekih fakulteta iz sklopa hrvatskog sveučilišta
Mirko Matijević: Poglavnikov naraštaj

KNJIŽEVNOST

MISLI O NASTAVI

SVEUČILIŠNE VIJESTI

SA STRANIH SVEUČILIŠTA

HRVATSKI JEZIK

ZAKONODAVSTVO NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

DRUŠTVENE VIJESTI

ALMA MATER CROATICA

ORGAN DES KROATISCHEN UNIVERSITÄTSVEREINES

INHALT, Nr. 1., Jahrgang V., September 1941.

- Mile Budak: Vergangenheit und Zukunft der kroatischen Universität
Eugen Sladović: Ekonomisch-Kommerzielle Hochschule
Stjepan Ratković: Aufgabe der pädagogischen Hochschule in unserem Schulsystem
Nikola Neidhardt: Beitrag zur Frage über die Trennung einiger Fakultäten aus dem Verbanne der Kroatischen Universität
Mirko Matijević: Nachwuchs des Poglavnik

LITERATUR

GEDANKEN ÜBER DEN UNTERRICHT

UNIVERSITÄTSNACHRICHTEN

VON DEN FREMDEN UNIVERSITÄTEN

KROATISCHE SPRACHE

GESETZGEBUNG DES UNABHÄNGIGEN STAATES KROATIEN

VEREINSNACHRICHTEN

ALMA MATER CROATICA

ORGANO DELLA SOCIETA DELL' UNIVERSITÀ CROATA

SOMMARIO, No 1., anno V., settembre 1941.

- Mile Budak: Il pasato e il futuro dell' Università croata
Eugen Sladović: Scuola superiore economico-commerciale
Stjepan Ratković: Il compito della Scuola superiore pedagogica nel nostro sistema scolastico
Nikola Neidhardt: Ancora sulla questione della separazione di alcune facoltà dall' Università croata
Mirko Matijević: La generazione del Poglavnik

LETTERATURA

OPINIONI SULL' ISTRUZIONE

NOTIZIE UNIVERSITARIE

DALLE UNIVERSITÀ STRANIERE

LA LINGUA CROATA

LA LEGISLATURA DELLO STATO INDIPENDENTE CROATO

NOTIZIE DELLA SOCIETÀ

ALMA MATER CROATICA

GLASNIK HRVATSKOG SVEUČILIŠNOG DRUŠTVA

GODIŠTE V.

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK :

H I N K O W O L F

Z A G R E B 1 9 4 2.

N A R O D N A T I S K A R A Z A G R E B, K A P T O L B R O J 27

SADRŽAJ

CLANCI I RASPRAVE:

Strana

Bach Ivan: Gotički oltar iz Remetinca	251
Bazala Vladimir: Hrvatsko sveučilišno društvo	346
Dr. Johann Georg Faust i Theophrastus Bombastus von Hohenheim, zvan Paracelsus, u zbilji i priči	214
Bayer Vladimir: Uređenje pravnog i političkog naukovanja u Italiji	333
Budak Mile: Prošlost i budućnost hrvatskog sveučilišta	1
Bulić Frane: O metodama i ciljevima arheologije	133
Cipra Franjo: Barbarizmi u hrvatskom jeziku nekad i danas	53
Cota Frane: Monsignor Bulić i fra Lujo Marun	141
Dabinović Antun: Od koga je god. 1000. Venecija imala mandat za osvajanje dalmatinskih gradova? 58 i 99	79
Fisković Cvito: Krstionica iz VIII. stoljeća u Kotoru	189
Guberina Petar: Jezik i njegovo očitovanje	245
Horvat Ivo: Hrvatska biljnogeografska skupina u zagrebačkom sveučilišnom botaničkom vrtu	180
Horvat Marijan: Rimsko pravo u današnjem svijetu	47
Horvat Rudolf: Kvaternikova buna u Rakovici	45
Ivšić Stjepan: Govor na svečanoj promociji	273
Ivšić Stjepan: Naš izgovor kroz rime	221
Kavran Božo: Hrvatsko sveučilište u doba diktature	94
Körbler Juraj: Borba protiv bolesti raka u Hrvatskoj	296
Krstić Kruno: Pitanje srbizama	241
Lerković Mladen: Od ustaškog sveučilišta do ustaške Hrvatske	
Lovrić Edo: O nazivu istočne crkve u području Kraljevine Hrvatske i Slavonije do konca svjetskog rata	92
Majtin Zlatko: Novi putevi njemačke znanosti privatnog prava	339
Matijević Mirko: Poglavnikov naraštaj	28
Mihanović Klement: O teoretskoj i znanstvenoj sociologiji	286
Miloslavić Eduard: Osnivanje medicinskog fakulteta u Sarajevu	89
M. T.: Hrvatski sveučilištarci za integritet naših zemalja	254
Neidhardt Nikola: Prilog pitanju odvajanja nekih fakulteta iz sklopa hrvatskog sveučilišta	18
Neidhardt Nikola: Iz statistike jedne knjige	110
Neidhardt Nikola: Finsko sveučilište kolijevka finskog nacionalizma	256
Pehare Karlo: Biskup svetog kamenja	138
Petz Vlado: Smisao i zadatak škole	149
Ratković Stjepan: Uloga visoke pedagoške škole u našem školskom sustavu	15
Sladović Eugen: Ekonomsko-komercijalna visoka škola	3
Smerdel Ton: O humanizmu	291
Šeper Mirko: Prilog upoznavanju prehistorijskog čaranja	145
Špišić Božidar: Hrvatska ortopedija	177
Štedimlija S. M.: Hrvati i hrvatsko ime u Carigradu	196
Uvanović Danijel: Današnji pogledi na strukturu svemira	200
Wolf Hinko: Hrvatske sveučilišne zastave	301
* * * Od kada postoji Hrvatsko sveučilište?	342
Veličina i vrijednost djela hrvatske sveučilišne mladeži	73
Novo školsko godište hrvatskog sveučilišta	117
Prva godišnjica	165
Iz borbe hrvatskog sveučilišta	300

KNJIŽEVNOST:

Hrvatska bibliografija (Mladen Bošnjak)	30
Dr. Vilim Bačić: Dubrovački brodovi u doba procvata dubrovačkog pomorstva u 16. vijeku (T. M.)	30
Karl Wetzel: Grundriss der allgemeinen Botanik (Boris Vrtar)	75
Pismo paroha Jovana Čokrljana Ljudevitu Gaju (M. B.)	76

Dr. Ante Pavelić: Strahote zabluda (Dr. Franjo Nevistić)	118
Dr. Stjepan Zimmermann: Filozofija života (Dr. Ton Smerdel)	167
E. S. Bogardus: Uvod u praktičnu sociologiju (Z. G.)	223
Dr. Antun Barac: Književnost i narod (Zlatko Milković)	259
Članak hrvatskog učenjaka dra P. Guberine u talijanskoj jezičnoj smotri (Prof. M. Veršić)	259
Zakoni, naredbe i odredbe	260
Sveuč. prof. dr. Albert Ogrizek: »Uzgoj goveda« II. dio (dr. G. Kodinec)	260
Hrvatsko kolo za god. 1941. (dr. Zlatko Gašparović)	316
Fran Galović: Pripovijesti	317
Dvije nove knjige Vladimira Nazora	317
Poljodjelska znanstvena smotra (dr. Ivan Šmalcelj)	360

MISLI O NASTAVI:

Vinko Nikolić: Pitanje stručnog školstva u našoj državi	32
Marko Veršić: Zadaća profesora Hrvata	78
Mate Orišković: Zadaća i dužnosti hrvatskog učitelja	169
Krsto Spalatin: Ne želimo samo učiti nego i naučiti žive jezike	225
Franjo Herman: Školska kvalifikacija sveučilišnih nastavnika	226
Josip Baugut: Iz metodike povijesti	261
Izvod iz govora sv. Oca Pape talijanskim sveučilištarcima	317

SVEUČILIŠNE VIJESTI:

75-godišnjica života sveuč. prof. dra Ede Lovrića	34
Da se ne zaboravi	35
Obavijest absolviranim filozofima	35
Raspisan natječaj za dva docenta na veterinarskom fakultetu	35
Umirovljen sveučilišni profesor dr. Josip Marić	35
Upute glede upisa početkom školske godine na Hrvatsko sveučilište i na Hrvatsku ekonomsku komercijalnu školu	35
Sveučilišni profesor dr. F. Milone iz Napulja izdat će djelo o Hrvatskoj	36
Hrvatski sveučilištarcu u Slovačkoj	36
Zaključak vijeća pravnog fakulteta	36
80-godišnjica sveuč. profesora dra Artura Gavazzia	78
Novi lektor hrvatskog jezika na bečkom sveučilištu	79
Sveuč. profesor dr. Antun Sović	79
Predavanja na ekonomsko-komercijalnoj visokoj školi	80
Profesor Stjepan Ratković imenovan državnim tajnikom u ministarstvu nastave	122
Sveučilišni profesor dr. Bogdan Solaja otpušten iz državne službe	122
Ostavština hrvatskog rodoljuba zagrebačkom sveučilištu	122
Umirovljeni sveučilišni profesori	122
Novi redoviti profesori sveučilišta	123
Nova uprava Hrvatskog sveučilišta	170
Novi redoviti profesori sveučilišta	171
Bugarski sveučilištarcu prof. dru Antunu Vrgoču	171
Podjela nagrada iz zaklade prof. Ščetinca	171
Stipendija za njemačke i slovačke sveučilištarcu	171
Stipendije sveučilištarcima	172
Sveučilištarcu i umjetničke izložbe	172
Poglavnik je primio novu sveučilišnu upravu	227
Da se ne zaboravi	227
Novogradnje Hrvatskog sveučilišta	228
Navršila se 40-godišnjica hrvatske ornitološke središnice i 30-godišnjica prvog markiranja ptica	230
Imenovani članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti	231
Novi rektor Visoke pedagoške škole	232
Dr. Branko Benzon sveučilišni profesor	232
Novi sveučilišni profesori	232
Popunjenje nastavnčkog zbora veterinarskog fakulteta	232
Novi docent ekonomsko-komercijalne visoke škole	232
Pojedinosti kulturnog sporazuma između Hrvatske i Bugarske	232
Bugarski sveučilištarcu u Zagrebu slave blagdan sv. Klimenta	233
Boravak rumunjskog učenjaka i pjesnika dr. N. J. Herescu-a	233
Poglavnik o zadaći Hrvatskog sveučilišta	262
»Alma mater croatica« uvijek na pravom putu	262
Naši arhivi	262

Odbor za izgradnju Hrvatskog sveučilišta i visokih škola	263
Dr. ing. Josip Balen Poglavnikov župan županstva pri Poglavniku	263
Dr. Nikola Žuvić redoviti profesor sveučilišta	264
Zadaća fakultetskog dobra Maksimir u izobrazbi slušača gospodarstva	264
Reforma nastave u srednjim školama	266
Petnaestogodišnjica smrti sveuč. profesora dra Ise Kršnjavica	266
Profesor Stjepan Ratković ministar nastave	318
Izveštaj ministra prof. Ratkovića podnesen na VII. sjednici Hrvatskog državnog sabora	318
Za izgradnju veterinarskog fakulteta potrošeno je do sada 27 milijuna kuna	320
O državnoj zaštiti arhivske građe	321
Dvadeseta obljetnica đučkog doma u Runjaninovoj ulici	322
O Klementu S. Mihanoviću, autoru rasprave »O teoretskoj i znanstvenoj sociologiji	323
U Zagrebu je prof. dr. Edmund Mezger održao više pravnih predavanja	324
Hrvatska u okviru stare Evrope	324
Zagreb ima 394 knjižnice	324
Lijep dar Gradske knjižnici u Zagrebu	324
Umro je sveuč. profesor dr. Branislav Dimitrijević	324
† Dr. Milan Rešetar	324
Godišnjica smrti sveuč. prof. dra Gjura Arnolda	325
Godišnjica smrti učenjaka Janka Barléa	325
Prof. dr. E. Dovifat u Zagrebu	325
Reaktiviranje prof. Hirtza	360
Pučko sveučilište u Zagrebu	361

SA STRANIH SVEUČILISTA:

Vijećanja talijansko-mađarskih visokoškolaca	36
Hrvat imenovan asistentom na institutu u Berlinu	36
Profesor dr. Georg Winter dobitnik »Goetheove medalje za umjetnost i znanost«	36
Priznanja njemačkom učenjaku	36
Talijanska carica počasni doktor	37
50-godišnjica rumunjskog sveučilišta	37
Imetak američkih sveučilišta	37
Sudbina knjižnice u Louvainu u sadanjem ratu	37
Vojvoda Aimone di Spoleto počasni doktor milanskog sveučilišta	37
Priznanje talijanskom ministru Bottai-u	37
Život nizozemskih sveučilištaraca	38
Proslava 400-godišnjice smrti Paracelsusa u Salzburgu	80
Da se ne zaboravi	81
Upisi na slovačkom sveučilištu	81
Smrt znamenitog njemačkog ekonomiste	82
Visokoškolski tečajevi na Semmeringu	82
Dr. Vojtech Tuka opet predaje na sveučilištu	123
Kralj Boris III. počasni doktor tehničkog sveučilišta u Budimpešti	123
Promocija ministra predsjednika Filova za počasnog doktora budimpeštanskog sveučilišta	123
Hrvatski sveučilištarci u Beču osnovali H. A. K. »August Šenoa«	173
Lektori za hrvatski jezik na talijanskim sveučilištima	173
Četiri slovačke stipendije za hrvatske sveučilištarce	173
Dr. Gesemann predsjednik Slavenskog instituta u Pragu	173
Prof. Salvini docent rimskog sveučilišta	173
Početak sveučilišne godine u Bukureštu	173
Otvorenje akademske godine papinske akademije	173
Njemačko sveučilišno izaslanstvo u Torinu	173
Otvorena trinaesta akademska godina talijanske kraljevske akademije	173
U studenom je otvoreno Strassburško sveučilište	173
Francuska školska reforma	173
Nizozemska sveučilišta	174
Natjecanja njemačkih sveučilištarki u Darmstadtu u ratnoj godini 1940-41.	175
Novo sveučilišno godište u Italiji	233
Škole u Italiji	234
Promjena u organizaciji slovačkih sveučilištaraca u inozemstvu	234
Bugarski sveučilištarci bit će pozvani u vojsku	234
Sveučilišta u Sjedinjenim američkim državama	234
Seminar za novinstvo u Bugarskoj	234
Hrvatski sveučilištarci u Berlinu	267
I. Hrvatsko akademsko društvo »Ruđer Bošković	267
Sveučilišna knjižnica u Bratislavi	267

Djelo slovenskog učenjaka na njemačkom jeziku	267
Svečano je otvorena akademska godina Instituta za talijansku kulturu u Valenciji	267
Osnovana »Behringova nagrada«	267
Gradnja najvećeg observatorija u Europi	267
Rad sveučilišta u Parizu	268
Necbavljena povijest lateranskog ugovora	268
Visoka škola za grafičare u Leipzigu	268
Rumunjski profesor predaje na berlinskom sveučilištu	268
Talijanski savez matematičara	268
Sveučilišta u Madžarskoj	325
O godišnjaku pravnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu	326
Novi kulturni vidici u Njemačkoj	326
Izložba knjiga u Sofiji	326
Sastanak studenata sila trojnog ugovora	326
Požar sveučilišta u Carigradu	326
Njemačke škole u Generalnom Gouvernementu	326
Albertina je glasovita bečka grafička zbirka	326
Otpušteni profesori beogradskog sveučilišta	326
† Dr. Metod Dolenc	326
Umro je dr. Stanko Lapajne	326
Madžarsko-talijanska kulturna izmjena	361
Najveća astrofizička osmatračnica u Italiji	361
Dr. Juraj Körbler pozvan da održi predavanje na njemačkim sveučilištima	361
Umro je sveuč. profesor dr. August Rath	361
Povijest visokih škola	362
Promocija Josipa Weinhebera na čast doktora honoris causa	362
Likvidacija visoke ekonomsko-komercijalne škole u Beogradu	362
Ukinuta je i viša pedagoška škola u Beogradu	362
Novi predsjednik zavoda za talijansku kulturu u Zagrebu	362
Talijanski učenjak, liječnik prof. dr. Raffaele Paolucci boravio je u Zagrebu	362
Predavanje hrvatskog učenjaka u Rimu	363
HRVATSKI JEZIK:	38, 83, 234, 268, 327, 363
ZAKONODAVSTVO NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE:	40, 85, 124, 175, 236, 271, 331 i 364
DRUŠTVENE VIJESTI:	44, 332

ALMA

MATER

CROATICA

GLASNIK HRVATSKOG SVEUČILIŠNOG DRUŠTVA

God. V.

Zagreb, rujan 1941.

Broj 1

PROŠLOST I BUDUĆNOST HRVATSKOG SVEUČILIŠTA

Dr. Mile Budak, ministar nastave

Glavni urednik našega glasnika posjetio je Duglavnika, ministra nastave dra Milu Budaka i zamolio ga za odgovor na stanovita pitanja. Ministar dr. Mile Budak, poznatom svojom susretljivošću i ljubaznošću, — naglasivši predhodno koliko mu je stalo do probitaka i procvata hrvatske nauke — rado je za ovaj razgovor odstupio sat vremena i iznio slijedeće misli.

Naše je sveučilište kroz zadnjih 20 godina poslužilo svojemu narodu, a to znači oslobodilačkoj borbi samo u toliko, u koliko je naša zdrava mladež uspjela da se otme svim pogubnim uticajima beogradskog režima i mnogih loših profesora, koji su se služili svim tim tuđim režimima. Žalosna je pojava, kojoj narod nije kriv, da na našem sveučilištu imademo, u nacionalnom pogledu mnogo loših profesora. Nije ni čudo, da je to tako, kad znademo da je sveučilište u tom pogledu bolovalo već skoro od svog osnutka. Negda je važna kvalifikacija za sveučilišnog profesora bila, da je mađaron ili barem koalicionaš, a poslije rata je uopće sve razvodnjeno! Prema onoj narodnoj: »Drumovi će poželjati Turaka, ali Turaka biti neće«, mogli bi i mi nažalost reći, poučeni 20-godišnjim iskustvom, hrvatsko sveučilište je zaželjelo poštenih mađarona, ali ih više nema. Ostadoše, uz časne iznimke ovdašnji jugomasoni, koji su bili veći Srbi od Srba onda, kad su slučajno po rođenju i bili Hrvati. Kad je tome tako, a tako nažalost je, onda je posve razumljivo da je bilo službeno nastojanje, da se duh našeg sveučilišta izopači i da bude sve prije nego hrvatski.

Razumije se, da među našim profesorima imade i častnih iznimaka, koji su vazda stajali odlučno uz svoj narod, a imade i takovih, koji su poslije glavinjanja u jugoslavenstvu, pa se ne samo dalje pošteno držali, nego i pošteno djelovali na našu sveučilišnu mladež i pomagali je. Ipak je općenita žalosna pojava na našem sveučilištu, da se stariji nijesu nikako ili vrlo malo brinuli za profesorski podmladak. Većinom se ispričavaju, da nije bilo »budžetske mogućnosti«, jer Beograd nije davao novčanih sredstava za valjano plaćanje docenata i asistenata; no to je samo jedan dio istine. Drugi dio glasi, da mnoga gospoda mladim ljudima naprosto nisu dala ni blizu.

Kad vidimo ovakvo činjenično stanje onda nije teško odrediti naš budući rad: koliko se dade učiniti čemo, da profesorski zbor bude prožet bar slutnjama o ustaškoj ideologiji,

a znamo da su već mnogi profesori ustaše, a napose mnogi docenti i asistenti, pa će onda ipak biti moguće da odozdo izgradimo taj naš najviši naučni zavod onako kako to dolikuje ustaškoj državi. Napose nećemo dopustiti, da itko od mladih ljudi bude primljen za asistenta i izabran za docenta, ako nije ustaša.

Ipak moram naglasiti, da još uvijek stanoviti broj gospode profesora, uza svu svoju naobrazbu i veliko životno iskustvo, nije shvatilo, da ovo što se kod nas zbilo nije promjena režima nego promjena države i cijelog duha. Oni još uvijek u sebi računaju da će nas moći sabotirati svojim mudrovanjima i zanovjetanjima. Ja sam imao sâm zgrade gledati takvog jednog mudrijaša, no budući da nije samnom razgovarao nisam mu niti rekao što mislim o njemu, ali mi je bila potpuno jasna i razumljiva svaka kretnja njegovih ruku, svaki okret glave i treptaj očiju iz kojih je nesumnjivo neprekidno sijevala misao: »preveslat ćemo mi vas«. Ja ne želim nikoga baciti na ulicu bez kruha ali se ljuto varaju svi oni, koji računaju s našom slabošću i sentimentalnošću. Prevarit će se! Mi ćemo od mnogih naših velikih kulturnih zavoda učiniti žarišta hrvatskog duha pa makar lomili ne samo staračke, nego i mladenačke kičme.

Što se tiče obrazovanja naše sveučilišne omladine u tuđini, učinit ćemo sve, da omogućimo našoj mladeži studij u inozemstvu, ali ne nasunce kako kome naleti i kako tko zaželi da studira nego točno proračunato prema našim državnim potrebama: Slat ćemo u inozemstvo na one studije, koji su nam potrebni u našem državnom životu.

S druge strane omogućiti ćemo razne olakšice, da inozemci dolaze na naše sveučilište. Tako su na pr. Bugari prije svjetskog rata mnogo dolazili na naše sveučilište, pa je naša želja da se ta tradicija i održi, a vjerujemo, da će mnogi prijatelji drugih nacija poželjati da kod nas studiraju već i zbog toga, što je potrebno da nauče hrvatski jezik i upoznaju hrvatsku nauku.

Naša pak sveučilišna omladina mora osjetiti sve blagodati koje joj hoće i mora dati ustaška država, za koju je ta omladina najviše stradala i najviše bila proganjana. Jer, treba znati, zadnjih nekoliko godina sveučilišna mladež, u koliko je bila hrvatska, bila je u pretežnoj većini organizirana u ustaškim borbenim redovima. Manji dio bio je u redovima bivše HSS, no većina i tih mladića svakako je vjerovala, da ide za ustaškim ciljem, dok je vrlo mali broj među njima špekulirao. Preostatak je sveučilišne mladeži bio otrovan masonskim ljevičarstvom, koje je najviše cvalo na medicinskom i tehničkom fakultetu, jer je tamo bilo najviše Židova i Srba. Njih ćemo potpuno istrijebiti tako, da će na hrvatskom sveučilištu biti doista samo hrvatska mladež u punom značenju te riječi.

Toj pak hrvatskoj mladeži mogu reći, da u ustaškoj državi nije samo fraza, da na mladima svijet ostaje, jer smo mi iskusili, da su baš ti mladi i najmlađi stvorili ovu državu, da su najviše dali žrtava za nju, da oni najviše i danas za nju rade, da najbolje shvaćaju duh ustaški i da će ga oni i održati usprkos priliva u ustaške redove onih, koji tamo ne spadaju. S mnogo strana teče voda u ustaško vino, a to nas nimalo ne plaši. Na 9. travnja nas je bilo malo organiziranih. Na 11. travnja smo bili poplavljeni ustašama. To je sve bilo godine 1941. Već 1942. u travnju ćemo redove raščistiti, bit će položaj ustaški jasan, a za nekoliko daljnjih godina vjerujemo, da više ne će biti nikoga ko bi se mogao u te redove ugurati, a da u njih ne spada, jer će ustaška ideologija prožeti sva srca, budući da je jedina prava predstavnica hrvatske misli, osjećaja i težnja. Kako je bilo u borbi tako je sada i u izgradnji, a tako će biti i u upravi vođenja države mladež nosilac borbe, snage, vjere i uspjeha.

Hrvatski narod ima pravo na sreću i blagostanje kao cjelina, a isto takovo pravo ima i svaki pojedini Hrvat kao član te cjeline. Ta sreća i to blagostanje mogu se oživotvoriti i ostvariti za narod kao cjelinu i za pojedince kao članove cjeline jedino u posve samostalnoj i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, pa stoga ona ne smije i ne može biti sastavnim dijelom u ni jednom obliku ni jedne druge države niti ikakve druge državne tvorevine.

POGLAVNIK U USTAŠKIM NAČELIMA

EKONOMSKO-KOMERCIJALNA VISOKA ŠKOLA

Dr. Eugen Sladović, rektor Ekonomsko-komercijalne visoke škole u Zagrebu

Danas prevladava shvaćanje, da u krugu kulturnih ideja, pored moralno - religiozne, pravne i socijalne ideje opstoji i privredna ideja. Takvo shvaćanje nije opstojalo u svim dosadanjim kulturnim epohama čovječanstva. No danas spada među vulgarne spoznaje, da ljudske privredne djelatnosti, koje su upravljene na proizvodnju, promet, razdiobu i potrošnju stvarnih privrednih dobara, zajedno s grupacijom ljudi u zajednici, koju uzrokuju pomenute djelatnosti, utječu vrlo odlučno na sve socijalne odnose među ljudima u svakoj organiziranoj ljudskoj zajednici, a povrh toga su odlučan agens međunarodnih odnosa. Privreda opstoji svagdje, gdje pojedinci i ljudske zajednice zadovoljavaju svoje potrebe, jer se tu proizvodi, zamjenjuje, kupuje, prodaje, iznajmljuje i posuđuje, zadužuje i potražuje, — a sve je to usko povezano s mnogobrojnim privrednim djelatnostima. Privreda, kojom se služi individuum u organiziranoj ljudskoj zajednici, razvija se uvijek unutar određenoga socijalnog i pravnog poretka. Svagdje gdje opstoji privreda, pojavljuju se njezini korespondentni odnosi, naprama pojedincu, državi, moralu, religiji, običaju i pravu. Zbog užurbanoga životnog tečaja ljudi su si jedva svjesni evidentne činjenice o ogromnoj važnosti privredne ideje i privrednih djelatnosti, koje su na njoj osnovane.

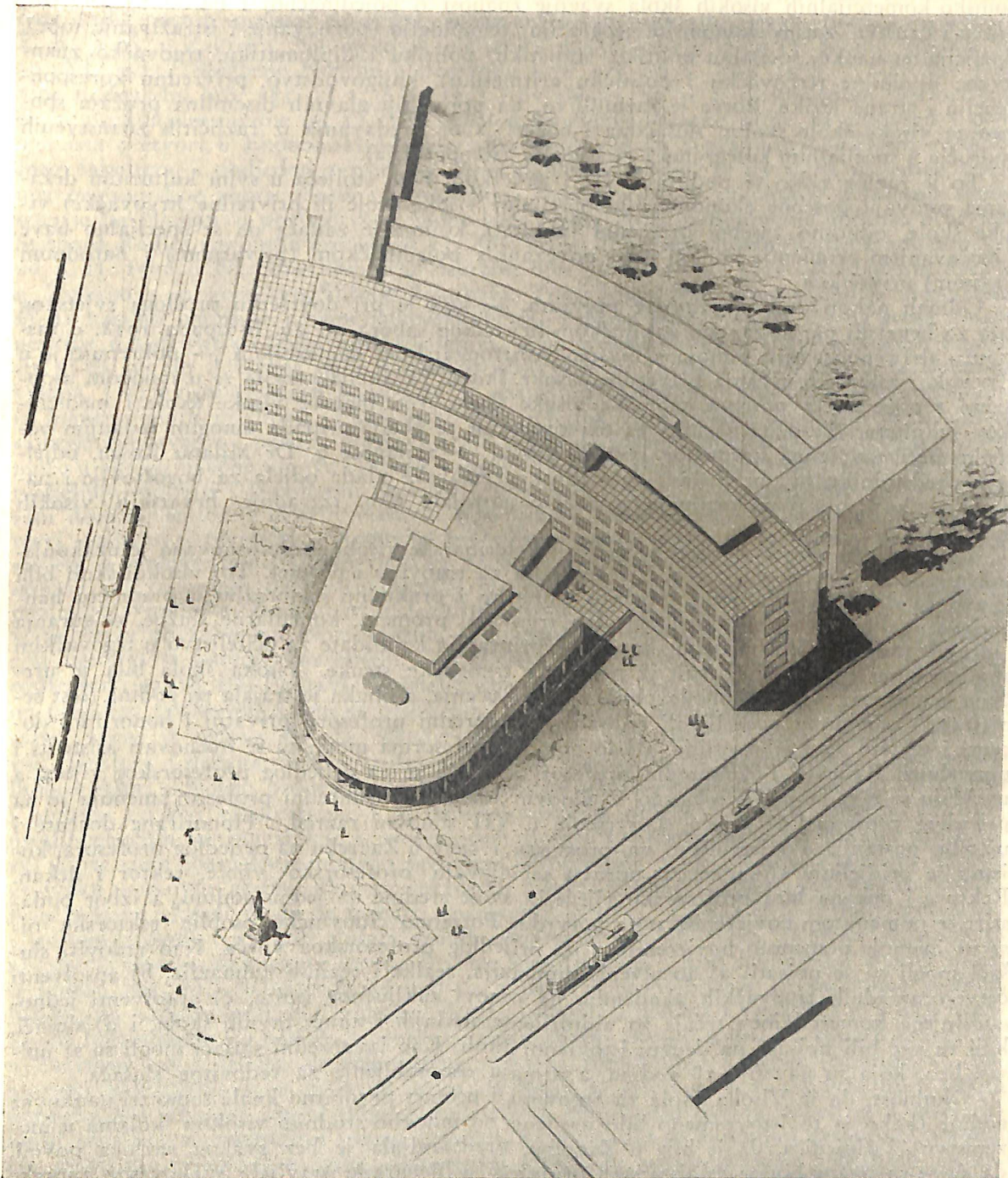
Privredne kategorije, koje predležu na području ljudske privrede, nijesu prirodnog značaja, jer ih ne karakterizira priroda, nego sloboda i privredni subjekt, koji ispunjuje svoje privredne svrhe pod perspektivom zajednice. U prirodi ne opstoji analognoj ljudskoj privredi. Zoosociologija upućuje nas doduše na začudne zoosociološke tvorbe, kojima pripada značaj društva, zajednice ili države, a u kojima opstoji organizacija i djelatnosti, koje predstavljaju skrb za materijalno održanje egzistencije njihovih članova (kao primjerice kod pčela, mravi ili termita). Pa ipak, — uza svu savršenost takvih životinskih tvorba, opstoji nepremostiva razlika između njih i ljudskih socijalnih organizama i ljudske političke, moralno-religiozne, pravne i privredne strukture. Termiti grade danas svoje nastambe i osiguravaju ishranu svojom »privredom« isto onako, kako su to u svojoj vrsti činili pred više stotina tisuća godina. Koliki je pak napredak na pomenutim područjima postiglo čovječanstvo za razmjerno kratko vrijeme svoje pisane povijesti!.. Mi suvremenici dnevno smo svjedoci neprestanog razvitka kulturnog standarda pojedinca, naroda i čovječanstva na svim područjima ljudske kulturne djelatnosti. Mi zamjećujemo da nomice takav napredak našim vlastitim očima i na privrednom području. Taj ljudski kulturni i privredni napredak je razumljiv i opravdan, jer sadržaj privredne ideje sastoji u smišljenom zadovoljavanju potreba, a razvija se pod postulatom slobode za lice, koje privređuje, ta je sloboda vezana zajednicom, a omogućuje po jedinim djelatnostima na području proizvodnje, razdiobe, prometa i potrošnje privrednih dobara. U privredi djeluju privredne kulturne ideje jednako kao što kulturne ideje djeluju u religiji, moralu i pravu, a sve kulminiraju u ideji zajednice, koja funkcionira u socijalnoj slobodi. Za to privredni fenomen i privredna djelatnost čovjeka ne uključuju u sebi isključivo materijalni elemenat (borbu za kruh), nego su ispunjeni dubokim misaonim sadržajem. U tome i sastoji presudna važnost privrede i privrednih ideja za ljudsku kulturu. Privreda je carstvo sredstava, ali podjedno podloga za carstvo duha. Zbog toga smatra se privreda važnom kulturnom komponentom. Time je podjedno naglašen kategorički imperativ današnjeg vremena prema kojemu mora svaka komponenta privrednog rada što savršenije funkcionirati svjesna svojim prava i dužnosti u narodnoj i državnoj zajednici, jer je pozvana da surađuje na podizanju općega kulturnog blagostanja. Privrednici bili su od uvijek kulturni pioniri, a po svojoj organizaciji, spremi, intelektualnoj obrazovanosti i porezno-političkoj važnosti predstavljali su i predstavljaju vrlo važnu skupinu, koja je vršila i vrši naročiti utjecaj na čitav privredno-politički i kulturni život. Historička je činjenica, da se viša ljudska kulturna i politička (državna) forma može zamisliti i razviti samo u vezi i na osnovi više privredne strukture. Kolika je goelma razlika između primitivnoga, političkog i kulturnog stanja naroda lovaca, ribolovaca i nomada, od stanja današnjih velikih kulturnih naroda s razvijenom modernom privredom!

Taj napredak nije postignut samo pukim izdavanjem zakona, nego kulturnim privrednim radom privrednika, koji obrađuju zemlju, grade ceste, škole i katedrale, trasiraju željeznice i proizvode privredna dobra, bez kojih se ne bi mogao ni zamisliti naš moderni život.

Svi pomenuti momenti iziskuju, da moderna država u svojem kulturnom sistemu, koji u sebi uključuje kulturno zakonodavstvo i kulturnu upravu, unapređuje i usavršuje različita sredstva i uređaje, koji služe razvitku sviju grana ljudske kulture na području saznanja (znanost, nauka) umjetničkog stvaranja (umjetnost) i gospodstva nad prirodom (privreda, tehnika), a prema sociološkim zakonima ljudske političke organizacije. Država mora u vezi s privrednim djelatnostima posvećivati naročitu pažnju onom dijelu svoga kulturnog sistema, koji obuhvaća skrb za unapređivanje stručne privredne izobrazbe svojih privrednika i stručnoga-privrednog školstva. Kulturni sistem je svjestan, da ni privreda ni škola ne opstojе radi sebe, nego da oboje služe narodu. U tom konačnom cilju sastaju se privreda i škola. Narod i narodna privreda iziskuju od svakoga svog člana najviše činiidbe. Zbog toga mora svaki privrednik operirati sa solidnim općim i stručnim znanjem. Trgovac nije danas samo puki prodavač različitih potrepština ili robe, nego član naroda i države pa kao takav ne djeluje samo unutar svoje trgovine, nego i u profesionalnim udruženjima, privrednim komorama, socijalnim i kulturnim društvima, te u političkim organizacijama. Na svim tim mnogostranim područjima kulturnog rada mora privrednik unositi svoje znanje i spremu, a samo solidno znanje omogućuje mu održanje i uspjeh u privrednom radu. Potrebnu spremu pruža privredniku stručna privredna škola, gdje pod rukovodstvom iskusnih i požrtvovnih nastavnika stiče potrebno znanje i koristeći se njihovim iskustvom dobiva korisne upute za svoj kasniji životni poziv. Nekad se moglo mnogo toga postići autodidaktikom i mnogi self made man-i postigli su u životu priznate uspjehe. No danas je privredan, politički i pravni život neobično kompliciran tako, da autodidakt ne može sam bez pomoći prokušanih nastavnika upoznati sve potrebno i najnovije, što mu je neophodno nužno u njegovom privrednom radu. — Danas, — u vremenima naslućenoga tehničkog napretka, — mora privrednik raspolagati sa spremom i znanjem, koja mu omogućuje brzu i sigurnu kalkulaciju i odluku. — Tehnika omogućila je modernoj kulturi da skraćuje vrijeme i prostor, te podjedno približila te pojave, događaje i narode. Radio skratio je udaljenosti i omogućio privredniku da važne privredne događaje sazna onog momenta, kad su se dogodili. Pored toga zdrava i poštena privredna utakmica vodi strogoj selekciji pa se za to može najbolje održati onaj privrednik, koji je bolje oboružan oružjem privrednog znanja. Sama država interesirana je u najvećoj mjeri na što intenzivnijem i harmoničnijem razvitku privrede, pa joj je za to zadaća i dužnost, da u svojem kulturnom sistemu, koji provodi općom kulturnom i posebnom ekonomskom politikom, u svakoj prilici pomaže privredne znanosti kao i stručno privredno školstvo i da mu omogućí, da bude svakovremeno na istoj razini na kojoj se ono nalazi kod najkulturnijih naroda, jer privrednici jedne države dolaze u neposredan i posredan dodir s privrednicima drugih naroda. Reputacija države, koju prema stranom narodu zastupa u prvom redu privrednik, traži, da država svojski pomaže svoje privredne srednje i visoke škole, jer to služi njezinom ugledu i unapređuje narodno blagostanje.

Na sveučilištima (pojednim fakultetima) predaju se već tečajem desetljeća i stoljeća i mnoge od onih grana znanosti, čije je izučavanje i poznavanje korisno i potrebno za narodnu privredu i privrednike, koji djeluju u pojedinačkoj (privatnoj) ili javnoj (državnoj, komunalnoj) privredi. Ovamo spadaju napose ove grane znanosti i znanstvene discipline: pravna znanost, politička ekonomija, geografija, fizika, kemija, matematika, tehnologija, strani jezici i dr. No ove grane znanosti i znanstvene discipline nijesu se predavale, a ni sad se sve ne predaju na istom fakultetu ili na istoj visokoj školi i ne čine sastavni dio jedinstvenoga i povezanog nastavnog plana, koji je upravljen na narodnu privredu.

Ogroman utjecaj narodne privrede i pojedinih njezinih grana iziskivao je, da se ustanove posebne samostalne visoke škole, odnosno osnuju zasebni privredni fakulteti na kojima se izučavaju, istražuju i unapređuju ekonomske i komercijalne znanosti. Ovakve visoke škole usredotočuju svoj rad na »economia« i »commercium« kao na osnovne probleme svoga znanstvenog rada, ali podjedno vrše specifičan probir znanstvenog materijala

*Idejna osnova nove zgrade Ekonomsko-komercijalne visoke škole u Zagrebu.
(Zgrada se podiže na Sveticama na površini od ukupno 1 ha i 1.200
čtvornih metara. Čitav građevni trošak predviđen je s 35,000.000 Kn).*

iz drugih znanstvenih grana ukoliko su važni za narodnu i pojedinačku privredu ili su s privredom u uskoj vezi. Radi toga obuhvaćaju naučni program i nastavni planovi ekonomsko-komercijalnih visokih škola svagdje znanost o pojedinačnoj i narodnoj privredi, pravu i društvu, zatim ekonomsku geografiju, tehnologiju (poznavanje i istraživanje robe), financijalnu nauku, socijalnu politiku, statistiku, politiku i diplomatiku, trgovačko znanstvene discipline (trgovačku i političku aritmetiku), knjigovodstvo, privrednu korespondenciju i strane jezike. Posve je razumljivo, da pored tih glavnih disciplina pružaju spomenute visoke škole svojim slušačima i bogati izbor predavanja iz različitih znanstvenih područja u specijalnim kolegijima i vještinama (stenografija).

To je razlog zašto se podkraj XIX i početkom XX. stoljeća u svim kulturnim državama osnivaju posebne ekonomsko-komercijalne visoke škole ili privredne (trgovačke) visoke škole, odnosno zasebni privredni fakulteti, kojima je zadaća da se specijalno bave s izučavanjem problema, koji su usko povezani s pojedinačkom (privatnom) i narodnom (javnom) privredom.

Odmah nakon državopravnog prevrata, — koji je pri dovršetku prošloga svjetskog rata za hrvatski narod završio zaključkom hrvatskog sabora od 29. listopada 1918. o raskinu državnopravnih odnosa s bivšom Austrougarskom monarhijom, — pokrenuto je u Hrvatskoj pitanje osnivanja privredne visoke škole. Ta akcija razvila se u mnogom usporedno s osnivanjem posebne tehničke visoke škole, veterinarske visoke škole i medicinske fakulteta. Naročita zasluga za oživotvorenje te akcije pripada mnogim tadanjim odličnim predstavnicima hrvatskog javnog života, — a napose g. Dr. Milanu Rojcu, odjelnom predstojniku kr. hrv. slav. dalmatinske zemaljske vlade odjela za bogoštovlje i nastavu, — koji su s puno razumijevanja živo nastojali oko izgradnje hrvatskih visokih škola.

Ta je akcija uspjela. Pored tehničke i veterinarske visoke škole osnovana je uzakonjenom uredbom od 17. VI. 1920. Visoka škola za trgovinu i promet. Toj visokoj školi bila je zadaća da slušačima poda temeljitu teoretsku i praktičnu naobrazbu u predmetu bankarstva, velike domaće i međunarodne trgovine, prometa, konzularne službe, osiguranja i drugih gospodarskih potreba, kao i da pripravlja kandidate za učiteljstvo u trgovačkim akademijama za učiteljski ispit iz predmeta trgovačke struke. Visoka škola bila je uređena na osnovi načela slobode obučavanja i učenja, a obuka je trajala tri godine (šest semestara). Obuku su podijelili redoviti i izvanredni profesori, privatni i honorirani docenti i učitelji jezika i vještina, a kao pomoć profesorma mogli su se imenovati asistenti i pomoćnici. Redoviti i izvanredni profesori imenuju se na prijedlog profesorskog vijeća, a uvršćuju se u tadanji VI. odnosno V. činovni razred. Izvanredni profesori imenuju se na prijedlog profesorskog vijeća, a uvršćuju u VII. činovni razred. Honorirane docente i učitelje postavlja Povjereništvo za prosvjedu i vjere u Zagrebu na prijedlog profesora, koiemu se pridjeljuju. Akademsku upravu sačinjavaju profesorsko vijeće, rektor i dekan. Rektor i dekana bira profesorsko vijeće iz svoje sredine na jednu godinu, a izbor podastire se pomenutom povjereništvu na potvrdu. Potrebno činovničko osoblje rektorske službe imenuje pomenuto povjereništvo na prijedlog profesorskog vijeća. Kao redoviti slušači mogli su se upisati: a) absolventi gimnazija, realka i realnih gimnazija, b) absolventi četverorazrednih trgovačkih akademija na osnovi zaključnog ispita, c) absolventi jednogodišnjega komercijalnog tečaja za abiturijente srednjih i njima ravnih škola, i d) slušači, koji su već bili upisani na drugoj istovrsnoj školi. Kao izvanredni slušači mogli su se upisati lica, koja su navršila 18 godina, a nemaju osposobljenje za redovitog slušača.

Okolnost, da je Visoka škola za trgovinu i promet prvobitno imala samo tri naukovne godine (kako je to istovremeno bilo uređeno na mnogim srodnim visokim školama u inozemstvu), i činjenica, da je bila u Zagrebu, predstavljala je bez svakog razloga povod, da su se sa strane bivšeg ministarstva prosvjete u Beogradu stavljale svakovrsne zapreke i smetnje i njezinoj organizaciji, radu, pravima profesora, kvalifikaciji njenih diplomiranih absolvenata i sl. Da se to ukloni provedane su mnogobrojne akcije, stavljani prijedlozi, tražila izmjena pomenutih zakonskih propisa, ali bez uspjeha. U tim akcijama nailazila je Visoka škola na djelotvoran zagovor i pomoć sa strane akademskih oblasti Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu. U tome su se napose isticali rektori sveučilišta g. prof. Dr. E. Müller, Dr. J. Belobrk, Dr. A. Bazala, Dr. S. Hondl, Dr. Zimmermann, ing. Stipetić i Dr. E. Lovrić.

Usprkos mnogobrojnih akcija, koje su učinjene u tome pravcu, ostalo je radi nerazumijevanja sviju mnogobrojnih ministara prosvjete bivše beogradske vlade sve pri starom. Promjena je nastala tek onog momenta, kad je pok. vođa i učitelj hrvatskog naroda Stjepan Radić postao ministar prosvjete. Jedna od prvih njegovih izjava ticala se uređenja E. K. V. Š. u Zagrebu. Na njegovu inicijativu uzakonjeno je u čl. 11. financ. zakona od 30. XI. 1925. (Službene Novine u Beogradu broj 276 od 1. XII. 1925. i Narodne Novine u Zagrebu broj 285 od 1. XII. 1925.) ovlašćuje, da se u djelomičnom preinačenju čl. 3. uzakonjene uredbe od 17. VI. 1920. o ustrojstvu Visoke škole za trgovinu i promet ista pretvori u Ekonomsko-komercijalnu visoku školu s pravnim položajem sveučilišnog fakulteta, i podjedno proširi na četiri naukovne godine te da se na prijedlog njezinog profesorskog zbora odredi sve potrebno. Na osnovi toga zakonskog ovlašćenja donesena je na inicijativu profesorskog zbora iste Visoke škole uz odobrenje ministra prosvjete Stjepana Radića zakonska uredba od 23. XII. 1925. (Službene novine u Beogradu broj 25 od 4. II. 1926. i Narodne novine u Zagrebu broj 12 od 16. I. 1926.) o uređenju EKVŠ. u Zagrebu s rangom sveučilišnog fakulteta. Toj visokoj školi postavljeno je u zadatak: a) da naučno obrađuje komercijalno-ekonomske i njima srodne nauke, b) da svoje slušače upućuje u sistematsko izučavanje socijalnih, ekonomsko-političkih i komercijalnih znanosti, c) da svojim slušačima da naučnu stručnu spremu za državnu službu i za slobodna zvanja, i d) da osposobljuje kandidate za nastavničku službu u trgovačkim akademijama iz komercijalnih predmeta. Ekonomsko-komercijalna visoka škola osnovana je na načelu slobode obučavanja i učenja. Nastava traje 4 godine (osam semestara). Profesorski savjet može u okviru naučne osnove osnivati naučne institute, zbirke, seminare i tečajeve. Obuku podjeljuju redoviti i izvanredni profesori, honorarni profesori, suplenti, privatni i honorirani docenti, lektori i učitelji vještina. Kao pomoć profesorima mogu se namjestiti pristavi, asistenti i pomoćnici. Redovite profesore imenuje kralj na prijedlog profesorskog savjeta, a supleme ministar prosvjete na prijedlog profesorskog savjeta. Pravni odnosi redovitih i izvanrednih profesora ravnaju se prema zakonskim propisima, koji vrijede za profesore sveučilišta. Kad to prilike zahtijevaju, mogu se pojedinim profesorima podijeliti veća beriva od zakonom ustanovljenih, a dopustiti i druge pogodnosti. Uvjeti za habilitaciju uređuju se naredbenim putem. Dopuštenje za predavanja (veni docendi) podjeljuje profesorski savjet (!). Pristavi i asistenti postavljaju se zaključkom profesorskog savjeta na prijedlog profesora, komu se pridjeljuju. Pomoćnike (demonstratore) postavlja profesorski savjet iz redova slušača. Akademске oblasti jesu: rektor, dekan i profesorski savjet. Rektora i dekana izabire profesorski savjet između redovitih profesora, a zamjenjuje ih prorektor, odnosno prodekan. U kompetenciju profesorskog savjeta spadaju svi naučni i upravni poslovi visoke škole, i to napose osnivanje odeljaka, tečajeva, muzeja, zbirka i ostalih naučnih institucija kao i profesorskih stolica. O izboru rektora i dekana profesorski savjet samo obavješćuje ministra prosvjete. Profesorski savjet sastavlja naučnu osnovu za svaku naukovnu godinu. Poslove rektorske pisarne vrši činovničko i službeničko osoblje. Kao redoviti slušači mogu se upisati: apsolvanti realka, gimnazija i realnih gimnazija s ispitom zrelosti i redoviti slušači drugih istovrsnih visokih škola, kojima je priznata ravnopravnost uz spomenutu srednjoškolsku kvalifikaciju. Kao izvanredni slušači mogu se upisati lica, koja su navršila 18 godina, a nemaju osposobljenje za redovitog slušača. Naukovna godina dijeli se u zimski i ljetni semestar, a počima i svršava kao i na sveučilišnim fakultetima. Za slušače vrijede isti disciplinarni propisi kao i za slušače sveučilišta u Zagrebu. Ispiti slušača su pojedinački, državni (diplomski) i strogi (rigorozni). Diplomski ispit sastoji iz tri državna ispita, od kojih se polažu: prvi državni ispit nakon testiranja dva semestra, drugi državni ispit nakon testiranja šestog semestra, a treći državni ispit nakon testiranja osmog semestra uz uvjet, da su kandidati prije toga položili sve propisane pojedinačke ispite. Izvanredni slušači ne mogu polagati nikakvih ispita. Profesorski savjet ovlašten je da izdaje naučnu osnovu, propise o habilitaciji, ispitne propise, propise o nostrifikaciji i disciplinarni propisi, i to: 1) naredbom broj 7478—I. od mijenja i nadopunjuje. Svi zavodi, laboratoriji, seminari i instituti, koji su dosad bili osnovani, ostali su i dalje na snazi.

U provedbi tih osnovnih zakonskih propisa izdani su pod ministrom Stjepanom Radićem na prijedlog profesorskog savjeta ovi propisi, i to: 1) naredbom broj 7478 — I. od 25. I. 1926. ispitni propisi, 2) naredbom broj 7479 — I. od 24. I. 1926. propis za polučje-

nije doktorata ekonomsko-komercijalnih znanosti i 3) naredbom broj 7480 — I. od 24. I. 1926. propisi o nostrifikaciji doktorata ekonomsko-komercijalnih znanosti stranih visokih škola.

Kad se kasnije pokazala potreba promjene ispitnih propisa za pojedinačke i stručne ispite, izvršeno je to na prijedlog profesorskog savjeta naredbom bivšeg ministarstva prosvjete broj P 7532 od 29. II. 1936.

Tek što je počela uspješnije djelovati Visoka škola za trgovinu i promet, odnosno Ekonomsko-komercijalna visoka škola u Zagrebu i čim su njezini prvi diplomirani absolventi počeli ulaziti u privatni i javni privredni život, povedena je akcija tadanjih mjerodavnih krugova u Beogradu, da se ta visoka škola bilo posve preseli u Beograd, bilo osakati tako, da će postati posve bezznačajna. Povijest naše visoke škole je ispisana na mnogim stranicama trajnim borbama za svoju egzistenciju. Iako je to bila državna visokoškolska institucija nije bivša S. H. S. ni Jugoslavija kroz 20 godina dospjela za nju izgraditi vlastitu zgradu, a odobreni su joj tako neznatni proračunski krediti, da nije mogla osnovati i razviti potrebne znanstvene zavode i knjižnice. Veliki dio energije trošio se u borbi za samoodržanje. Susretljivošću mjerodavnih faktora Hrvatskog sveučilišta bila je ta visoka škola od 1919.—1928. smještena u glavnoj sveučilišnoj zgradi.

I ako nije za to predležala nikakva potreba, i ako ni E. K. V. Š. u Zagrebu nije (radi maćuhinskog postupka) bila potpuno izgrađena, ipak se pristupilo osnivanju posebne E. K. V. Š. u Beogradu.

Na osnovi odredbe § 34 financijskog zakona od 31. III. 1936. propisalo je bivše Ministarstvo prosvjete uredbu od 31. III. 1937. sa zakonskom snagom o osnivanju E. K. V. Š. u Beogradu. Prema tim propisima pripadao je toj novoosnovanoj visokoj školi pravni položaj sveučilišnog fakulteta, a njezina je bila zadaća da daje stručnu spremu iz područja ekonomskih, financijskih i komercijalnih nauka. No cjelokupna organizacija te škole nije odgovarala organizaciji sveučilišnih fakulteta. Školske oblasti bile su: rektor, profesorski savjet i sud za slušače. Rektor postavljao se na prijedlog ministra prosvjete na dvije naukovne godine između tri kandidata (redovita profesora) predloženih po profesorskom savjetu. Rektor izvješćuje ministra prosvjete o svakom važnijem događaju u školi. Ustanovljeno je 16 profesorskih stolica, među njima i profesorska stolica za privrednu reklamu i strane jezike. Nastavnici su? redoviti i izvanredni nastavnici. Postupak kod imenovanja redovitih i izvanrednih profesora bio je uredjen tako, da je u slučaju ispražnjenja stolice profesorski savjet zaključkom morao zamoliti ministra prosvjete, da raspiše i oglasi natječaj u službenim novinama i po tome njemu dostavljene molbe kandidata šalje profesorskom savjetu, koji predlaže svoje mišljenje o prijavljenim kandidatima ministru prosvjete, a ovaj provodi izbor. Glede asistenata, upravnoga i tehničkog osoblja vrijedili su propisi zakona o činovnicima. Na toj visokoj školi opstojali su samo redoviti slušači, a upis bio je uvjetovan time, da dotično lice predhodno položi prijamni ispit (iz hrvatskoga i jednog stranog jezika, matematike, opće i nacionalne povijesti, geografije i kemije). Nastava je bila slobodna, a bila je predviđena sa četiri naukovne godine. U svrhu dopune nastave mogli su se osnivati znanstveni zavodi. Ispiti za slušače bili su godišnji, diplomski i doktorski. Godišnji ispit polagao se posebno iz svakog predmeta pred povjerenstvom sastojćim od predmetnog nastavnika i dva člana odredjenih po profesorskom savjetu iz nastavničkog zbora. Diplomski ispit mogli su polagati diplomirani slušatelji, koji su nakon diplomskog ispita najmanje kroz dva semestra biti upisani u doktorskom tečaju. Prva naukovna godina trebala je otpočeti dne 25. IX. 1937. — Ova pravna regulacija nije odgovarala potrebama. Čim je počela djelovati EKVŠ u Beogradu, pokrenuto je pitanje njezine reorganizacije u skladu s njezinim pravnim položajem sveučilišnog fakulteta. Tim povodom pokrenulo je profesorsko vijeće E. K. V. Š. u Zagrebu reorganizaciju naše visoke škole. To je dalo povoda, da je u §. 41. točka 4. financijskog zakona od 25. III. 1939. uzakonjena odredba prema kojoj je bivše Ministarstvo prosvjete ovlašteno da donese uredbu sa zakonskom snagom o E. K. V. Š. u Beogradu i Zagrebu, i da tom prilikom izjednači uredjenje ovih visokih škola na podlozi autonomije, koja pripada sveučilištima, a njihove nastavnike u pravima i dužnostima s nastavnicima sveučilišta. Tom prilikom reorganizirana je i E. K. V. Š. u Beogradu.

Ekonomsko-komercijalna visoka škola u Zagrebu nije tom zakonskom odredbom dobila ništa novoga, jer je njezina organizacija u tom smislu već bila konačno uređena zakonskom uredbom od 23. XII. 1925., jedino je omogućeno, da se mnogobrojni raštrkani propisi (o ispitima, habilitaciji i sl.) spoje u jedno i time olakša njihovo rukovanje.

Na osnovi toga zakonskog ovlaštenja, a prema prijedlogu profesorskog savjeta Ekonomsko-komercijalne visoke škole u Zagrebu, donesena je uredba od 17. VI. 1939. sa zakonskom snagom o EKVŠ. u Zagrebu, koja je proglašena u Službenim novinama u Beogradu broj 179-IX. od 9. VIII. 1939. i Narodnim novinama u Zagrebu broj 185 od 17. VIII. 1939. i broj 186 od 18. VIII. 1939. Ta uredba (ukupno 249 članaka) regulira čitavu pravnu materiju u deset glava, i to: 1) prva glava (čl. 1—11) pravni položaj i zadatak, 2) druga glava (čl. 12—72) akademske oblasti, 3) treća glava (čl. 73—106) profesorske katedre i nastavnici, 4) četvrta glava (čl. 107—124) pomoćno nastavno osoblje, 5) peta glava (čl. 125—134) upravno i tehničko osoblje, 6) šesta glava (čl. 135—156) slušači, 7) sedma glava (čl. 157—221) nastava i ispiti, 8) osma glava (čl. 222—223) knjižnice, 9) deveta glava (čl. 224—237) opće odredbe, 10) deseta glava (čl. 238—249) zaključne i prelazne odredbe.

EKVŠ. u Zagrebu je prema tome zakonskom propisu najviša prosvjetna ustanova u položaju sveučilišnog fakulteta i autonomno tijelo, koje svoj zadatak vrši u zakonitim granicama preko svojih organa.

Zadaća je EKVŠ: a) da znanstveno obradjuje ekonomske, financijalne, komercijalne i druge društvene nauke i da svoje slušače upućuje u sistematsko izučavanje ovih nauka, b) da svojim slušačima daje teoretsku i praktičnu naučnu i stručnu spremu za državnu (samoupravnu) službu i slobodna akademska zvanja (privredni savjetnik, revizor), c) da osposobljuje kandidate za nastavničku službu iz ekonomskih, komercijalnih i privredno-pravnih predmeta, i d) da radi na proučavanju privrede Jugoslavije, a prema novom državno-pravnom uređenju i privrede Hrvatske.

U privatno-pravnom poretku pripada EKVŠ značaj pravnog lica obzirom na upravu vlastite imovine i kao takvu predstavlja je rektor. Ona može primati ugovorima poklone inter vivos i mortis causa. Rektor može pravnim poslovima sticati pokretna i nepokretna dobra za čitavu visoku školu ili za pojedine njezine znanstvene zavode. EKVŠ. izdržaje se iz državnog proračuna, odnosno ubuduće iz proračuna banovine Hrvatske. Akademske oblasti stupaju u vanjske odnose s drugim visokoškolskim, državnim i samoupravnim oblastima preko rektora. U njezin sastav ulaze svi njezini nastavnici, nastavno pomoćno osoblje, upravno i tehničko osoblje i ostali službenici.

Akademske oblasti jesu: a) rektor, b) dekan, c) senat visoke škole, d) profesorski savjet, e) niži i viši discipl. sud i f) sud za slušače. — Rektora bira krajem naukovne godine za vrijeme od dvije godine senat visoke škole izmedju svojih članova. Rektora zamjenjuje prorektor, a ovoga po godinama službe najstariji redoviti profesor. U područje rada rektora spada: utvrđivanje dnevnog reda za sjednice senata i prof. savjeta, saziv (predsjedanje) sjednica, čuvanje akademskog pečata, izdavanje akademskih isprava (dokumenata), odobravanje dopusta, skrb za održanje reda i nesmetani rad u znanstvenim zavodima i disciplin. vlast nad upravnim i tehničkim osobljem. — Dekana izabire senat za jednu naukovnu godinu izmedju redovitih profesora; jedan isti profesor može uzastopce biti izabran najviše tri put za dekana. Dekan izvržuje zaključke i odluke senata profesorskog savjeta, koji ne spadaju u područje rada rektora, a napose: a) ispituje molbe slušača za upis i prostrane slušača i stavlja o tome shodne prijedloge akademskim oblastima, b) primjenjuje disciplinarne propise u koliko je za to nadležan, c) ispituje molbe slušača za stipendije i potpore i stavlja odnosne prijedloge, d) sastavlja prijedloge za ispitna povjerenstva i ispituje molbe slušača za pripust k ispitima, i e) obavlja sve one poslove, koji su zakonskim propisima prepušteni njegovoj kompetenciji.

Senat visoke škole sačinjavaju rektor kao predsjednik i svi redoviti profesori, a u njegovu područje rada spada: a) izbor rektora i dekana, b) rasprava, primanje i odbacivanje redovitih i izvanrednih profesora izvršenog po profesorskom savjetu, c) prijedlog za uklanjanje redovitih i izvanrednih profesora iz službe, d) potvrda nacrtu godišnjeg školskog proračuna, e) rasporedjivanje kredita, koji su proračunom odobreni u skupnoj svo-

ti, f) rukovanje školskim zakladama i poklonima, g) propisivanje statuta znanstvenih zavoda i zaključivanje o osnivanju novih takvih zavoda i h) svi ostali poslovi koji su zakonito predani u njegovu kompetenciju. Proforski savjet sačinjavaju rektor kao predsjednik, te svi redoviti i izvanredni profesori, docenti kao članovi; docentima ne pripada pravo glasovanja kod odlučivanja. Proforski savjet vrši ove poslove: a) izabire cjelokupno nastavno i pomoćno nastavno osoblje, b) predlaže senatu uklanjanje redovitih, izvanrednih i honorarnih profesora, c) skrbi za popunjenje ispraznjenih katedra (određuje zamjenike spriječenih nastavnika), d) odlučuje o prijavama stručnjaka izvan nastavničkog zbora i stavlja prijedloge glede podijeljenja dozvola za takva predavanja, e) određuje honorare honorarnim nastavnicima, f) bira članove višega i nižeg disciplinarnog suda, g) sastavlja program i raspored predavanja (naučnu osnovu) za svaki semestar, h) podjeljuje naslov počasnog doktora, i) raspisuje natječaj za popunjenje ispraznjenih katedra, j) daje mišljenje za dopuste nastavnika preko 20 dana, k) odlučuje o uračunavanju semestara na molbu slušača, m) izabire tajnika te sve ostalo pomoćno, upravno, tehničko i drugo osoblje, n) odlučuje o priznanju stranih diploma (nostrifikacija), o) izabire članove suda slušača, p) odobrava planove za naučne ekskurzije slušača i r) vijeća o svim pitanjima škole koja spadaju u njegovo područje rada.

Niži i viši disciplinarni sud sudi radi neurednosti i disciplinarnih prestupaka profesora, docentima, privatnim docentima, lektorima, učiteljima vještina i asistentima EKVŠ. Niži disciplinarni sud sačinjavaju tri redovita profesora kao stalni članovi i dva redovita profesora kao zamjenici od kojih bar jedan (stalan član i zamjenik) moraju biti pravnici. Proforski savjet izabire između redovitih profesora i disciplinarnog tužitelja i disciplinarnog istražitelja; optužena lica mogu izabrati branitelja. Disciplinarni postupak, rasprava i presuda uređena je analogno kao kod disciplinarnog suda za sveučilišne profesore.

Viši disciplinarni sud sačinjava senat, predsjednik apelacionog suda i predsjednik upravnog suda (njihovi zamjenici) u Zagrebu.

Sud za slušače, koji je nadležan za sudjenje slušača, sačinjavaju tri redovita profesora, kao stalna člana i dva kao zamjenika, koje proforski savjet bira na jednu godinu.

Zakonski je ustanovljeno 19 proforskih stolica (u zagradi su navedeni predmeti), i to: 1. za političku ekonomiju (teoretska ekonomija, historija ekonomskih doktrina, nauka o novcu i kreditu, povijest gospodarskog razvitka, nauka o krizama i konjunkturama), 2. za ekonomsku politiku (osnovi ekonomske politike, agrarna ekonomija i agrarna politika — seljačka politika, obrtna i industrijalna ekonomija i politika, trgovačka ekonomija i politika, kreditna i novčarska politika, prometna i turistička politika, carinska — tarifna politika i privredna predstavništva — privredne komore), 3. za socijalnu nauku i socijalnu politiku) opća sociologija, socijalna politika — teoretska i praktična, socijalna uprava i socijalno zakonodavstvo — radno pravo, i povijest socijalnog pokreta), 4. za ekonomsku historiju (ekonomska historija od najstarijih vremena do danas, posebna ekonomska historija Europe), 5. za ekonomsku geografiju (opća, fizička i privredna geografija te privredna geografija Europe, i vaneuropskih država, Jugoslavije, mediteranskih država i Podunavlja), 6. za zadugarstvo (nauka o zadugarstvu, zadružno poslovanje i zadružne revizije te zadružno zakonodavstvo), 7. za nauku o osiguranju (nauka o osiguranju i tehnika osiguranja), 8. za financijalnu znanost (nauka o financijama, financijalna i porezna politika, nauka o javnopравnim poduzećima, nauka o budžetu, i nauka o javnom kreditu), 9. za komunalnu nauku i komunalnu politiku (komunalno pravo i komunalna organizacija, komunalna privreda te komunalna socijalna politika), 10. za statistiku (opća teoretska statistika, privredna i poslovna statistika, socijalna statistika i nauka o istraživanju privrednih kriza i konjunktura), 11. za nauku o privatnom gospodarstvu (a) opća nauka o privatnom gospodarstvu: opća teorija o poslovanju privrednog poduzeća, financiranje, kalkulacija, privredna propaganda — reklama, i (b) posebna nauka o privatnom gospodarstvu: poslovanje trgovačkih poduzeća, poslovanje industrijalnih poduzeća, poslovanje banaka i poljodjelsko poslovanje), 12. za tehniku privrednog poslovanja, knjigovodstvo i komercijalnu tehniku (nauka o trgovačkom i bankovnom knjigovodstvu, nauka o posebnom knjigovodstvu, bilanciranje, knjigovodstveni stručnjaci, poslovna revizija i revizori, korespondencija s kontoirskim radovima i stenografija), 13. za tehniku medjunarodne trgovine (tehnika medjunarodne trgovine, politička aritmetika i bankovna računica), 14. za tehnologiju

— poznavanje robe (tehnologija i nauka o poznavanju robe, anorganska kemička tehnologija, anorganska mehanička tehnologija, organska kemička tehnologija i organska mehanička tehnologija), 15. za tehnologiju — istraživanje robe (tehnika i nauka o istraživanju robe, osnovi fizičkog i kemičkog istraživanja, mikroskopske metode istraživanja, primjena naučnih istraživanja na prosudjivanje sirovina i fabrikata i komercijalno prosudjivanje robe na osnovi analiza), 16. za privatno nacionalno i internacionalno pravo (nauka o općem privatnom pravu, nauka o međunarodnom privatnom pravu i enciklopedija prava), 17. katedra za javno nacionalno i internacionalno pravo (nauka o državnom i ustavnom pravu, nauka o upravnom pravu, međunarodno javno pravo i konzularno pravo, prometno pravo — pomorsko, željezničko, zračno, plovidbeno i poštansko pravo, financijsko i porezno pravo), 18. za privredno pravo (trgovačko, mjenično, čekovno, obrtno i patentno pravo te stečajno pravo s osnovima građanskog parbenog postupka), i 19. za diplomatsku historiju (politička opća i nacionalna historija, opća i nacionalna diplomatska historija, savremeni međunarodni i politički problemi i novinarstvo). — Nove katedre mogu se osnivati na osnovu obrazloženog prijedloga senata.

Nastavnici jesu: redoviti i zvanredni profesori, docenti, privatni docenti, honorarni profesori i honorarni nastavnici, lektori i učitelji vještina. Nastavnici posve su izjednačeni u pogledu pravnog položaja, plaće, nagrade, službe, prava i dužnosti s nastavnicima sveučilišta, a svi pravni propisi, kojima se određuje pravni položaj, plaća, nagrada, služba, prava i dužnosti nastavnika sveučilišta, vrijede i za nastavnike E. K. V. Š. Zvanja nastavnika raspoređena su jednako kao i zvanja nastavnika sveučilišta. Redoviti profesori mogu se postavljati bez natječaja ili prema oglašenom natječaju. Docenti E. K. V. Š. mogu se postavljati samo na osnovi natječaja, a kandidati moraju dokazati da su stekli doktorsku diplomu. Z. privatne docente, honorarne profesore, honorirane nastavnike, lektore i učitelje vještina, vrijede iste odredbe kao na sveučilištu. Za asistente (kao pomoćno nastavno osoblje) vrijede analogno odredbe kao za sveučilišne assistente.

Za vršenje upravnih poslova postoji rektorska i dekanska kancelarija. Predstojnik rektorske kancelarije je tajnik E. K. V. Š. Za tehničko i pomoćno osoblje vrijede analogni propisi kao za sveučilište.

Naukovna godina traje četiri godine (osam semestara). Kao redoviti slušači mogu se upisati lica sa svjedodžbom o položenom ispitu zrelosti u potpunoj srednjoj školi ili sa završnim ispitom položenim u državnoj trgovačkoj akademiji, odnosno u pomorskoj trgovačkoj akademiji. Omogućen je upis i izvanrednih slušača (navršenje dvadesete godine), ali se izvanredni semestri ne mogu u nijednom događaju uračunati u redovito učenje. Za akademaska društva slušača vrijede iste odredbe kao na sveučilištu.

Nastava je slobodna. Nastavnici potpuno su slobodni u svom naučnom radu i nitko ih zbog njihovih naučnih razlaganja ne može pozvati za odgovornost.

Nastava je javna. Nastava sastoji od opće nastave i tečaja za doktorat. Za dopunu predavanja i pojačanje nastave mogu se osnivati nastavni i znanstveni zavodi (instituti, kabineti, laboratoriji, muzeji, seminari, zavodske knjižnice i dr.).

Diplomski ispit sastoji od: a) pojedinačkih ispita, koji se polažu prije pristupa stručnom ispitu, b) ispita iz stranih jezika i c) tri stručna (državna) ispita. Za održavanje tih ispita određena su tri ispitna roka (od 1. X. do 31. X. od 1. II. do 15. II. i od 1. VI. do 30. VI. svake godine, a u slučaju potrebe može se odrediti kao ispitni rok i vrijeme od 1. III. do 15. III. svake godine). Ispitna povjerenstva postavlja profesorski savjet.

Pojedinačke ispite, koji predstavljaju preduvjet za pristup stručnom ispitu, polažu kandidati: a) prije prvog stručnog ispita iz tehnologije, političke aritmetike, korespondencije, enciklopedije prava i općega građanskog prava, b) prije drugog stručnog ispita iz tehnologije, sociologije, privrednog prava — obrtnog, patentnog i stečajnog prava, nauke o osiguranju i trgovine s drvom i c) prije trećeg stručnog ispita iz: pomorskog prava, konzularnog prava, prometnoga nacionalnog i internacionalnog prava, opće i posebne statistike. Pored toga mora kandidat, koji se prijavljuje na treći stručni ispit dokazati, da je obavljao rad tečajem dva semestra u najmanje jednom od opstojećih seminara.

Prvi stručni ispit polaže se nakon testirana prvá dva semestra, a sastoji od pismenog dijela (trgovačka aritmetika, tehnika privrednog poslovanja ili knjigovodstvo) i usmenog dijela (opća nauka o privatnom gospodarstvu, trgovačka aritmetika, tehnika privrednog poslovanja i opća fizička, produkciona i prometna geografija). Drugi stručni ispit, koji se

polaze nakon testiranih šest semestara, dijeli se u dvije skupine, i to u: a) skupinu A, koja se sastoji od pismenog dijela (tehnika privrednog poslovanja ili knjigovodstvo), i usmenog dijela (tehnika privrednog poslovanja ili knjigovodstvo, politička ekonomija i ekonomska, regionalna geografija), i b) skupinu B), koja sastoji od pismenog dijela (tehnika međunarodne trgovine) i usmenog dijela (tehnika međunarodne trgovine, ekonomska historija s kolonizacijom i privredno pravo — trgovačko, čekovno i mjenično pravo). Četvrti stručni ispit polaze se nakon testiranih osam semestara, a sastoji se iz dvije skupine predmeta, i to: a) skupine A (državno i upravno pravo, internacionalno pravo, politička povijest, diplomatska povijest, te socijalna politika) i b) skupine B (posebna nauka o privatnom gospodarstvu, ekonomska politika, historija ekonomskih doktrina, financijalna znanost i financijalna politika).

Kandidatu, koji položi diplomski ispit, izdaje rektor diplomu s akademskim naslovom diplomiranog inženjera ekonomije (ing. econ.).

Doktorskom ispitu pripuštaju se diplomirani absolventi koji su prethodno najmanje kroz dva semestra upisali i slušali specijalne doktorske tečajeve kao redoviti slušači. Doktorski ispiti mogu se polagati iz ovih sedam naučnih skupina, i to: nauka političke ekonomije, komercijalna nauka, nauka o privatnoj privredi, financijalna znanost, privredno pravo, socijalna nauka i diplomatsko-historička nauka. Doktorski ispit sastoji od: a) usmenog ispita (polaze se iz onih predmeta, koji spadaju u izabranu naučnu skupinu) i b) pismenog ispita (disertacija i njezina obrana). Kandidatima, koji su položili doktorski ispit, izdaje se doktorska diploma i izručuje na svečanoj promociji.

Na EKVŠ. u Zagrebu opstojе opća profesorska i djačka knjižnica, a pored toga i zavodska i seminarske knjižnice. Pored toga ustanovljeni su ovi naučni zavodi, i to: a) zavod za političku ekonomiju, b) zavod za privatnu privredu, c) trgovački zavod, d) zavod za financijalnu znanost, e) diplomatsko-historijski zavod, f) ekonomsko-geografski zavod, g) komunalni zavod, h) pravno-politički ili privredno-pravni zavod, i) zavod za socijalne nauke, j) zavod za poznavanje robe, k) zavod za istraživanje robe, l) zavod za zadrugarstvo i m) zavod za javno pravo. Isto toliko je ustanovljeno seminar. Obzirom na skućena proraćunska sredstva osnovano je dosad i djeluje samo osam znanstvenih zavoda, i to: a) ekonomsko-geografski zavod (osnovan 1926), b) tehnološki zavod za poznavanje robe (osnovan 1921), c) tehnološki zavod za istraživanje robe (osnovan 1921), d) zavod za političku ekonomiju (osnovan 1931), e) trgovački zavod (osnovan 1931), f) pravno-politički ili privredno pravni zavod (osnovan 1931), g) diplomatsko-historički zavod (osnovan 1931), i h) zavod za socijalnu nauku i socijalnu politiku (osnovan 1937).

Napominje se, da zakonska uredba od 23. XII. 1925. o EKVŠ. u Zagrebu i zakonska uredba od 17. VI. 1939. o EKVŠ. u Zagrebu spadaju medju one rijetke i gotovo jedine zakonske norme, koje su — kroz ovo dvadeset godina — po svom tekstu, koji je proglašen u Službenim novinama u Beogradu, sastavljene i donesene u hrvatskom jeziku, i to u ije-kavskom dialektu. Profesorski savjet zastupao je dosljedno stajalište, da je hrvatski jezik ravnopravan, pa je i iprigodom donošenja zakonske uredbе od 17. VI. 1939 u tome uspio.

Akadske funkcije rektora i dekana vršili su u školskim godinama:

rektori:	dekani:
srpanj 1919, 1920/21.	1920/21. F. Lukas
i 1921/22. O. Bošnjak	1921/22. Dr Georgević
1922/23. Dr. E. Čimić	1922/23. Dr Karlović
1923/24, 1924/25 i 1925/26. Dr. Belošević	1923/24. i 1924/25. . . . Dr Georgević
1926/27. F. Lukas	1925/26. Dr Sladović
1927/28. i 1928/29. . . . Dr Karlović	1926/27. Dr Karlović
1929/30. Dr. A. Verona	1927/28. i 1928/29. . . . Dr J. Nagy
1930/31. Dr J. Nagy	1929/30. i 1930/31. . . . Ing. Reitter
1931/32. Dr Sladović	1931/32. i 1932/33. . . . Dr Karlović
1932/33. i 1933/34. . . . Ing. I. Reitter	1933/34. Dr Ivšić
1934/35. i 1935/36. . . . Dr M. Ivšić	1934/35. i 1935/36. . . . Dr Sladović
1936/37. i 1937/38. . . . F. Lukas	1936/37. i 1937/38. . . . Dr J. Nagy
1938/39, 1939/40. i 1940/41. Dr Sladović	1938/39. Dr Ščetinec
	1939/40. i 1940/41. . . . Ing. Reitter

Od početka do danas upisano je na E. K. V. Š., odnosno apsolviralo i doktoriralo:

Naukovne godine	u p i s a n i			d i p l o m i r a l i			d o k t o r i r a l i		
	muški	ženski	ukupno	muški	ženski	ukupno	muški	ženski	ukupno
1920/21	661	54	715	8	1	9	—	—	—
1921/22	900	86	986	24	3	27	1	—	1
1922/23	1063	108	1171	26	2	28	—	—	—
1923/24	1025	100	1125	38	3	41	—	—	—
1924/25	602	85	687	49	5	54	—	—	—
1925/26	536	87	623	15	2	17	—	—	—
1926/27	478	74	552	83	10	93	1	—	1
1927/28	406	68	474	61	8	69	5	—	5
1928/29	354	72	426	56	7	63	4	—	4
1929/30	351	76	427	48	10	58	6	2	8
1930/31	425	107	532	32	11	43	2	—	2
1931/32	443	101	544	49	9	58	5	1	6
1932/33	364	76	440	44	5	49	8	1	9
1933/34	480	100	580	38	6	44	3	—	3
1934/35	468	83	551	35	8	43	3	—	3
1935/36	427	78	505	20	5	35	5	—	5
1936/37	440	83	523	31	10	41	5	—	5
1937/38	412	109	521	25	5	30	3	—	3
1938/39	450	145	595	34	10	44	—	—	—
1939/40	520	173	693	15	8	23	1	—	1
1940/41	552	237	789	26	10	36	1	—	1

Broj knjiga profesorske i dačke knjižnice:

Knjižnica	B r o j			Koliko je svega dano knjiga na čitanje tokom škol. godine
	knjiga	brošura	listova i časopisa	
Profesorska	4.568	298	25	201
Đačka	5.555	256	20	1.354

Pored toga postoje priručne knjižnice kod sviju znanstvenih zavoda i knjižnice zaklade Ekonomsko-komercijalne visoke škole.

Zaklada Hrvatske Ekonomsko-komercijalne visoke škole u Zagrebu, — koju su osnovala privredne korporacije i organizacije iz Hrvatske, — podignula je u godini 1928. svojim čednim sredstvima i pomoću zajma (kod Gradske Štedionice u Zagrebu) prvi zakladni dom na gradilištu u Zvonimirovoj ulici, koji je poklonila općina slobodnoga i kr. glavnog grada Zagreba kao osnivač zaklade. U taj zakladni dom smještena je privremeno ova visoka škola i tako je nakon osam godina opstanka i rada dobila prvi put mogućnost da se smjesti u vlastitim prostorijama. Tom gradnjom izvršila je zaklada rodoljubno hrvatsko djelo, omogućila toj visokoj školi intenzivniji rad i spasila je od preseljenja iz Zagreba. S jedne se strane naime nije htjela u bivšoj Jugoslaviji iz državnih sredstava po-

dignuti zgrada za tu visoku školu, a s druge strane isticalo se, da se mora premjestiti iz Zagreba, jer nema podesne zgrade.

Taj zakladni dom mogao je zadovoljiti najpreče potrebe ove visoke škole, — da joj služi kao krov nad glavom, — ali radi premalenog broja raspoloživih prostoriya nijesu se u njemu mogli osnovati svi potrebni znanstveni zavodi ni održavati svi seminari. Akademске su oblasti kroz godine tražile da se podigne vlastita državna zgrada, ali su sve odnosne akcije ostale bez uspjeha. Tek kad se godine 1937. osnovala u Beogradu posebna Ekonomsko-komercijalna visoka škola i za ovu se naravno moralo odmah osigurati državna sredstva za gradnju, a nije se iz političkih razloga moglo istovremeno uskratiti Zagrebu, uspjelo je u financijskom zakonu od 25. III. 1939. uzakoniti riješenje bivšega ministarskog vijeća MS broj 140 od 2. III. 1939. kojim je između ostaloga predviđen zajam od 10,000.000 Din za podignuće zgrade za EKVŠ. u Zagrebu. No i sad se pitanje same gradnje otezalo iz različitih razloga. Trebalo je ponovno uložiti puno truda, da su svladane sve opstojeće zapreke i da se moglo pristupiti raspisivanju natječaja za nabavu podesnog gradilišta. Na osnovi kupoprodajnog ugovora, koji je sklopljen dne 12. siječnja 1940. između EKVŠ. zastupane po prof. Dr Sladoviću i Nadbiskupskog sjemeništa u Zagrebu zastupanog po Krešimiru Pećnjaku kupljena je površina od ukupno 1 ha i 1200 četv. metara (jedno jutro i 1513,9 hv²) na Sveticama u Zagrebu. Taj kupoprodajni ugovor odobren je po bivšem ministarstvu prosvjete rješjenjem broj I. 11730 od 22. IV. 1940. Tom kupnjom (oko 2,000.000 Din) osiguran je na podesnom mjestu veći kompleks zemljišta na kojemu će se postepeno prema raspoloživim sredstvima moći na jednom mjestu potpuno izvršiti čitavi građevni program. Kad će biti taj program izveden, omogućit će se u podignutoj zgradi razviti sav zamišljeni znanstveni i nastavni rad.

Nakon nabave gradilišta pristupilo se izradbi građevnog nacrtu. Proforsko vijeće EKVŠ. dostavilo je o tome obrazloženi prijedlog (broj 2302 od 26. IX. 1941.) bivšem odjelu Banske Vlasti za prosvjetu, za izradbu idejne skice za gradnju, koji je odobren riješenem broj 85527/II. od 18. X. 1940. Na osnovi toga pozvana su četvorica poznatih arhitekata da predlože svoje nacрте. Ocjenjivački odbor sačinjavali su: profesori Dr Eugen Sladović, ing. Ivan Reitter i Dr Milan Ivšić, ing. arh. Đuro Peulić, ing. arh. Egon Steinmann, Dr Božidar Murgić i ing. Pavao Jušić. Na drugoj sjednici od 22. I. 1941. raspravljani su prijedlozi četvorice natjecatelja (ing. Juraj Dentzler, ing. Vrkljan, ing. M. Habberle i ing. Stanko Kliska) i ustanovljeno da predloženi nacrti ne odgovaraju postavljenim zahtjevima.

Državna vlada Nezavisne Države Hrvatske, — čijim je uskrnućem ispunjen stoljetni san hrvatskog naroda, — posvećuje između ostaloga veliku pažnju svim kulturnim pitanjima. Hrvatska Državna vlada usvojila je sve odnosne prijedloge proforskog vijeća glede gradnje. Ministarstvo prometa i javnih radova, odjel za javne radove, odlučilo je riješenem broj 7927/H od 30. VI. 1941. — prema prijedlogu Gradskog poglavarstva slob. i kr. glavnog grada u Zagrebu — da se odobri nacrt za novogradnju u svemu kako je izrađen kod arhitektonskog odsjeka odjela za tehničke radove i usvojen po građevnom odboru gradskog poglavarstva. Ministarstvo prometa i javnih radova, odjel za javne radove odlučilo je riješenem broj 14.181/II. od 2. VIII. 1941. da se prvi dio graditeljskih radova na novogradnji ustupi u izvedbu građevnom poduzeću ing. Božidar Šuperina iz Zagreba prema odobrenom tehničkom elaboratu za dostalnu svotu od 5,990.578 Kn 34b. Nadzor nad izvedbom radova vrši odjel za javne radove. Čitav građevni trošak predviđen je sa 35,000.000 Kuna.

Od predvijenih 19 proforskin stolica moglo se dosad kroz 20 godina popuniti samo deset. Trebat će kroz nekoliko godina osigurati proračunsko pokriće da se postepeno opune sve osnovne proforske stolice. Osim toga treba osigurati proračunsko pokriće za dovoljan broj asistenata i docenata, da se može izobraziti znanstveni podmladak. Dosad je tek nakon 20-godišnjeg nastojanja bilo uspjelo osigurati proračunsko pokriće za 4 asistenta i 1 docenta!

Osim toga treba osnovati sve one znanstvene zavode, koji se dosad nisu mogli osnovati radi pomanjkanja prostora i »proračunske nemogućnosti« i opremiti knjižnice.

Potrebno je zakonski urediti slobodno akademsko zvanje privrednih savjetnika.

Hrvatska državna vlada pristupila je između ostaloga donošenju zakonske odredbe o Hrvatskoj Ekonomsko-komercijalnoj visokoj školi, koja će doskora stupiti na snagu.

S pijetetom čuva EKVS. uspomenu svojih zaslužnih umrlih redovitih profesora Dr Vasilija Beloševića, Dr Ante Verone i Dr Jurja Ščetinca te rektora Hrvatskog sveučilišta Dr Müllera i Dr Belobrka, koji su s puno razumijevanja pomagali sve akcije, koje su bile upravljene na njezino unapređenje.

Naša Nezavisna Država Hrvatska treba i trebat će u svojoj privatnoj i javnoj privredi veliki broj privrednih stručnjaka, koji će svojim znanjem i poštenjem unapređivati državne i narodne interese privrednog sektora. Uživajući punu potporu hrvatske državne vlade moći će se naša visoka škola posve posvetiti svojim zadacima.

ULOGA VISOKE PEDAGOŠKE ŠKOLE U NAŠEM ŠKOLSKOM SUSTAVU

Prof. Stjepan Ratković, rektor Visoke pedagoške škole.

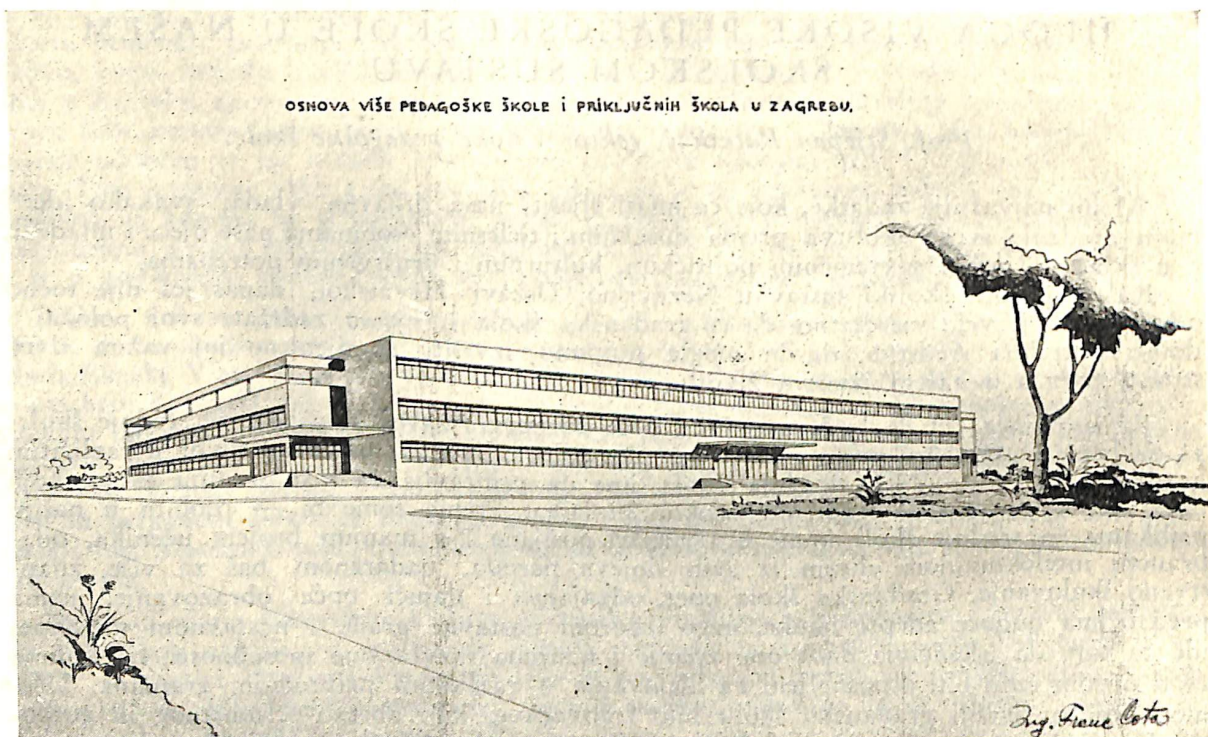
Među najvažnije zadatke, koje će imati riješiti naša državna vlada, svakako ide i novo uređenje svega školstva prema duševnim i tjelesnim osobinama naše djece i mladeži, a u skladu s našim suvremenim političkim, kulturnim i društvenim potrebama.

Kakav će biti školski sustav u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, danas još nije točno određen, ali je vrlo vjerojatno, da će građanska škola u njemu zadržati svoj položaj i dobiti potrebna sredstva, da bi mogla potpuno izvršiti namijenjenu joj važnu dvostruku zadaću u našem javnom životu.

Ta je zadaća: 1) da bude uzgojni i opće obrazovni zavod stepena niže srednje škole; 2) da bez štete za ovu svoju zadaću učenike pripravlja i za praktičan život u različitim granama privrede. Niža srednja škola ima da pripravlja za višu srednju školu, koja opet učenike sprema za studij na visokim školama. Prema tome bi — osobito u našim prilikama — srednje škole imale biti rijetko posijane i s manjim brojem učenika, odabranom intelektualnom elitom iz svih slojeva naroda, nadarenom baš za više, znanstveno školovanje. Građanska škola opet, odgajajući i dajući opće obrazovanje, nema pred očima buduće adepte nauke, nego izborom nastavne građe i nastavnim metodom ide za tim, da učenicima dade ono znanje i u njima razvije one sposobnosti, po kojima će u prvom redu biti osposobljeni za djelovanje u različitim privrednim granama. Učenici, koji su svršili građansku školu bilo trgovačkog, bilo obrtno-veleobrtnog ili gospodarskog smjera, odnose u život i dosta stručnog znanja, ali i stanovitu sposobnost primjenjivanja toga znanja. Oni se zato mogu u trgovini, u obrtu i uopće u praktičnim zvanjima bolje uposliti nego učenici niže srednje škole. Ako bi se onda i kod nas, kako to biva drugdje, uz građanske škole otvorili jednogodišnji stručni tečajevi za privredne grane, koje su baš značajne za dotični kraj (ribarski, brodograditeljski, maslinarsko-uljarski, vinarsko-podrumarski, voćarski, mljekarski, klesarski, drvodjelski i t. d.), mi bismo Hrvatsku zapravo prevukli mrežom nižih stručnih škola, koje bi dale odlično pripremljen podmladak našoj trgovini, raznim granama našeg obrta i našem ratarstvu, a našem mladom veleobrtu kvalificirane radnike i poslovođe. A to i jest ono, što mi uz svoju gospodarsku strukturu i najviše trebamo, jer su sve ove gospodarske grane kod nas još nedovoljno razvijene, da bi mogle primiti sve one stručnjake, koji izlaze iz dotičnih visokih škola (fakulteta) i koji prema tome moraju računati s namještenjem u državnoj službi.

Ovaj su blagotvoran utjecaj već izvršile građanske škole u mnogim, gospodarski naprednim zemljama, a vrše ga i danas. Najbolje im je priznanje činjenica, što Njemačka, koja ima najuzornije izgrađen sustav školstva, ali koja dosada nije imala građanskih škola, te škole nije ukinula u pripojenim sudetskim i austrijskim krajevima, nego je protiv građanske škole preuzela za cijelu državu.

Prema svemu ovome vidi se, da su građanske škole nešto drugo nego niže srednje škole. One su škole svoje vrste. One imaju poseban cilj, cio nastavni rad u njima je posebno udešen, pa one stoga — da uspiju — moraju imati i nastavnike posebno i to temeljito spremne i u stručnom i u pedagoško-metodičkom pogledu. Takovu pripravu može im opet dati samo poseban, i to visoki naučni zavod, a tu zadaću ima Visoka pedagoška škola. Filozofski fakultet ne bi to mogao učiniti već stoga, što je njegovo glavno djelovanje usmjereno na gajenje čiste nauke, a ne na spremanje nastavnika. Ali ima i praktičnih razloga, koji bi bili zapreka za to. Među tima je dosta spomenuti ovaj: Građanske su škole nasreću mali zavodi, rijetko gdje s paralelnim razredima. Redovno u njima dostaje uz ravnatelja 6 nastavnika. Ti moraju predavati sve predmete, pa su stoga discipline u Visokoj pedagoškoj školi razdijeljene na 6 stručnih skupina. Na filozofskom ih je fakultetu 30. Kada bi se spremanje nastavnika građanskih škola htjelo prenijeti na filozof-

*Idejna osnova pročelja Visoke pedagoške škole u Zagrebu
izradio prof. ing. Frane Cota*

ski fakultet, trebalo bi na njemu za to urediti poseban odjel s posebnim seminarima, s posebnim predavanjima i ustanovama za njihovo pedagoško i metodičko školovanje. Za fakultet bi to bila smetnja i opterećenje, pa je stoga najuputnije, sve to prepustiti posebnoj ustanovi, Visokoj pedagoškoj školi.

Drugi je zadatak te visoke škole uređenje i vođenje Pedagoškog instituta, kojemu je opet namijenjena vrlo važna teoretička i ne manje znatna praktična zadaća. U njemu bismo imali dobiti mjesto za gajenje pedagoške nauke uopće, a pedagogije građanske i pučke škole napose. Pučka škola ide svakako među naša najvažnija područja javnog djelovanja ne samo po hiljadama svojih zavoda, po desetcima hiljada učitelja i po golemim svotama u državnom proračunu, nego još više po tome, što kroz pučku školu prolaze sva nova narodna pokoljenja, kojima ona ima davati takove temelje odgoja i obrazovanosti, da bi kasnije postala sposobna preuzeti, očuvati i dalje razvijati sva tvarna i duhovna dobra hrvatskoga naroda. Pa ipak, ovo tako nadasve važno područje javne dje-

latnosti ostalo je sve do sada, možda jedino, bez ustanove, u kojoj bi se znanstveno istraživala sva pitanja, koja se tiču osnovnog uređenja tih škola, metode odgojnog i nastavnog rada, odabira i raspoređaja gradiva i t. d. i t. d. Sva su se ova pitanja rješavala do sada birokratski, nešto prema stečenom iskustvu, a još više prema ugledu na strane uzore.

A mi ipak hoćemo da napokon stvorimo svoju školu, udešenu prema tjelesnim i duševnim osobinama svoje djece, izgrađenu na osnovi tvarnih i duhovnih dobara hrvatskog naroda; hoćemo napokon školu, usmjerenu prema našim suvremenim političkim, gospodarskim, društvenim i uopće kulturnim potrebama. Takova škola mora biti zasnovana i izgrađena na znanstveno utvrđenim temeljima, a za taj je posao pozvan Pedagoški institut.

Njegova bi prva zadaća bila, da provede antropološka mjerenja i psihološka ispitivanja sposobnosti stotina hiljada školske djece i mladeži u svim dijelovima Nezavisne Države Hrvatske, za što bi trebalo sastaviti testove, koliko ih još nemamo, održati informativne tečajeve za upućivanje učitelja u ovaj rad, urediti prikupljanje i razrađivanje dobivenih rezultata. Na taj bismo način dobili i prvu sliku o rasnom sastavu hrvatskog naroda i o duševnim osobinama pojedinih rasnih dijelova, a počeli bismo sustavno prikupljati i građu za upoznavanje etno-psihičke svojstvenosti svoga naroda.

Pedagoški institut bio bi stavljen i pred mnoge druge ne manje važne zadatke u vezi s novim uređenjem naše škole, jer bi uopće sva pitanja, koja se odnose na reformu školstva, imala najprije u njemu biti znanstveno proučena. Ministarstvo nastave dobilo bi tako u institutu pomagača prvoga reda, koji bi preuzeo najznatniji dio organizatornog posla, davao stručna mišljenja, izrađivao osnove i t. d.

Da se rezultati, dobiveni teoretičkim znanstvenim ispitivanjem, mognu ispitati i u praksi prije, nego se općenito uvedu u školstvo, Pedagoški bi institut imao dobiti kao pokusne škole različito organizirane pučke i građanske škole u Zagrebu i u raznim predjelima pokrajine. Te bi škole radile po uputama dobivenim od instituta i pod izravnim njegovim nadzorom.

Uz stručno i metodički valjano spremanje nastavnika građanskih škola i uz vođenje Pedagoškog instituta, imala bi Visoka pedagoška škola izvršiti i mnoge druge značajne zadatke, ali već ona dva spomenuta potpuno opravdavaju postojanje te visoke škole kao nužnog člana u sustavu našega školstva.

Temelj svake vrijednosti jest samo rad, a temelj svakog prava jest dužnost. Stoga u hrvatskoj državi rad označuje stupanj vrijednosti svakog pojedinca i ima pretstavljati temelj cjelokupnog narodnog blagostanja. — Nitko ne može imati nikakvih posebnih prava, nego svakom samo dužnosti prema narodu i državi daju pravo na zaštićen život.

POGLAVNIK U USTAŠKIM NAČELIMA

PRILOG PITANJU ODVAJANJA NEKIH FAKULTETA IZ SKLOPA HRVATSKOG SVEUČILIŠTA

Sveuč. prof. dr. Nikola Neidhardt

Početak lipnja ove godine bilo je vrlo ozbiljno potaknuto pitanje odvajanja nekih fakulteta iz sklopa našeg sveučilišta. Radilo se o tehničkom, poljoprivredno-šumarskom i veterinarskom fakultetu. Ali pitanje eventualnog odvajanja tih fakulteta nije od ljetos. Ono je starijeg datuma. Kadgod se je kroz posljednjih 20 godina raspravljalo o bilo kakvoj reformi sveučilišta, uvijek je iznova pokretano.

Razloga za i protiv odvajanja ima više. U želji, da statistički ispitam, šta o tome misle profesori i docenti čitavog sveučilišta, a naročito, u čemu su razlozi za odvajanje, proveo sam anketu, koju ću niže opisati.

Dne 12. lipnja razaslao sam poštom profesorima i docentima sviju fakulteta slijedeći dopis:

»Uvaženi gospodine profesore!

Hrvatsko sveučilište nalazi se na historijskoj prekretnici. Sa svom ozbiljnošću postavljeno je pitanje odcjepljivanja nekih fakulteta i pretvaranja u samostalne visoke škole.

Potpisanog to pitanje zanima statistički. Obraćam se stoga na svu gospodu profesore i docente s molbom, da bi mi povratnom poštom na ovom istom arku (po mogućnosti što kraće) dobrohotno odgovorili na niže navedena pitanja.

Molim Vas, da mi oprostite, što Vam s ovom anketom dosađujem.

Zahvaljujući Vam unaprijed na odgovoru bilježim se naročitim štovanjem.

Pitanja

- I) *Smatrate li korisnim ili potrebnim odvajanje nekih fakulteta iz sklopa Sveučilišta?*
- II) *Ako da, koji su po Vašem mišljenju razlozi za odvajanje?»*

Postotna intenzivnost.

Svega sam odaslao 163 upitnice i to na privatne adrese pojedinih profesora i docenata. Adrese sam uzeo iz štampanog reda predavanja za zimsko poljeće 1940. god. Svakom dopisu sam priložio frankiranu kuvertu za odgovor. Očito uslijed neispravnih adresa, tri su se dopisa vratila sa oznakom »nepoznat«.

Tablica I daje po fakultetima brojeve ostalih razaslanih dopisa kao i brojeve stiglih odgovora. Na pr. profesorima i docentima mudroslovnog fakulteta odaslao sam u svemu 38 upitnica, a primio 13 odgovora, što čini 34,2%; profesorima i docentima bogoslovnog fakulteta 13 upitnica, a primio 5 odgovora t. j. 38,4% itd.

Tablica I.

Fakultet	Broj odaslanih upitnica	Stigli odgovori	
		broj	%
mudroslovni sa farmaceutskim odsjekom	38	13	34,2
bogoslovni	13	5	38,4
pravni	15	3	20,0
medicinski	29	8	27,6
veterinarski	13	9	69,3
tehnički	29	17	58,6
poljoprivredno-šumarski	23	21	91,3
Ukupno	160	76	47,5

Kako se iz tablice I vidi, intenzivnost učestvovanja na anketi bila je prema fakultetima vrlo različita. Najviše su odgovora dali profesori i docenti Poljoprivredno-šumarskog fakulteta (21 do 23 t. j. 91,3%), a najmanje profesori i docenti Pravnog fakulteta (3 od 15 t. j. 20,0%).

Ukupno je od profesora i docenata sviju fakulteta stiglo 76 odgovora, što od razaslanih 160 upitnica čini 47,5%.

Zbrojimo li postotke iz tablice I za tehnički, veterinarski i poljoprivredno-šumarski fakultet i razdijelimo li taj zbroj sa 3, dobivamo prosječan postotak stiglih odgovora sa tih fakulteta t. j. 73,1%. Analogno prosječna intenzivnost učestvovanja ostalih fakulteta iznosi 30,0%. Iz toga se može donekle zaključiti, da se i intenzivnosti interesiranja za postavljena pitanja s jedne strane profesora i docenata tehničkog, poljoprivredno-šumarskog i veterinarskog fakulteta a s druge strane profesora i docenata t. zv. klasičnih fakulteta međusobno odnose kao 73,1 : 30,0. Dakle kod prvih je intenzivnost oko 2,5 puta veća nego li kod drugih.

Mislim da nije slučajno, što je baš Poljoprivredno-šumarski fakultet dao najveći postotak odgovora. Historijat poljoprivredne i šumarske nastave u Hrvatskoj je takav, da već iz njega samoga mora nužno slijediti veća zainteresiranost Poljoprivredno-šumarskog fakulteta za pitanje odvajanja sa Sveučilišta. Poljoprivredno-šumarska nastava u Hrvatskoj datira od god. 1860., kada je u Križevcima otvoreno Gospodarsko-šumarsko učilište. Apsolventi Križevaca bili su mahom domaći sinovi. Tuđinske vlasti, koje su upravljale narodnim šumskim bogatstvom, nisu priznavale ravnopravnost kvalifikacija križevačkim đacima. Inozemci su bili u prednosti. Odatle živo nastojanje domaćih rodoljuba, da se poljoprivredna i šumarska nastava prenese iz Križevaca u Zagreb, podigne u rang visoke nastave i pripoji Sveučilištu. Za šumarsku nastavu je to djelomično uspjelo god. 1898., kada je u Zagrebu otvorena Šumarska Akademija. Domaći stručnjaci skupili su privatna sredstva i podigli posebnu zgradu (Vukotinovićeve ul. br. 2) za smještaj Akademije. Želja je rodoljuba bila, da se izobrazba domaćih sinova izjednači sa izobrazbom stranaca i da domaći sinovi od stranaca preuzmu upravu nad najvažnijim i najodsudnijim narodnim kapitalima. Nastojanje je išlo za tim, da se najviše ognjište hrvatske kulture, naša Alma mater, otvori i poljoprivredno-šumarskim naukama. Osnivanjem Šumarske Akademije problem nije bio u cijelosti riješen. Akademija je bila samo »prislonjena« uz mudroslovni fakultet Sveučilišta. Ako je koji od naših stručnjaka poslije svršene Akademije htio doktorirati, nije to mogao kod kuće. Morao je u tuđinu. Kod toga mu na pr. u Beču nisu priznavali ravnopravnost nauka svršenih u Zagrebu. Morao je dakle na pr. u Beču ponovno upisivati semestre, ponovno polagati sve ispite, da konačno stekne pravo na predaju disertacije i polaganje strogih ispita. Tek je god. 1919. Šumarska Akademija ukinuta i pretvorena u šumarski odsjek Poljoprivredno-šumarskog fakulteta.

Može se dakle reći, da je dio Poljoprivredno-šumarskog fakulteta preko 20 godina t. j. od 1898. do 1919. bio tako reći u predsoblju sveučilišta. Pošto je poslije toga daljnjih 20 godina na sveučilištu, razumljiv je interes tog fakulteta za postavljena pitanja.

Veći odaziv nastavnika Poljoprivredno-šumarskog fakulteta može se pripisati i tome, što ti nastavnici lično poznaju autora ankete i neka njegova ranija anketiranja, pa su bez skepse odgovorili na postavljena pitanja.

Možda nije slučajno ni to, da po intenzivnosti učestvovanja iza Poljoprivredno-šumarskog slijedi Veterinarski fakultet. Poljoprivredne, šumarske i veterinarske nauke su u glavnom biološke i nacionalno-ekonomske. Kao takove su vrlo vezane sa naukama, koje se izučavaju baš na klasičnim fakultetima. Veterinarske i medicinske nauke su skoro jedno te isto, samo je objekat izučavanja različan. U jednom slučaju je životinja, u drugom čovjek, pa su prema tome udešene i metode istraživanja i rada.

Kao malu ilustraciju za to, koliko su na pr. poljoprivredne i šumarske nauke vezane baš sa naukama t. zv. klasičnih fakulteta spominjem, da od 23 profesora i docenta Poljoprivredno-šumarskog fakulteta 7 profesora i docenata ima dvostruku kvalifikaciju t. j. osim uže stručne još i doktorat kojeg klasičnog fakulteta, a svega 9 profesora doktorate klasičnih fakulteta.

Vremenska intenzivnost.

Ako odgovore, koji su na anketu stigli, svrstam po danima, kada su stigli, dobivam tablicu II.

Tablica II.

Datum	Vremenska udaljenost od početka ankete u danima	Broj stiglih odgovora	od toga	
			sa klasičnih	sa neoklasičnih
			fakulteta	
14. VI.	2	6	1	5
16. VI.	4	16	4	12
17. VI.	5	25	7	18
18. VI.	6	8	6	2
19. VI.	7	7	2	5
20. VI.	8	1	-	1
21. VI.	9	3	1	2
22. VI.	10	4	3	1
25. VI.	13	1	1	—
27. VI.	15	1	1	—
28. VI.	16	2	1	1
4. VII.	22	1	1	—
5. VII.	23	1	1	—
Ukupno		76	29	47

Najveći broj odgovora je stigao peti dan iza kako su dopisi razaslani. Ovo zakašnjenje ima se pripisati činjenici, da su dne 12. i 13. VI. bili blagdani pa pošta nije radila, dne 14. VI. subota, a dne 15. VI. opet nedjelja.

Nazovimo broj (frekvenciju) na pojedine dane stiglih odgovora sa $a_1, a_2, a_3 \dots a_n$, a vremensku njihovu udaljenost od početnog dana ankete sa $p_1, p_2, p_3 \dots p_n$. Ako su prvi odgovori stigli 14. VI., a anketa je započela 12. VI., onda je faktor p za dne 14. VI. jednak 2, jer su ti odgovori stigli nakon 2 dana i t. d.

Prosječno vrijeme, kada su odgovori stigli, dobilo bi se po formuli:

$$x = \frac{a_1 p_1 + a_2 p_2 + a_3 p_3 + \dots + a_n p_n}{a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n}$$

Uvrstimo li u ovu formulu frekvencije svih stiglih odgovora (iz tablice II), dobivamo:
 $x = 6,3$ dana.

Analogno se za klasične fakultete izračuna:

$$x_1 = 8,0 \text{ dana,}$$

a za ostale fakultete (nazovimo ih zbog kratkoće »neoklasičnima«):

$$x_2 = 5,3 \text{ dana.}$$

Intenzivnost stizanja odgovora u glavnom je obratno proporcionalna vremenu, koje izražavaju faktori p . Što su odgovori prije stigli, to je intenzivnost veća i obratno. Možemo dakle u glavnom reći, da se vremenske intenzivnosti sudjelovanja kod ankete s jedne strane za profesore i docente neoklasičnih i s druge strane za profesore i docente klasičnih fakulteta međusobno odnose kao 8 : 5,3 t. j. neoklasični fakulteti su pokazali cca 1,5 puta veću intenzivnost.

Sumaran rezultat.

Tablica III pokazuje sumaran pregled odgovora na prvo pitanje ankete, koje glasi: smatrate li potrebnim ili korisnim odvajanje nekih fakulteta iz sklopa Sveučilišta?

Tablica III.

O d g o v o r i				zapravo ustegli odgovor	S v e g a
„ne”	„da”	djelomično „da”	ukupno „da”		
55	10	3	13	8	76
72,5%	13,2%	3,9%	17,1%	10,5%	100%

Pod »ne« su uvršteni svi odgovori, koji su protiv odvajanja, pod »da« oni, koji su za odvajanje, pod »djelomično da« oni, koji su samo uslovno za odvajanje. Naprotiv svi odgovori, koji baš izričito ne kažu svoje mišljenje, uvršteni su u rubriku »zapravo ustegli odgovor«.

Dakle iz tablice III se vidi, da je 72,5% odgovora protiv odvajanja, 13,2% za odvajanje, 3,9% djelomično za odvajanje, a 10,5% odgovora je neodređeno.

Tablica IV daje odgovore svrstane po fakultetima.

Tablica IV.

Fakulteti		O d g o v o r i				ustegli odgovor
		„ne”	„da”	djelomično „da”	Ukupno „da”	
K l a s i č n i	mudroslovni sa farm. odsjekom	5	6	1	7	1
	pravni	—	—	1	1	2
	bogoslovski	3	2	—	2	—
	medicinski	1	2	1	3	3
	Ukupno :	9	10	3	13	6
N e o k l a s i č n i	tehnički	16	—	—	—	—
	veterinarski	10	—	—	—	1
	polj. šumarski	20	1	—	1	—
	Ukupno :	46	1	—	1	1

Kako se iz te tablice vidi, odlučno stanovište zauzeli su samo profesori i docenti neoklasičnih fakulteta, koji su svi (osim jednoga glasa) protiv odvajanja.

Za odvajanje je razmjerno najviše glasova sa mudroslovnog fakulteta. Od primljenih odgovora sa toga fakulteta se glasovi za i protiv odvajanja međusobno odnose kao 7 : 5, odnosno ispravnije kao 6 : 5. Jedan odgovor sa toga fakulteta je naime za to, da se svi fakulteti pretvore u samostalne visoke škole, pa i mudroslovni fakultet da se razdijeli u više takovih škola. Taj glas sam u tablicu IV uvrstio pod »djelomično da«, a moglo bi ga se isto tako uvrstiti pod »djelomično ne«.

Omjer glasova, koji su stigli sa mudroslovnog fakulteta, baš nije odlučno za odvajanje. U vezi toga mi se je nametnulo pitanje, kakav bi se omjer dobio, kad bi se uzeli u obzir ne samo odgovori profesora mudroslovnog fakulteta sa farmaceutskim odsjekom, već profesora i docenata, svršenih filozofa, sa s v i j u fakulteta. Dakle odgovori profesora

i docenata, doktora filozofskog fakulteta, bez obzira na to, na kojem fakultetu služuju. Ako se takovi glasovi zbroje, dobiva se 16 filozofskih glasova protiv, a 6 za odvajanje, dakle odnos 16 : 6 protiv odvajanja.

Možda će mi tko zamjeriti, da na taj način natežem rezultate ankete. Držim, da takav prigovor nije na mjestu, jer je baš interesantno znati, da li su za ili protiv odvajanja oni profesori i docenti, koji su po obrazovanju klasičari, a po službi su u dnevnom kontaktu sa neoklasičnim fakultetima. Oni su veza između neoklasičnih i klasičnih fakulteta. Oni poznaju i jedne i druge fakultete.

Razlozi za odvajanje.

Svrha ankete je zapravo bila statistički prikazati razloge za odvajanje, dakle odgovore na drugo pitanje ankete (ako ste za odvajanje, koji su po Vašem mišljenju razlozi za to?). Tablica V daje pregled glavnih razloga, koji su u odgovorima na to drugo pitanje navedeni.

Tablica V.

Razlozi, navedeni za odvajanje	Fakultet				ukupno
	mudr. sa farm. odsj.	bog.	med.	polj. šum.	
Među fakultetima da nema bitne veze, jedinstvenog gledanja, jedinstvenog duha i slično	1; 1/2	1/2	1	1	4
Jedni fakulteti da se razvijaju na uštrb drugih, samostalno da će biti bolje budžetirani	1/2; 1/3 1/2; 1/2	1/2			2 + 1/3
Sveučilište sa mnogo fakulteta je odviše glomazno	1/2; 1/3	1/2	1		2 + 1/3
veter., polj.-šum. i teh. fakulteti se bave više primjenom nauke nego li traženjem novog znanja	1/2				1/2
vraćanje na nekadašnji hrv. sveuč. zakon (tradicija)	1/2; 1/3	1/2			1 + 1/3
suradnja sa drugim ustanovama da će biti olakšana	1/2				1/2
U k u p n o	6	2	2	1	11

Ako je u jednom odgovoru bio naveden samo jedan razlog, unesen je takav odgovor u tablicu V sa jedinicom. Ako su bila u odgovoru navedena dva razloga, onda je svaki unesen na odgovarajuća mjesta sa oznakama polovicâ (1/2). Analogno su kod tri navedena razloga u tablicu upisivane trećine.

Na pr. slijedeći odgovor na drugo pitanje ankete:

— »a) nemaju jedinstvene poglede na realne vrijednosti u životu naroda, b) jedni se stvarno razvijaju na uštrb drugih, c) svi će bolje napredovati, kad se odijele« —

uvršten je u tablicu V sa polovicom pod prvi i polovicom pod drugi razlog tabele.

Od sviju 11 odgovora za odvajanje otpadaju po takovom razvrstavanju 4 cijela na prvi razlog, koji je u tablici naveden, t. j. na pomanjkanje jedinstvenog gledanja, jedinstvenog duha, pomanjkanje bitnih veza između raznih fakulteta i tome slično. Zatim dolazi sa 2 1/3 poena razlog, da se jedni fakulteti razvijaju na uštrb drugih itd.

Podatci.

Zbog potpunosti iznosim ovdje i sve stigle odgovore. Kod toga »ad I« znači odgovor na prvo, »ad II« na drugo pitanje ankete; slova u zagradama ispred pojedinih odgovora znače: *F* filozofski, *J* pravni (juridički), *B* bogoslovski, *M* medicinski, *T* tehnički, *V* veterinarski i *P* poljoprivredno-šumarski fakultet. Brojevi u istim zagradama znače redne brojeve dotičnih odgovora i to unutar čitave ankete. Čim je naime koji odgovor stigao, providio sam ga oznakom fakulteta i rednim brojem.

Ako dakle ispred kojeg odgovora, koji je niže naveden, piše na pr. (32F, 45M, 62P), znači, da je takav ili vrlo sličan odgovor stigao jedamput od kojeg profesora ili docenta filozofskog fakulteta, jedamput od kojeg profesora ili docenta medicinskog i jedamput od kojeg profesora ili docenta poljoprivredno-šumarskog fakulteta, osim toga da je prvi od tih odgovora unutar čitave ankete 32-gi po redu, drugi 45-ti, a treći 62-gi.

(1P, 2P, 5B, 7P, 10P, 11P, 14M, 16V, 28F, 29T, 33P, 37T, 41V, 48T, 49V, 58T, 59T, 66T, 67T, 69T) ad I) »Ne«.

(3P, 6P) ad I) »Odvajanje smatram štetnim«.

4P, 15T, 17V, 19T, 20P, 22P, 23T, 32F, 39V, 40V, 43V, 46P, 56T, 60F, 61T) ad I) »Ne smatram ni korisnim ni potrebnim odvajanje bilo kojeg fakulteta«.

(8P, 45P) ad I) »Smatram i korisnim i vrlo potrebnim, da svi fakulteti ostanu u sklopu hrvatskog sveučilišta«.

(9P) ad I) »Odlučno sam za sveučilište sa 7 fakulteta«.

(12B) ad I) »Smatram«

ad II) »a) nemaju jedinstvene poglede na realne vrijednosti u životu naroda, b) jedni se stvarno razvijaju na uštrb drugih, c) svi će bolje napredovati, kad se odijele«.

(13M) ad I) »Smatram korisnim, ali ne i potrebnim«

ad II) »Samostalnost je za svaku znanstvenu instituciju korisna obzirom na njen rad i razvitak, koje može uklopljenje u jedan glomazni aparat kao što je sveučilište sa velikim brojem fakulteta osjetljivo kočiti (budžet, prinudna raspodjela slobodnih mjesta na sveučilištu, imenovanja i unapređenja, stranačke struje i td. itd.)«.

(18F) ad I) »Držim, da bi bilo dobro, da u sklopu sveučilišta ostanu stara 4 fakulteta, a ostali da se osamostale kao visoke škole«.

ad II) »Pored tradicije govore za to materijalni razlozi. I sveučilište s 4 fakulteta i samostalne visoke škole će bolje prolaziti kod podjele kredita. Znam konkretni slučaj s Geografskim zavodom na Filozofskom fakultetu i s Geografskim zavodom na Ekonomsko-komercijalnoj vis. školi, koji je svakako manje važan nego prvi. Prvi je zavod imao posljednjih godina godišnji kredit od Din 6000, a Geografski zavod EKVŠ u isto doba oko 25.000 Din (bez dotacija od zaklade EKVŠ). Kao što je EKVŠ uopće bolje dotirana od pojedinih sadašnjih fakulteta, tako će biti i sa novim visokim školama kao i sa smanjenim sveučilištem.«

(21V, 31P) ad I) »Ne smatram korisnim, a još manje potrebnim da se odvoji koji fakultet iz sklopa sveučilišta. Jasno uz što veću autonomiju pojedinih fakulteta.«

(24T) ad I) »Svako cijepanje Sveučilišta smatram štetnim«.

(25F) ad I) »Smatram i korisnim i potrebnim«.

ad II) »Fakulteti veterinarski, poljoprivredno-šumarski i tehnički imaju drugu zadaću nego ostali fakulteti t. j. više se bave praktičnom primjenom znanja nego li traže novo znanje. To je prvo, a drugo je iz upravnih razloga, jer je sveučilište sa 8 fakulteta preglomazno i premalo gibivo, elastično. Treće: ja sam i zato, da se odvoji farmaceutski odsjek od filozof. fakulteta, jer samostalni fakultet farmaceutski poznaje bolje svoje potrebe nego li jeziko-slovci i koreno-dubci.«

(26T) ad I) »Smatram da odvajanje nije korisno. Prvo zbog kolaboracije i povezanosti pojedinih struka u naučnom radu na raznim fakultetima i drugo zbog odgoja naučnog podmlatka t. zv. »privrednih fakulteta«. Smatram, da je u prirodnim naukama neizostavno potrebno da podmladak pohađa, svršava ili usavršava studije u krugu rada matematsko-prirodoslovnog odjela filozofskog fakulteta i da ostane u stalnoj duhovnoj vezi sa naučnim radnicima toga fakulteta. Jer bez pravilno formirane naučnoretorske fizionomije ne može se ni zamisliti uspješan naučni rad u primjenjenim (tehničkim) naukama. A filozofski fakultet odnosno njegov matematsko-prirodoslovni pravac, predstavlja središnju naučnu ustanovu za takav rad.«

(27F) ad I) »Odvajanje novih fakulteta od sveučilišta smatram ne samo korisnim nego i potrebnim.«

ad II) »Glomazna tvorevina, kakva je sada naše sveučilište, ne može se — držim — upravljati u organskoj povezanosti ni po zakonu, koji je sada u krijeposti, ni po starom hrvatskom zakonu. Pitanje je, bismo li znali brzo pronaći i provesti bitne zakonske reforme, koje bi bile nužne za sveučilište sadašnjeg sastava. A kada bi to bilo moguće, pitanje je, je li korisno i uputno, da prekinemo tradiciju hrvatskog sveučilišnog zakona, kojoj se želimo vratiti.

Filozofski fakultet, u kojemu sam profesor, imade — mislim — naročit razlog za odvajanje fakulteta: još uvijek drži njegovu t. zv. kemijsku zgradu u Marulićevu trgu zaposjednutu tehnički fakultet. U sveučilištu, kakvo je danas, ne bi tehnički fakultet tu zgradu sagrađenu po hrvatskoj vladi g. 1914. za

filozofski fakultet nikada vratio tome fakultetu. U takvom sveučilištu za one zavode filozofskog fakulteta, koji su povezani s muzejima ili su bili s njima povezani, ne bi se vjerojatno učinilo u dogledno vrijeme ni ono, što je hrvatska vlada g. 1914. odredila i ozakonila, ali je svjetskim ratom osujećeno. A još je manje vjerojatno, da bi se u tako sastavljenom sveučilištu mogle ostvariti nove fakultetske potrebe, koje su nikle poslije g. 1914. ili koje su već onda postojale, ali se njihovo ispunjenje moralo odgoditi.«

(30B) ad I) »Da.«

ad II) »Djelovanje i razvoj svakoga fakulteta stješnjen je i više manje kočen u sklopu sveučilišne zajednice. To ima dakako i svojih dobrih strana, ali broj fakulteta nužno mora biti ograničen, jer što je broj fakulteta veći, to je stješnjavanje pojedinih fakulteta veće: velikim brojem fakulteta postaje cijela institucija preglomaznom i neelastičnom.

»Ako kod nas Sveučilište treba da ima 7 ili 8 fakulteta (jer se i za farmaciju ozbiljno traži poseban fakultet), onda zapravo nema razloga, da ih ne bude još više: za glazbu, likovne umjetnosti, eksport i trgovinu itd. u nedogled. A ako je potrebno i korisno, da se broj fakulteta ograniči, onda je najprirodnije da ta granica bude ona, koja je utvrđena i održavana kroz vijekove u toj instituciji tj. samo četiri tradicionalna fakulteta: teologija, pravo, filozofija i medicina.«

(34F) ad I) Ne držim to potrebnim.«

»Bez obzira na načelne razloge, koji bi se mogli navesti u prilog odvajanju, činjenica je, da smo se već navikli na to, da u sklopu sveučilišta budu toliki fakulteti. Izdvajanje nekih moglo bi se shvatiti omalovažavanjem. Da se ipak uklone nepogode, koje eventualno mogu nadoći od zajednice, držim potrebnim: 1) da se u proračunu potrebe svakog fakulteta istaknu zasebno — 2) da se od nastavnika na svima fakultetima traže iste kvalifikacije.«

(35V) ad I) »Korist i potreba odvajanja nekih fakulteta dade se ocijeniti samo onda, ako su poznati razlozi i svrha takovog odvajanja.«

ad II) »Razlozi za odvajanje dolaze, koliko je meni poznato, u glavnom od viših faktora i prema tome nisu predmet jedne opće diskusije.«

(38F) »Kako vidim, želite dobiti popis razloga za odvajanje fakulteta, koji su bili pripojeni sveučilištu iz kulturno-političkih razloga u prošlim prilikama.«

»Glavnim razlogom za odvajanje držim svakako to, što je iskustvo pokazalo da članovi pojedinih fakulteta imaju premalo razumijevanja za interese drugih fakulteta ili uopće za nešto idejno zajedničko, što bi imalo sačinjavati težište jednog jedinstvenog sveučilišta. I prijedlog da se povratimo na tradicionalnu zajednicu četiri fakulteta samo je djelomično rješenje. Stoga bih ja pristao na to da svaki fakultet bude samostalna visoka škola, a napose da se filozofski fakultet podijeli na nekoliko posebnih visokih škola. Tim bi se što bolje udovoljilo načelu jedinstva organizacije prema posebnome cilju, što ga sebi određuje svaka struka. — Takva razdioba ne bi nimalo smetala, da svaka visoka škola bude u rangu sveučilišta te da profesor svake takove škole ima pravo na oznaku »sveučilišni profesor«.

(42P) ad I) »Smatram potrebnim, pa tako i korisnim.«

ad II) »Razlozi su ovi: Zapravo ništa bitno ne veže druge fakultete s t. zv. klasičnim fakultetima. To se je pokazalo i po ostalom svijetu. Ta veza samo otežava slobodni rad — u stanovitom smislu: u izboru profesora, u budžetu; zatim je naročiti balast uprava sveučilišta, senat i plenum — sve s njihovim sjednicama, gdje ljudi od drugih fakulteta moraju slušati i pretresati sebi sasvim nepotrebne predmete.«

(44P) »Ne smatram potrebnim ni korisnim izdvajanje ni jednog fakulteta iz sastava zagrebačkog sveučilišta. Poštovanje tradicije hrvatskog sveučilišta ne dopušta ni danas ozbiljno tretiranje eventualnog izdvajanja kojeg fakulteta iz sastava sveučilišta, jer u stvari ne postoje nikakovi uvjerljivi argumenti za ovakve namjere. Hrvatsko sveučilište stvarano je velikim naporima otvaranjem novih fakulteta prema mogućnostima i potrebama narodnoga života i od prvotna tri fakulteta razvilo se da danas broji njih sedam. Ima sveučilišta u kulturnom svijetu (Italija, Njemačka, Engleska, Amerika) i sa deset fakulteta, i nigdje se ne smatra, da je to na uštrb sveučilišta ili protiv interesa nauke i potreba narodnih, pa zašto bi kod nas bilo drugačije?«

»Tečajem vremena biti će moguće potrebno i kod nas misliti na otvaranje još jednog sveučilišta u kojem drugom kraju zemlje, no ni u tom slučaju ne bi se smjelo dirati u postojeću i već izgrađenu, narodnu i kulturnu tekovinu sveučilišta u Zagrebu. Obratna procedura ne postoji barem u velikom svijetu, pa joj nema mjesta ni kod nas. Meni se čini, da neprestano pokretanje »organizacije i reorganizacije« našeg sveučilišta oko broja fakulteta ne vodi nikakovoj produktivnoj svrsi i nije drugo nego mlaćenje prazne slame.«

(47P) ad I) »Odvajanje t. zv. triju privrednih fakulteta smatram štetnim po znanost i hrvatsko sveučilište napose. Znanost postoji samo jedna a ona se tretira na sveučilištima, kojima je svrha gojiti zna-

nost i nju naučavati. Njemačke i bivše austrijske tehničke visoke škole nastane su većinom iz bivših inženjerskih vojničkih ustanova pa su kao takova posebna tijela i dalje ostale. Svaka nova tehnička tvorevina, svi zahvati u šumarstvu i gospodarstvu baziraju primarno na strogo naučnom radu. Znanosti je u prvom redu svrha sama ona a tek sekundarno njezina primjena. Sve to govori za to, da spolenuti fakulteti ostanu u sklopu sveučilišta kao najviše znanstvene ustanove.«

ad II) »Ne nalazim baš nikakvih razloga za odvajanje spomenutih fakulteta iz sklopa hrvatskog sveučilišta u Zagrebu.«

(50M) ad I) »Smatram da bi bilo korisno, kada bi se Sveučilište ograničilo na 4 stara fakulteta: filozofiju, teologiju, pravo i medicinu.«

ad II) »Moja opažanja u starom »univerzitetkom vijeću« i u »senatu« su, da se Sveučilište sastoji iz heterogenih i nejednolično kvalificiranih članova, bez ikakove jedinstvene idejne veze.«

(51F) »Po mojemu mišljenju pitanje sastava sveučilišta i odvajanje pojedinih fakulteta u zasebne visoke škole ne može se obrađivati statistički, jer fakulteti i njihova sadržina nisu matematički istovrsne oline, a ni mišljenja nastavnika ne mogu se podvrći matematičkoj analizi. Ne čete mi stoga gospodine kolega, zamjeriti, ako u ovome času ustegnem odgovor. U ostalom rješenje ovoga pitanja, za koje postoji toliko argumenata pro i contra ovisi zacijelo u prvome redu od osnovnog pravca čitave državne politike.«

(52F) ad I) »Ne smatram niti korisnim niti potrebnim takovo odvajanje, jer su veze u radu među svim fakultetima tako tijesne, a interesi zajednički, da bi odvajanje moglo samo štetovati.«

(53F) ad I) »Smatram i korisnim i potrebnim.«

ad II) »Jer je rad slobodniji kao i inicijativa, a saradnja s ustanovama javnosti mnogo lakša i jednostavnija. I postizavanje potrebnih kredita lakše je, nego li kroz centralnu sveučilišnu ustanovu, rektorat. Da li će biti pojedine visoke škole ravnopravnosveučilišnim fakultetima (obzirom na naučne radove)? Smatram da hoće; jer ima fakulteta, na kojima se minimalno daje nauci (znanosti), a ima visokih škola, koje su i te kako na visini obzirom na svoj naučni rad. Važan je dakle sadržaj, a ne forma.«

(54M) »Na postavljeno pitanje ne bih mogao decidirano odgovoriti, jer mi nije poznato, o kojim se fakultetima radi.«

(55M) »Izvinite, što Vam na Vaše pitanje ne mogu odmah odgovoriti. Nadam se, da ću to moći opširnije učiniti u dogledno vrijeme.«

(57B) »Nije potrebno odvajanje pojedinih fakulteta iz sklopa sveučilišta, nego mnogo veća autonomija pojedinih fakulteta, osobito u pogledu budžetiranja, gdje bi bilo najzgodnije, da se odnosni fakulteti stave u budžet ministarstva, koje im je po naravi najbliže.«

(62P) »Vašu anketu odobravam, ali joj ujedno i prigovaram. Rezultati će ispasti odviše jednostrani. Tražite kratke odgovore za ili protiv odvajanja, a »razloge« samo »za« odvajanje. Razloge za ostanak ugroženih fakulteta na sveučilištu ne tražite. Ispravnije bi bilo i objektivnije tražiti i ove razloge, kad već tražite prve. Tehničke, veterinarske i poljoprivredno-šumarske nauke naučavaju se ne samo na našem sveučilištu, već na brojnim sveučilištima diljem čitavoga svijeta. Sveučilišna afirmacija tih nauka nije od danas. Ona je starija od sviju nas, a starija je i od samog našeg sveučilišta.

Što je Ognjište Domu, to je Sveučilište našoj Domovini. Simbol vječne vatre, mjesto, gdje se odgaja cvijet naše mladeži. Pa kako je majka — uz ognjište — žarište obiteljskog života, tako je Alma Mater žarište duhovnog života cijelog naroda. A zar ikada uz Ognjište ima previše djece? Zar ima majke, koja djecu svoju čak i tjera sa Ognjišta? Najmlađi fakulteti su najmlađa djeca naše Almae Matris. Kad bi naše Sveučilište od sebe otjeralo tri svoja najmlađa fakulteta, zar bi se još moglo zvati milostivom majkom? Zar bi se još moglo zvati »sve«-učilištem?

Drugačije bi bilo, kad ti fakulteti još ne bi bili na Sveučilištu. Onda bi se moglo raspravljati o njihovom dolasku ili nedolasku u okrilje Almae matris. Ali ovako, kad su već tu, bila bi degradacija za njih i za čitave struke, koje predstavljaju, kad bi morali otići sa sveučilišta.

Zadaća sveučilišta je dvojaka: naučna i nastavna. Prva je traženje novih, a druga naučavanje postojećih istina. Poznato je, da je sveučilište najpodesnije tlo za uspijevanje znanosti. Da li je to i sa gledišta visoke nastave i gledišta općeg napretka?

Sa sviju krajeva Domovine dolaze mladići na sveučilište. Filozofi žele postati profesori, da pomognu Domovini naučavanjem mladeži, pravnici je žele učiniti pravednom i urednom, bogoslovi bogougodnom, liječnici joj žele dati najveće zemaljsko blago — zdravlje — a inženjeri, šumari, agronomi i veterinari ju žele učiniti izvorom blagostanja. Želja im je svima ista: napredak. Svi ti mladići, kada svrše, raditi će na istom cilju. Pa kad se na nekom kotaru nađu kotarski liječnik, kotarski agronom, kotarski veterinar, kotarski šumar i kotarski načelnik, zajednički rad će im biti lakši, međusobno razumijevanje veće, ako su već zajedno saradivali kao đaci i djeca iste Almae matris, ako su već sjedili kod istog stola u kakovoj

đačkoj menzi, saradivali u istim đačkim društvima, pohađali predavanja eventualno kod istih profesora, međusobno diskutirali i debatirali pitanja svojih struka, borili se za iste ideale i pod istim đačkim vodama itd.

Najprije su bila samo tri i to t. zv. klasična fakulteta na našem sveučilištu: bogoslovski, pravni, mudroslovni. Ovi fakulteti su uzgojili naše najbolje ljude. Kroz posljednjih pola stoljeća, svi naši narodni vođe mahom su djeca naše Almae matris. Prva naša inteligencija bili su klasičari. Sa sveučilišta oni su otišli u narod da uzoru narodnu njivu i posiju sjeme napretka. K njima su — nažalost kasno, jer ih prije gotovo nije bilo — pridošli inženjeri, šumari, agronomi itd., da zajednički izgrađuju napredak Domovine. Klasičari imaju najvećih zasluga, jer su na njivi bili prvi, jer su prvi pokrenuli opći narodni napredak. I baš oni klasičari, koji su sa Almae matris otišli prvi na narodnu njivu, moradoše opaziti, koliko nam manjkaju inženjeri, agronomi, šumari, koliko nam manjkaju naučni temelji baš na poljima, koja te struke predstavljaju. Očito zato je na pr. jedan svećenik (dakle klasičar) poklonio sav svoj imetak za osnivanje tehničke visoke nastave (Žerjavić), a drugi opet svećenik (Dr. Bauer) veliko dobro Maksimir za Poljovrivredno - šumarski fakultet itd.

Sigurno će Vam gdje koji odgovor isticati, da je sveučilište sa 7 fakulteta preglomazno. Ali šta to znači? Znači, da bi i kakav ured sa 7 odjela ili kakova država sa 7 upravnih jedinica također bila preglomazno tijelo! Pitanje glomaznosti za mene ne postoji, postoji samo pitanje svrsishodne organizacije. I velika i mala ustanova će ispravno funkcionirati, ako je ispravno organizirana.

Zašto onda ipak neki t. zv. klasični fakulteti žele, da se noviji fakulteti odvoje iz sklopa sveučilišta? Treba se zamisliti i treba ih razumjeti. Novi fakulteti nikli su uz njih tako reći goli i bos, bez sredstava, bez zgrada, ispočetka upravo bez ičega, osim čvrste volje za napretkom. Sveučilište je kroz posljednjih 20 godina raspolagalo sa upravo bijednim dotacijama. Maleni iznosi morali su se još i dijeliti. Razumljivo je, da su se kod te diobe pojedini fakulteti gorljivo borili za svoje potrebe. Naročito je teško bilo dijeliti sredstva za izgradnju novih zgrada. Koga je milostiva majka (Alma mater) iz svojih skučenih sredstava trebala najprije obući? Svakako najmlađu djecu svoju, koja još nikakvih haljina nisu imala. A kad im već kao prava majka kupuje haljine, nabavila im je što trajnije i što dostojnije. Za to su se t. zv. novi fakulteti najprije izgrađivali. Stari fakulteti su na to pristali, ali se je kod njih rodila i misao: koliko bi vanredno bilo, da su sva ta sredstva, s kojima se izgrađuju mladi fakulteti, kojim slučajem dobili t. zv. klasični fakulteti, kako divno bi se oni podigli i što bi sve uradili!

Mladi fakulteti se izgrađuju, skoro će u najnužnijem opsegu biti i izgrađeni. Alma mater će onda uložiti sve svoje majčinske sile, da i klasični fakulteti dođu do ruha, dostojnog sebe i svoje svijetle tradicije.

Dosada je svaki fakultet bio odviše okupiran svojim brigama, a naročito su mladi fakulteti bili okupirani brigom oko svog najnužnijeg napretka. Došlo je vrijeme, da se više pažnje posveti izgradnji odnosa između pojedinih fakulteta, izgradnji međusobnog razumijevanja, izgradnji zajedničkog duha. Trebalo bi organizirati i ekskurzije profesora i đaka jednog fakulteta na druge fakultete, da se međusobno na licu mjesta upoznaju znanstvena nastojanja, problemi i metode rada.

(63V) ad I) »Ne zmatram potrebnim a najmanje korisnim odvajanje izvjesnih fakulteta iz sklopa sveučilišta. Držim da bi takova akcija bila dapače i štetna.«

ad II) »Razlozi, radi kojih bi se izvjesni fakulteti imali odvojili, vrlo su problematični a neki i sasvim deplasirani.«

(64J) »Polazeći sa stanovišta pravnog fakulteta smatram najidealnijim takovo stanje, po kome bi svaki fakultet u nastavnom i upravnom pogledu predstavljao potpuno samostalnu cjelinu (Visoku školu). Time bi svaki fakultet bio zauzet samo svojim nastavnim i upravnim problemima te se ne bi trebao uplićati u rad drugih fakulteta niti bi ga drugi fakulteti sprječavali u vršenju njegovih funkcija.

»Međutim takvo je stanje poželjno samo pod pretpostavkom, da fakultetima ne prijete nikakova pogibelj ni u pogledu ispravnog popunjavanja pojedinih katedara ni u pogledu slobodnog naučavanja znanstvenih zasada. Ako bi se fakulteti i u buduće morali boriti za čuvanje tih temelja, bez kojih nema napretka u znanstvenom radu, onda je bolje, da su fakulteti udruženi i u upravnom pogledu, da imaju što mnogobrojnije organe (kao nekadašnji plenum).

»Inače mislim, da je medicina od prava udaljenija, nego li veterina i da nema opravdanog razloga, zašto bi pravo i medicina bili u istom sklopu, a veterina i medicina u dva različita sklopa.«

(65F) »Da li je zgodno, da se neki fakulteti odvoje od sveučilišta i osnuju kao samostalne visoke škole, to je rješavao filozofski fakultet na svojim sjednicama, gdje su ujedno navedeni i razlozi za to odvajanje, pak se izvolite obratiti na g. dekana.«

(68T) ad I) »Niti smatram korisnim ni potrebnim odvajanje ikogjeg fakulteta iz sklopa Sveučilišta. Već samo ime »sveučilište« označuje jasno njegovu svrhu. Ako se s toga gledišta pođe, nema mjesta ikakvom odvajanju.

»Razdioba na klasične i privredne fakultete nema smisla. Fakulteti postali su potrebama ljudskog života prema njihovom nastajanju i razvoju. Bila bi dakle ta oznaka jedino vremenskog značenja, a to isticanje nema nikakove važnosti. Sigurno je da će u daljnjem razvoju pridoći i drugi novi fakulteti, tako, da bi se onda morali poslužiti imenom klasični, novi i najnoviji fakulteti.

»Da su neki fakulteti više povezani s privredom nego drugi, to je činjenica, no nije bitna i razlog da se oni moraju dijeliti od klasičnih. Bitno je da svi oni moraju biti u što tijesnijoj vezi sa životom naroda i njegovim potrebama. Privreda je samo jedra grana tog života i njegovih potreba kao i pravo, zdravlje, jezik, umjetnost, vjera itd.

»Ako se želi odvajanje, onda je potrebno revidirati i ime sveučilište, a i svrhu.

»Saradnja s vlastima mora kod svih fakulteta postojati, a i ona normalno postoji. Znanost bez primjene nema u opće smisla, a dužnost vlasti je da upotrebi napredak znanosti i da ga aplicira na život naroda. Isto je tako dužnost vlasti, da svim silama unapređuje znanost, bila ona koja mu drago, da uz mogne rezultate tog napretka koristiti za narod. Naravno će saradnja fakulteta s vlastima biti u razna vremena manje ili više intenzivna. To ne će moći nitko mijenjati, jer će to diktirati svakodnevne životne prilike naroda. Za vrijeme tuđih, nametnutih režima nije moglo biti tijesne saradnje, ako je sveučilište stajalo na narodnom stanovištu, kako je to kod nas bilo. Iz tog se odnosa međutim ne mogu i ne smiju izvoditi ev. sudbonosni zaključci.

»Kad bi se u istinu provelo odvajanje, onda bi se isto tako kao tehnički, veterinarski i poljoprivredni fakultet morao odvojiti i medicinski, jer je on prema vlasti i prema narodu u najmanju ruku u istom ili još tijesnijem odnosu nego li veterinarski. Razlika je doduše ta da se život maršeta mjeri u novcu, dok za čovjeka ne postoji, barem vrlo često, nikakova mjera, osim one, kojom si čovjek sam mjeri.

ad II) »Prema gornjem ne vidim nikakovih razloga za odvajanje, dapače ni administrativnih, ako se administracija svrsishodno provede, davajući pojedinim fakultetima potrebnu slobodu. Ni razdioba novčanih sredstava ne može tu igrati nikakovu ulogu, jer će teoretske discipline uvijek manje trebati nego li praktične, no i to ima najvećim dijelom svoje razloge u nepravilnoj ocjeni rada i koristi.«

(70M) »Primio sam Vaš cijenjeni cirkular u pogledu organizacije sveučilišta te sam Vam slobodan saopćiti, da ću Vam odgovor dostaviti kasnije, u koliko još bude aktuelan.«

(71M) »Priključujem se zaključku medicinskog fakulteta.«

(72B) »Ja sam mišljenja da se postojeće stanje ne dira.«

(73J) »Pravni fakultet je o tome dao svoj odgovor na sjednici 17. o. mj. povodom službenog upita Povjerenstva za sveučilište. Prema tome ne mogu kraj postojećeg fak. odgovora sudjelovati u gornjoj anketi.«

(74F) »Odvajkada sam protiv spajanja tako raznolikih fakulteta, jer smo jedni drugima balast.«

(75T) »Mišljenja sam, da fakulteti ostanu u sklopu sveučilišta, ali da im se dade što veća a u t o n o m i j a.«

76J) »Vaše sam vrijedno pismo od 12. pr. mj. sa pitanjem za moje mišljenje o eventualnom odvajanju nekih fakulteta iz našeg Sveučilišta, začudo tek danas primio. Pošto je, međutim to pitanje s nadležne strane meritorno riješeno, držim, da Vas moje mišljenje o njemu više ne zanima, pa ga ni ne iznosim.«*

Z a g l a v a k.

Da li je gornja anketa uspjela ili ne? Statistički gledano, uspjela je sa 47%, jer je toliko odgovora stiglo. S druge strane njenu interesantnost povećavaju dvije okolnosti: 1) jer je provedena u historijskom intervalu vremena i 2) jer je provedena među profesorima i docentima Sveučilišta, dakle među najprosvjećenijim osobama našeg naroda.

* Naknadno, kad sam već svršio sve tabele kao i redakciju gornjeg članka, primio sam dne 17. VII. još i slijedeći odgovor, koji zbog zakašnjenja nije ušao u skrižaljke odnosno u statistiku same ankete:

(77F) »Kako sam bio izvan Zagreba, to Vam kasno odgovaram na Vaš cij. poziv od 11. lipnja, makar da je stvar, kako saznajem, već odlučena.

»Na pitanje I) odgovaram, da mislim, da je potrebno i korisno, da se neki fakulteti izluče iz sklopa sveučilišta.

»Razlog (pitanje II) bio bi taj, što bi se te škole bolje i brže razvijale nego bi to bilo unutar sveučilišta. I samo sveučilište, organizirano na 4 fakulteta, bolje bi se razvijalo. Sada je to preglomazno tijelo.

»Ne dijelim mišljenje nekih, koji su za izlučenje, a navode kao razlog, da ti fakulteti ne zastupaju čistu nauku, nego da imaju više praktičnu svrhu. Svaki fakultet dopušta naučna istraživanja i zahtjeva ih, a svaki uspjeh u tim predmetima imade se zahvaliti naučnim istraživanjima.«

Koncem lipnja ove godine je pitanje odvajanja nekih fakulteta iz sklopa hrvatskog sveučilišta i meritorno riješeno. Ministar nastave gosp. Dr. Mile Budak izjavio je o tome dne 28. VI. među ostalim (vidi Hrvatski Narod od 29. VI. 1941.):

»Poglavnik je odlučio, da svi sadašnji, pa i budući, ako ih budemo osnivali, fakulteti i dalje ostaju u jedinstvenom sastavu hrvatskog sveučilišta.«

POGLAVNIKOV NARAŠTAJ

Mirko Matijević

Ako promatramo povijest hrvatskoga naroda, opaziti ćemo, da je hrvatski narod uvijek bio spreman žrtvovati i svoje najveće vrednote za općeljudsku zajednicu kao što to i danas čini svojim djelatnim sudjelovanjem u borbi protiv neprijatelja čovječjeg naroda i pretka i uljudbe, te pridonajanjem raznovrsnih žrtava za općeljudsko dobro. Hrvati su i kao pojedinci i kao cjelina uvijek bili spremni pridonijeti najveće žrtve na oltar boljitka ljudske zajednice, ali se nikad u svojoj prošlosti nijesu mogli pomiriti s time, da bi se dragovoljno predali tuđincu na milost i nemilost. Hrvatski je narod pun samozataje i pravdom i jednakošću u pravima kao i u dužnostima prema svima. Čitava povijest hrvatskog naroda najizrazitije se očituje u njegovom neumornom nastojanju oko obrane i zaštite svojih vlastitih i ljudskih prava i istodobno stalna i živa djelatnost oko promicanja i unapređivanja svih kulturnih tekovina ljudskog uma. Takvo je obilježje hrvatskog naroda kao cjeline u prošlosti, a ono je takvo i u sadašnjosti, što se najbolje odražuje u radu i shvatanjima hrvatske omladine u vrijeme teških kušnja i patnja cjelokupnoga hrvatskog naroda, dok se nije oslobodio neprijateljskog jarma osnutkom svoje Nezavisne Države Hrvatske.

Nikad kod hrvatske omladine u toku čitavoga jednog stoljeća nije izbijao nesebičniji i oduševljeniji zanos za ideale i potrebe svoga naroda, koliko je to bilo u razdoblju posljednjih dvadesetak godina. Pogrešno bi bilo osuđivati idealizam, požrtvovnost i zanos za dobrobit svoga naroda i drugim mladim hrvatskim naraštajima prošloga i ovog stoljeća, jer taj idealizam je izbijao uvijek, nekad jače, drugi put opet slabije, a oduševljenje i ljubav za sve plemenito u ljudskom životu obilježje je čudi i shvatanja hrvatskoga naroda. Ali za hrvatski naraštaj u prošlosti tragično je to, što je u narodnim pitanjima često bio i suviše mačovit i nestvaran i što se gotovo uvijek dao voditi od drugih, i to redovito od takvih ljudi, koji su neprijateljski bili razpoloženi prema svemu, što je hrvatsko, te je tako taj mladi hrvatski naraštaj proigrao svoje ideale. Isto tako nikad u prošlosti hrvatskog naroda nije bilo toliko ljubavi, žrtava i samoprijegara za opće hrvatske narodne ideale, koliko je to bilo u ovom razdoblju borbe, kada je kormilo i sudbinu svoga naroda odlučio preuzeti u svoje ruke najodlučniji Sin i najveći Pobornik slobode i općeg napretka hrvatskog naroda. Bitna je razlika između prošlih hrvatskih mladih naraštaja i ovog naraštaja i u tome, što ovaj naraštaj ima jasan i određen narodni i životni cilj, i to cilj, koji je isključivo i potpuno hrvatski i europski. Misao, koja je vodila ovaj mladi nacionalistički naraštaj posebno u toku tiranske šestosjedačanske diktature i nasilja izvršavanih nad hrvatskim narodom, temeljila se na najuzvišenijim narodnim idealima slobode i nezavisnosti, punoga i nesmetanoga razvitka i napretka hrvatskoga naroda u svima granama njegova života.

Mladi hrvatski naraštaj odlučno i hrabro je stupio u borbu s najvećim neprijateljem opstanka i slobode svoga naroda. Neprijatelj je upotrebio sve snage i sva sredstva, da oslabi i po mogućnosti potpuno skrši odlučnost i borbenost one idealno požrtvovne hrvatske omladine, koja se je neumorno i bezobzirno borila za najveće i najsvetije ideale svoga naroda, za one iste uzvišene ideale, koje je cjelokupni svjesni hrvatski narod proglasio svojim životnim ciljem u djelima i u riječima svoga najhrabrijeg Sina.

Hrvatska nacionalistička omladina potječe izravno od naroda i s njime se je potpuno srasla, razumjela je sve njegove potrebe i osjećaje, dijelila je s njime sve patnje i boli, bila mu je po svemu bliska i jedno s njime, te je baš omladina, i to najviše sveučilišna, onda, kada je bilo zabranjeno sve hrvatsko zajedno s imenom, bila ona sila, koja je

svuda javno i tajno svojim nastupom i svakodnevnim očitovanjima u svima oblicima iznosila težnje, želje i raspoloženje svoga zarobljenoga i mučenog naroda. Puna, odlučna i nesebična ljubav prema narodu, domovini i neustrašivom Prvoborcu kao i bezkrajna odaynost tim idealima bila je stalna i neumorna pokretna snaga svih omladinskih djela. A da je ta omladina mogla bez kolebanja i umora nesebično i potpunoma se predati i biti spremna žrtvovati se narodnim idealima, zasluga je njezinoga najsvjetlijeg Primjera i njegovih prvih suboraca, koji su svojim nesebičnim žrtvama i radom ulijevali i podržavali ljubav prema narodu i domovini s nepokolebivom vjerom u vlastite svoje snage. Da se mogne svestrano razumjeti stvarnost toga vremena i upoznati u punoj mjeri idealizam hrvatske omladine, treba se sjetiti, da je tu omladinu u svemu predvodio Poglavnik i da se hrvatski narod u cijeloj svojoj prošlosti nikada nije nalazio u težem položaju. U to vrijeme nazvati hrvatski narod njegovim vlastitim imenom ili spomenuti ime i pokret ustaškoga Poglavnika značilo je izgubiti glavu i ujedno zadržati temeljima države, koja je zasnovala svoju budućnost i svoj napredak na nasiljima nad hrvatskim narodom, na pljački njegovih zemaljskih dobara, gaženja i osramoćivanju svih njegovih narodnih i čudorednih vrijednosti.

Svijesna hrvatska omladina sve je to znala pa joj je jedino Poglavnik sa svojim suborcima postao vjera i nada i jamstvo za bolju budućnost čitavom hrvatskom narodu, a u časovima najtežih muka i iskušenja najjača i jedina prava utjeha, jer ovi mladi bистри i pronicavi ljudi nagonски su osjećali, da je ime, pokret i način borbe, koju je vodio Poglavnik, jedino odgovaralo potrebama naroda i sigurno vodilo konačnom cilju, a istodobno ispunjavalo strahom i zabrinutošću podivljale i nezasićene tiranske duše.

Za pravo razumijevanje hrvatske omladine iz ovoga razdoblja važno je istaknuti i to, da je ova omladina više nego i jedna druga trijezno i ozbiljno gledala na opće teški položaj, zanosila se narodnom slobodom i nezavisnošću u punom značenju, kritički i ispravno promatrala prošlost svoga naroda u odnosu prema drugim narodima sve sa željom, da se konačno postigne najviši narodni cilj slobode i napretka ostvarenjem vlastite države.

Da je posebno hrvatska sveučilišna i srednjoškolska omladina ustrajno i neprekidno išla uz svoga Lučonošu do kraja, velika je zasluga baš onoga svijesnoga pokoljenja hrvatske nacionalističke omladine, koje je zatekla tiranska diktatura na sveučilištu, odnosno onoga pokoljenja, koje je baš u to vrijeme bilo pri završetku srednje škole i dolazilo na daljne nauke u Zagreb puno vatrenoga rodoljublja. Jer upravo je to pokoljenje svu svoju odlučnost, nacionalno oduševljenje i borbenost prenosilo poput ognja na naraštaj, koji je iza njih dolazio i tako redom, dok je neprijateljska nasilnička vlast istodobno sa svoje strane poduzela sve mjere i sva sredstva, da naročito preko škole i nastavnika izvrši najodvratniji čin odnarođivanja hrvatske mladeži u dobi njezina najjačega i najbujnijega tjelesnoga i duševnog razvoja, a roditelji te mladeži bili su ili nemoćni, da to spriječe zbog prijetnja i proganjanja, ili ni sami nijesu znali što, kada i kako da čine. Ali i tu je hrvatska omladina izdržala, odlučno se oduprla svemu tuđemu, a nagonски tražila svoje.

Nije pretjerano ustvrditi na ovom mjestu, kada je govor o hrvatskoj omladini, da je mnogim mladim idealistima borba za narodnu slobodu i ostvarenje vlastite nezavisne države bio jedini životni cilj i borba za taj općenarodni ideal postala je puni i isključivi sadržaj i smisao njihova života. Nije suviše ovom prilikom istaknuti također ni to, da je ta ista omladina bila puna samoprijegara, da je sebi uskraćivala, iako duševno i fizički jaka, sve ovozemaljske i tjelesne užitke, koji su je mogli dovesti u položaj, da se zaboravi, da i za jedan čas u životu bude nesvijesna i da ne bude sudionik svih nesreća, stradanja i patnja, kroz koje je prolazio i u kojima se je nalazio cjelokupni hrvatski narod. Ima ih mnogo iz toga istog naraštaja, koji su siromašno, skromno i prosjački živjeli, koji nijesu uopće niti jedamput posjetili zabave ili plesove, ma da ih je to kao mlade, zdrave i poletne duše moglo i zanimati i privlačiti, već su se znali svladati u svakom pogledu i u svojoj duši odreći vlastitog života i uvijek biti spremni sve svoje dati za dobro svoga naroda. To je hrvatska omladina iz najtežih časova i vremena hrvatskoga naroda, koja je bila od vlasti i neprijatelja hajdučki mučena i ganjana, a od drugih iskorištavana i napuštana ili nerazumijevana i osuđivana i to sve u časovima najidealnijih i najnesebičnijih narodnih pothvata i čina.

KNJIŽEVNOST

HRVATSKA BIBLIOGRAFIJA. »Hrvatsko bibliotekarsko društvo« u Zagrebu naumilo je već davno izdavati »Hrvatsku bibliografiju«, koja se poslije Kukuljevićeve bibliografije iz 1863. god. nije više izdavala. Hrvatsko bibliotekarsko društvo, nije moglo ranije svoju zamisao ostvariti, ponajviše radi materijalnih razloga, a i zbog toga, jer je posotjala poteškoća u tome, što se nije moglo točno odrediti, što spada u hrvatsku bibliografiju. Srbi su često puta objavljivali djela, koja su zasjecala u naš narodni život, često su se puta tiskala na našem teritoriju srpska djela. Mnogi takvi i drugi problemi iskršavali bi čim bi se pomišljalo na izdavanje hrvatske bibliografije za vrijeme bivše Jugoslavije. Stoga se uteklo tome, da se je počeo izdavati »Popis knjiga, koje izlaze u Kraljevini Jugoslaviji«, a izašao je tek jedan svezak za siječanj i veljaču 1941. Nastankom Nezavisne Države Hrvatske uzeta su iz »Popisa« sva djela tiskana na hrvatskom državnom teritoriju i ponovno tiskana u prvom četverobroju »Hrvatske bibliografije« za mjesec siječanj—travanj, koja će nadalje izlaziti redovno kao dvobroj, a »Popis« ne će više izlaziti. Tako će građa za hrvatsku bibliografiju kroz čitavu godinu biti zasebno i u jednom obliku objelodanjena i sakupljena. »Popis« ne će imati važnosti, jer nije bio u prometu, te osim muzealne vrijednosti ne može imati nikakvo praktično označenje, već ostaje samo kao dokument kulturnog nastojanja Hrvata, pošto je s bibliotekarskog naučnog gledišta bio na visini inozemnih bibliografija.

Hrvatsku bibliografiju izrađuje Hrvatsko bibliotekarsko društvo uz potporu Sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a njeni izdavači su Nakladni odio Hrvatske državne tiskare i Hrvatsko bibliotekarsko društvo. Bibliografiju su izradile, knjižničari sveučilišne knjižnice, Eva Verona, Jelka Mišić, Branka Hergešić i dr. Nevenka Dragičević. Odgovorni urednik bibliografije je ravnatelj Hrvatske državne tiskare književnik Jure Pavičić.

Hrvatska bibliografija donosi popisana sva djela izašla u prva četiri mjeseca o. god. na području Nezavisne Države Hrvatske. Tu je popisano svega 324 različitih djela. Radi lakšeg pregleda izrađivači su podijelili građu na općenite struke. Te struke dobro dolaze onima, koji traže djela, tiskana u dotičnoj struci. Unutar struka složena su pojedina djela abecednim redom. No za još lakše snalaženje, dobro dolazi abecedno kazalo pisaca, koje je dodano na kraju, sa navedenim rednim brojem djela iz bibliografije.

Bibliografija donosi uz to posebno kazalo prevodioca, pa urednika, priređivača, suradnika, pisaca predgovora i sl., te kazalo pseudonima. Dobro bi bilo, da je kod kazala urednika i drugih, došlo i objašnjenje, da se kod rednih brojeva djela stavlja uvijek novo malo slovo abecede, kad se ponovno navada dotično djelo, te da brojevi u zagradi znače djela iz pojedine zbirke, a sve stoga, da se neupućeni čitatelj može što lakše i brže snaći.

Sam način popisivanja djela podudara se u glavnim crtama sa sistemom sveučilišne knjižnice. Taj je način usavršen i usklađen sa zahtjevima naučnog suvremenog bibliotekarstva. Tako se »Hrvatska bibliografija« može uspoređivati sa najboljim inozemnim bibliografijama. Odlika je bibliografije i to, što se tiska uz obično izdanje i zasebno bibliotečno izdanje. Takovi primjerci tiskani su samo na jednoj

strani, te su perforirani, pa knjižničari pojedinih knjižnica ne trebaju sami katalogizirati knjige, već izrežu sam opis dotične knjige i nalijepe na kataložni listić, jer je prema međunarodnom formatu kataložnog listića, odabrana veličina tiskanih redaka.

Ovako odlično priređena bibliografija probudit će veće zanimanje za hrvatsku knjigu u inozemstvu, koje će redovnim izlaženjem »Hrvatske bibliografije« moći stalno pratiti hrvatsko nastojanje i stvaranje oko knjižnog napredka. Radi toga tiska se zasebno naslovna stranica sa uputama na njemačkom i talijanskom jeziku, za inozemstvo. Od sada će se moći pratiti književni proizvod Hrvata za svaku godinu a pogotovo time, što se namjerava sva građa tokom godine izdati u jednoj knjizi, poredana abecednim redom. No uspije li izdavati i retrospektivnu hrvatsku bibliografiju, na što se također pomišlja i što bi bilo neophodno potrebno, tada bi došlo do izražaja sve knjižno blago Hrvata, što su ga stvorili za svoje dobro i za dobro čitavog čovječanstva. Time bi se omogućio brzi uvid i lakše snalaženje među mnogobrojnim djelima, čime je već olakšan i pospešen potreban naučni rad.

Priređivači ovog prvog broja »Hrvatske bibliografije« su zaista koristili hrvatskom narodu u njegovim kulturnim i praktičnim potrebama, jer kako govim kulturnim i praktičnim potrebama, jer kako kažu u svom predgovoru, »bibliografiju trebaju svi: učenjaci, književnici, knjižničari, knjižari i u opće svi oni, koji se bave knjigom po svojim sklonostima ili po svom građanskom zanimanju«. I zato se od tog prijeko potrebnog i korisnog rada ne smije sustati, već treba nastojati, da se ispuni praznina, koja se do sada tako primjetljivo osjećala.

Mladen Bošnjak

STUDIJA O HRVATSKIM BRODOVIMA XVI. STOLJEĆA. (Dr. Vilim Bačić: Dubrovački brodovi u doba procvata dubrovačkog pomorstva u 16. vijeku — Zagreb 1941.)

Hrvati su pomorski narod, a bili su vješti brodari i brodograditelji i prije doseljenja na jadranske obale, već u svojoj pradomovini, kako je pokazao i dokazao sveuč. prof. dr. Miho Barada, najbolji sadašnji poznavalac starije hrvatske povijesti. Na obalama Jadrana — gdje su Hrvati pred više od tisuću godina osnovali svoju državu i udarili osnove svoje narodne snage i moći — razvije se u pomorski narod. Car — pisac Konstantin Porfirogenit vjerodostojan je svjedok, da je Tomislavova Hrvatska bila pomorska sila prvoga reda u ondašnjoj Evropi. Kralj Krešimir IV. može u kraljevskom Ninu god. 1069. izdati darovnicu, po kojoj daruje samostanu sv. Krševana u Zadru jedan otok »u našem dalmatinskom moru« (nostrum propriam insulam in nostro Dalmatico mari sitam, que vocatur Mauni).

Među središtima hrvatskog pomorstva treba posebice spomenuti Dubrovnik, koji je sa svojim malim područjem od Neretve do ulaza u Boku Kotorsku bio stoljećima mali hrvatski državni organizam; pomorsko-trgovačka Dubrovačka Republika. Već je u 11. st. Dubrovnik poznat po svojem brodogradstvu i izrazito pomorskom značaju, u čemu nam je ostavio svjedočanstvo suvremeni arapski geograf i putopisac Al-Idrizij, koji spominje Dubrovnik kao najjužniji grad Hrvatske.

Hrvatsko pomorstvo dubrovačkog područja, kao i uopće povijest našeg pomorstva, još nije naučno obrađena i prikazana. Dosada je — uz izuzetak pojedinih i vremenski ograničenih pojava, koje su proučene — samo predmet za obziljni naučni rad i ispitivanje, za koji treba dosta radnika i dugog susatvnog studija, da bi nakon proučavanja izvora i pojedinačnih monografija mogli doći do većeg skupnog i temeljitog djela, kojega očekuje ne samo gospodarska, već i hrvatska politička povijest. Naše pomorstvo u prošlosti nije samo znak životne sposobnosti hrvatske rase, već je od općeg značenja u našoj političkoj povijesti. Dužnost je svih naših stručnjaka i naučnih radnika, u kojih područje to spada, da se posvete proučavanju pomorske povijesti i pomorskog značaja našeg hrvatskog naroda.

Zato moramo pozdraviti uspješnu monografiju dra Vilima Bačića, kapetana bojnog broda hrvatske mornarice, koji je objavio značajnu studiju o dubrovačkim brodovima 16. stoljeća. Pisac je kao stručnjak obratio u prvom redu pažnju na tehničko-navigacionu stranu hrvatskog brodarstva u Dubrovniku, te dao studiju, koja je ne samo zanimljiva, već koja je i od trajne vrijednosti, i to ne samo za povijest hrvatskog pomorstva, jer donosi priloge, koji su važni za opću pomorsku arheologiju.

Bačić u početku upozorava, kako je doba renesanse donijelo veliki napredak i u plovidbi na moru, koja više nije ograničena na Sredozemlje i druga evropska mora, jer je stvorena novi tip broda, sposoban za daleku i dužu plovidbu, a to je omogućilo otkrića novih zemalja. Novi zamah osjeća se i na hrvatskoj obali Jadrana, te se odražava posebice u velikom procvatu i usponu pomorstva Dubrovačke republike.

Nakon zanimljivog poglavlja o razvitku broda uopće pisac navodi izvore za povijest hrvatskog pomorstva Dubrovačkog područja: arhivalija, suvremene slike i plastike, onovremena djela o pomorstvu i novija pomorska historiografija. Bačić je navedeno temeljito i kritički proučio, imajući u prvom redu u vidu svrhu svoga ispitivanja: tehničko-navigacioni prikaz.

Nakon uvodnog dijela o dubrovačkom pomorstvu prije 1450. god., poglavlje »Dubrovačko pomorstvo u doba procvata« (str. 17.—40.) sadrži prvi dio rezultata Bačićeva rada. Najprije iznosi pitanje vrste i veličine dubrovačke trgovačke flote, pa zaključuje, da su Dubrovčani u to doba imali između 50—70 velikih jedrenjaka (karaka, nava, galeona i urka) i veći broj manjih brodova (mrciljana, karavela i obalnih jedrenjača). U onom vre-

menu taj broj predstavlja veliku snagu i Dubrovnik je nekad nadmašivao i same Mletke, koji su na pr. sredinom 16. st. imali najviše do 40 velikih jedrenjaka. Dubrovački su brodovi plovili po Jadranu, Sredozemlju, posebice po Levantu, te na Zapadu do Engleske i Flandrije. Zastava sv. Vlaha bila je veoma poznata u čitavom ondašnjem pomorskom svijetu.

Ocjena naših brodova prema drugim i ocjena sposobnosti dubrovačkih brodova i pomoraca pokazuje, da su dubrovački Hrvati imali najveće jedrenjake onoga vremena, te da su njihove posade uživale glas odličnih, hrabrih i pouzdanih pomoraca, kojima su trgovci rado povjeravali robu, tako da su uvijek bili zaposleni. Pantero Pantera u djelu »L'armata navale« (Rim 1614.) piše uz ostalo: »Dubrovačke nave su najveće i najviše cijenjene od svih«. Takvom velikom ugledu mnogo su pridoinijela i dubrovačka brodogradilišta, koja Bačić posebno obrađuje (str. 28—32). Baš u brodogradnji dubrovački su Hrvati uživali svjetski glas. Već spomenuti Pantera navodi, kako su »za gradnju nava i galona visoko poštovani majstori iz Dubrovnika, Portugala i Engleske«, a Bartolomeo Crescentino u knjizi »Nautica Mediterranea« (Rim 1607.) kaže doslovce: »... od stručnjaka i majstora za galeone najbrojniji, a valjda i najsposobniji su u ovom moru Dubrovčani«.

S prikazom dubrovačkih ratnih brodova u tuđoj službi i osvrtom na kraj dubrovačkog pomorstva, pisac završava prvi dio djela. Dok je ovaj prvi dio bio pretežno povijesnog obilježja, drugi je dio nautičko-navigacionog sadržaja. Tu Bačić na osnovu kritičko ispitane građe rekonstruira izgled dubrovačkih brodova 16. st. Na osnovu ovih rezultata pisac je pod svojim nadzorom dao napraviti modele, koji su bili izloženi na poznatoj ovogodišnjoj izložbi Dubrovačkog pomorstva kroz vjekove. Bačić inače najprije prikazuje izvore, koji su mu poslužili za obnovu modela: srebrnu navicelu iz dominikantskog moćnika u Dubrovniku, sliku većeg jedrenjaka na poliptiku Nikole Božidarevića, sliku dubrovačke luke s brodovima na Božidarevićevu triptihonu, te kamene reljefe na kući vlasteoske obitelji Resti i stare crteže na zidovima zgrade Rupe. Bačić prikazuje također način i postupak prilikom rekonstruiranja, pa na osnovu svega toga daje iscrpni i stručni opis velikih naših jedrenjaka 16. stoljeća (str. 57—74), a onda manjih brodova: marsiljana, karavela, gripa, skiraca, sajeta i brigantina. Ovo je najvažniji i naoriginalniji dio uspjele Bačićeve studije, koja je odličan prilog hrvatskoj pomorskoj arheologiji.

T. M.

Hrvatski narod je samosvojna narodna (etnička) jedinica; on je narod sam po sebi, te u narodnosnom pogledu nije istovjetan s nijednim drugim narodom niti je dio ili pleme bilo kojega drugoga naroda.

POGLAVNIK U USTAŠKIM NAČELIMA

MISLI O NASTAVI

PITANJE STRUČNOG ŠKOLSTVA U NAŠOJ DRŽAVI

Pitanje omladine jedno je od najvažnijih pitanja svakoga naroda. To je problem od presudne važnosti; jer kakva je omladina, takav je i narod; kakva je srednjoškolska mladež, takva je buduća inteligencija. To znači: kakvi su današnji učenici, takvo je u budućnosti narodno vodstvo, takav je njihov utjecaj na sva područja narodnog života.

Zbog toga je neobično važno o ovim problemima posebno govoriti, da bi se, na osnovu sugestija s raznih strana, našao najsretniji izlaz i najbolji put iz ovog sadašnjeg stanja našeg školstva.

I ranije bilo je pojedinaca, koji su o tim školskim pitanjima raspravljali, ali sve je to bilo bez ikakve svrhe, bez i najmanje utjecaja. Nije bilo mnogo smisla o tome ni govoriti, još manje pisati, budući da tada o tome nije kod nas rješavano. Sve je prenošeno iz Beograda. Naše su škole morale biti onakve, kakve su trebali, ne hrvatskom narodu, nego njima. Zato su i naše škole bile takve, da su tek rijetki pojedinci uspjeli iz njih izvući ono najmanje nacionalno, i uz najveće ih žrtve sačuvati od potpuna rasula i sloma.

Kako je danas rješavanje školskih, kao i ostalih, problema u rukama naših ljudi; ljudi, u koje mi svi, kojima je mnogo stalo do naše drage hrvatske mladeži, imademo puno povjerenje; ljudi, kojima je sveta i mila briga, da svome narodu dadu omladinu, stvore naraštaj onakvi, kakav treba hrvatskom narodu i hrvatskoj državi u ovim i budućim vremenima, želimo ovom prilikom reći koju riječ o tom važnom pitanju. Mi ne ćemo ovdje ulaziti u bit školskog pitanja uopće, nego nam je namjera iznijeti par misli o našem stručnom školstvu, naime o pitanju nadležnog ministarstva za ove škole, koje sada spadaju pod ministarstvo za obrt, veleobrt i trgovinu, a ne, kao ostale, pod ministarstvo nastave.

Kako su ranije kod nas ove škole spadale pod bogoštovlje i nastavu, i kako se danas javljaju sve češći glasovi zato, da bi se to stručno školstvo tom ministarstvu opet vratilo, to ćemo kušati ovdje dati odgovor: da li da se stručno školstvo vrati ministarstvu nastave, ili da ostane pod sadašnjim ministarstvom.

Kad bi se na ovo pitanje odgovorilo imajući u vidu sitne osobne probitke i koristi, to bi se moglo odgovoriti protiv tog vraćanja. Međutim, danas je već svima jasno, da te škole nisu radi pojedinaca, da je u njima uzdanica naroda i države, njezina sadašnjost, osobito budućnost, prema tome nemaju tu što govoriti razlozi pojedinaca, nego samo s obzirom na dobrobit te mladeži, na korist države. Nije, niti smije biti pitanje stručnog školstva stvar pojedinaca, nego je to pitanje opće narodno, od zajedničkog nacionalnog zanimanja.

Imade, naprotiv, mnogo razloga, koji govore zato, da i stručno školstvo mora doći pod ministarstvo škola, t. j. ministarstvo nastave. Mi ćemo ovdje navesti samo neke od mnogih razloga. Samo neke, kažemo zbog toga, jer nije potrebno od tih navoditi mnoge, jer je tako malo razloga, koji govore protiv toga,

Uvijek me je čuđilo, već kad sam bio prefekt Napretkovog konvikta u Sarajevu (1936.-37.), zašto učenike srednjih tehničkih škola ne primaju na tehnički fakultet, makar da su stručno dosta spremni. Napretkovog konvikta u Sarajevu (1936.-37.), zašto

Tako isto, često sam čuo prigovore profesora Ekonomsko-komercijalne visoke škole, da učenici trgovačkih akademija posjeduju manje općeg znanja, te da ih, čak u stručnim predmetima, prestizavaju njihovi sudrugovi iz gimnazija. Također sam imao prilike slušati žaljenje nekih đaka trgovačkih akademija, što mogu, po svršenim akademijama, polaziti samo Ekonomsko-komercijalnu školu, a ne i bar koji fakultet.

O tome sam često razmišljao, pa sam uvjeren, da bi se većim podavanjem znanja opće kulturnih predmeta, tome bar donekle doskočilo, a svakako postiglo to, da bi naši daci srednje tehničke mogli polaziti i tehnički fakultet, a oni na Ekonomsko-komercijalnoj da nikako ne bi bili ispod učenika trgovačkih akademija. Tim se zaključkom nameće potreba reforme naših stručnih škola u pravcu približavanja gimnazijama - realkama, tim više, što je zadatak svake škole, da dade opće znanje, a naših stručnih — kao završnih za većinu đaka — da stvori čak i nazor na svijet; dakle, da dade i neke filozofske, etičke nazore, po čemu bi bilo posve opravdano i učenje mudroslovlja, naravno u osnovnim crtama, pa možda čak i vjeronauka. Kad čovjek razmotri ovo stanje nije daleko od misli, da su se te stručne škole toliko udaljile od opće kulturnih ciljeva škole, možda baš stoga, što su bile vođene od stručnih pojedinaca, a ne od profesora, kojima je odgoj najvažnija stvar.

Nije malen razlog za to ni pitanje uprave. Već u prijašnjim raspodjelama, odjelu za obrt, veleobrt i trgovinu školstvo bilo je neka čudna, kao izvan-programna briga, te su, često puta, ili zakašnjavala rješenja, ili su se jednostavno protezala rješenja prosvjete i na stručno školstvo. Kod prvog slučaja očita je šteta, a kod drugog izbija nedostatak, što ovi slučajevi ne ispituju posebne prilike na stručnim školama, pa mogu opet imati loše posljedice, dok bi se to kod zajedničkog ministarstva pravovremeno ispitilo, da li sve odgovara svim školama.

Uz ovaj svakako važan problem uprave, još ćemo navesti i pitanje učenja nacionalnih predmeta u stručnim školama. Važnost učenja nacionalnih predmeta u novoj Hrvatskoj od presudne je važnosti. U ostalom, znademo, što ti nacionalni predmeti znače u novoj Njemačkoj i Italiji, pa da shvatimo, kako ti predmeti moraju isto mjesto zauzeti i kod nas.

Činjenica, koju sam i sam, kao nastavnik hrvatskog jezika i književnosti na stručnoj školi, osjetio, jest, da su nacionalni predmeti u stručnim školama zapostavljeni, da su to drugorazredni predmeti. Na pr. u srednjoj tehnici hrvatska književnost i jezik nije naturalni predmet, a onda znamo, što đaci misle o tom predmetu. Đacima trgovačke akademije bilo je pred kratko vrijeme čudno, i jedva su se uživjeli u to, da se iz hrvatskog jezika i književnosti, ako se ne zna, može imati ocjena nedovoljan. Taj je predmet u redu ocjena, u dnevnicima i na svjdoodžbama, na predposljednjem mjetu. To je najbolja slika položaja nacionalnih predmeta u našim stručnim školama. One su, nažalost, tako daleko u toj svojoj stručnosti, da je na njima dosta velik broj nastavnika, koji taj položaj nacionalnih predmeta smatraju posve opravdanim, koji misle, da je sve učinjeno, ako je đak naučio strojopis, trgovinu, stenografiju ili koji drugi stručni predmet.

Kad smo, eto, u kratko vidjeli, što ti predmeti znače na stručnim školama, sjetimo se njihova položaja u gimnazijama, pa ćemo odmah shvatiti ogromnu razliku, naravno u korist gimnazije. A što znači hrvatski jezik i književnost, kao i drugi nacionalni predmeti, nacionalnom odgoju, uopće zadatcima škole, nije potrebno ni govoriti. Prema tome se vidi, koliko su upravo stručne škole, od svoje brige za stručnost, daleko od odgojno-nacionalnih svrha škole; jer dosta je uočiti, kakvo presudno značenje imade samo pročitano štivo na oblikovanje mlade duše, kakvu odgojnu i nacionalnu ulogu vrši književnost i materinski jezik na razvitak i jačanje nacionalnog osjećaja, pa da vidimo, kakve propuste radi stručna škola. Mi mladi, kojima je stalo samo do naše hrvatske mladeži, da bude mnogo bolja i požrtvornija od nas, najteže osjećamo svu težinu iznesenoga, te zapravo, kad se izražavamo za gornje, može izgledati, da govorimo protiv svoje osobne koristi, ali mi tako govorimo, jer tako osjećamo.

Sada ćemo malo razraditi pitanje odgoja.

Odgoj — rekao je Poglavnik — ima biti nacionalan, moralan i obrazovan. Da se to postigne, smatramo, da je potrebno u sve škole unijeti jedinstveni duh. Da je potrebna jedinstvenost cjelokupne nastave ne treba posebno ni dokazivati. Svejedno ćemo navesti novine od 29. lipnja ov. g., u kojima je Događnik i ministar nastave u vezi s Hrvatskim sveučilištem izjavio, da će svi fakulteti ostati u jedinstvenom sastavu sveučilišta »zbog jedinstvenog duha ustaškog odgoja naše akademske omladine« (Hrvat. narod 29. VI. 1941.), i odmah opovrgao jedan od glavnih razloga, koji spominju oni, koji smatraju, da radi novčanih razloga treba ostati u sastavu ministarstva za obrt, veleobrt i trgovinu. Tada je ministar istakao, »da narodna vlada mora sve sastavne dijelove sveučilišta — svaki pojedini fakultet — jednako brižno opskrbljivati; i to tako, da nikada nijedan ne će biti prikraćen na korist drugoga«, što se ima doslovno shvatiti i za naše srednje škole, jer sve su jednako važne, jer je u svima uzdanica naroda, a svugdje isti narodni, državni novac.

Potvrdu tom svom mišljenju, iznesenom u mom članku, nalazim također u članku »Novi duh u stručnom školstvu« (Hrvatsko gospodarstvo 17. VI. 1941.). Važno je u tome članku, što se ističe, kako »paralelno sa stručnom izobrazbom ide u stručnim školama i odgajanje omladine u nacionalnom duhu«. Stručne škole će odgajati omladinu u duhu ustaških načela; pa »stručne se škole ne mogu ograničiti samo na stručno tehničku izobrazbu, nego moraju odgojiti i potpuna čovjeka — za člana svoga naroda i svoje države;« u Njemačkoj je nacionalnom odgoju baš u stručnim školama posvećena velika briga, i t. d., ali i ovo je dovoljno, da se vidi naše potpuno slaganje u glavnim principima.

Tek pisac članka u »Hrvatskom gospodarstvu« misli, da stručne škole moraju ostati u ministarstvu za obrt, veleobrt i trgovinu zato, što »stručne škole moraju imati mogućnosti uske povezanosti s radom u praksi, u obrtu, u industriji i trgovini«, kao da se to ne bi inače moglo sprovesti, kad bi ove škole bile u sastavu ministarstva nastave. To je, po našem mišljenju, samo stvar organizacije, stvar nastavnika i ravnatelja škole.

Uostalom, iz načela nove, ustaške Poglavnikove Hrvatske jasno je, da je našim školama na prvom mjestu nacionalan odgoj. Time je sve rečeno.

Sad ćemo pogledati, kako je to u svijetu.

Prema Izvještaju stalnog ureda međunar. društva za stručnu nastavu u Zürichu iz godine 1936. može se u pogledu trgovačke nastave u pojedinim zemljama Europe i drugih kontinenata stvoriti približan sud o organizaciji, nadzoru i cilju trgovačkog obrazovanja.

U pitanju uprave i nadzora tih trgovačkih škola, nadležnost vrši ministarstvo prosvjete, odjeli za stručno školstvo, i to u: Saskoj, Badenu, b. Austriji, Belgiji, Egiptu, Francuskoj, Portugalu, Rumunjskoj. Pod ministarstvo trgovine spadale su, prema tom izvještaju, trgovačke škole samo u Pruskoj (i b. Jugoslaviji, i to tek od 1936.).

Privatne ustanove vršile su upravu potpuno ili djelomično u Argentini, Danskoj, Sjed. Državama, Finskoj, Engleskoj, Švedskoj, Švicarskoj; dakle, gdje god postoji u državnoj režiji trgovačko školstvo, ono je pod upravom ministarstva za nastavu. Zato i nadalje mislimo, da u pogledu osnovnih odgojnih, nacionalnih, disciplinskih, naukovnih i ostalih stvari mora vladati jedinstveni duh u svim školama, da se to može najlakše i najpotpunije ostvariti u istom ministarstvu (ministarstvu nastave), u kojemu će se posebni odjel za stručne škole baviti stručnim potrebama (nastavnika i predmeta).

Uostalom i pisac članka u »Hrv. gospodarstvu« piše da »opća školska politika mora biti bezuvjetno u skladu s općom školskom politikom ministarstva nastave, pa je u »cilju, da se postigne jedinstveno vođenje prosvjetne politike« — »predloženo osnivanje »Prosvjetnog odbora« u okviru ministarstva nastave, u kojem bi bili zastupani i predstavnici stručnih škola. Taj bi odbor kao vrhovni prosvjetni formu sjedinjavao sve te škole u povezanu idejnu cjelinu, prožimao ih jednim duhom i određivao smjernice rada«. Taj forum bi se po mojem mišljenju mogao zvati, mjesto »Prosvjetni odbor«, ministarstvo nastave. Danas, uostalom, nije više vrijeme parlamentarnog dogovaranja u beskrajnost, pa, ako to ima doći u ruke jednog čovjeka, onda je svakako najbolje, da to bude ministar nastave, kojemu je to prva i glavna briga.

Moglo bi se ovako navesti još mnogi i mnogi razlozi, koji govore u korist gledišta, da svakako sve škole moraju biti pod zajedničkim ministarstvom, pod ministarstvom nastave, da bi se uveo jedinstveni duh i među nastavnike i među učenike; da bi se svugdje provodile iste mjere, da bi svi imali ista prava i dužnosti, da bi sve škole vodile k istom cilju: da Državi Hrvatskoj stvori novi, poletni, čisti, nacionalistički i ustaški naraštaj, koji će biti i znanjem i moralnim i nacionalnim odgojem dostojan, sposoban, hrabar čuvar ove naše divne ustaške, Poglavnikove Nezavisne Države Hrvatske. Sve škole su u prvom redu škole, odgajališta, nacionalna i opće ljudska kulturna rasadišta, a tek uz to, poslije toga, i predavališta znanja. Po stručnim predmetima nikako nema ni nacionalnog odgoja, ni opće kulture, ni izgrađenih ličnosti, ni jakih značajeva, ni predanih pregalaca za više ideala, ni ljudi spremnih za žrtve, ni žarkih rodoljuba, ni dobrih Hrvata, a kamo li hrabrih, svijetlih, ponosnih ustaša.

Zbog toga i zaključujemo, da stručne škole moraju opet podpadati pod ministarstvo, kojemu je školstvo glavna, prva briga.

U tako ujedinjene škole mora ući novi duh. Duh hrvatski. Duh ustaški.

Prof. Vinko Nikolić

SVEUČILIŠNE VIJESTI

75-GODIŠNJICA ŽIVOTA SVEUČ. PROFESORA
DRA EDE LOVRIĆA

(30. VII. 1866. — 30. VII. 1941.)

Prvi i najvažniji problem ljudskoga društva, od davnine, je problem njegovog uređenja. Pitanje je sviju vjekova i pokoljenja, kako će se pravedno urediti međusobni odnosi u obitelji, u narodu i odnosi jednoga naroda prema drugome. Pitanje dakle prava i pravnog poredka trebalo bi biti prvo i najvažnije pitanje kulturne zajednice: učvršćivati smisao i ljubav za pravdu, kao onaj temelj na kojemu ima počivati narod i država, njezino pravo i njezini zakoni.

Odgovorna je stoga zadaća pravnik, jer oni stvaraju, utvrđuju i provode pravne propise, te osnove zdravog društvenog života. Ponosan je narod koji posjeduje sinove visokih pravnih osobina, a dužnost je pak zajednice odati priznanje tim vrijednim narodnim trudbenicima.

U nizu značajnih imena, hrvatski se narod ponosi i sveučilišnim profesorom prava drom Edom Lovrićem. Ponosi se zato, jer je dr. Edo Lovrić, kao pravnik, kao profesor i kao čovjek najuže povezan sa svojim narodom, u čijoj je sreći uvijek nalazio svoje vlastito zadovoljstvo a u narodnoj nesreći vidio je i svoju nesreću.

Edo Lovrić rodio se 30. srpnja 1866. u Crikvenici. Gimnazijske nauke polazio je u Senju i Rijeki, gdje je položio ispit zrelosti. U Zagrebu je bio upisan na pravnom fakultetu. 12. lipnja 1891. bio je promoviran na čast doktora prava. Godine 1895. imenovan je bio perovodom kod bogoštovno-nastavnog odjela hrvatske vlade. God. 1900. podijeljena mu je dozvola (venia legendi) predavanja iz prava katoličke crkve na pravnom fakultetu u Zagrebu, god. 1903. imenovan je izvanrednim, a 9. ožujka 1906. godine redovitim profesorom »za pravo katoličke i grčko-istočne crkve«. Godine 1913. izabran je prvi puta rektorom hrvatskog sveučilišta, a godine 1937. po drugi puta. Kako su pak godine 1937. i 1938. pojačanom snagom učestale demonstracije hrvatskih sveučilištaraca protiv nametnute beogradske sile (učestalo izbacivanje slika Aleksan-

dra, Petra i dr.), a zaslugom tadanjeg rektora Lovrića nikada se — na zahtjev Beograda — nijesu mogli pronaći počinitelji to je Beograd smatrao kao najbolje rješenje da kazni samog rektora. Tako je prof. Edo Lovrić, premda jednoglasno izabran od sveučilišnog senata rektorom, odlukom beogradske vlade od 14. rujna 1938. umirovljen kao Rector Magnificus Almae Matris Croatiae. Doista, u povijesti sveučilišta, posve neobično rješenje.

Dr. Edo Lovrić punih je 38 godina predavao bračno i kanonsko pravo na pravnom fakultetu hrvatskog sveučilišta, te je gotovo sva današnja generacija hrvatskih pravnik, bili njegovi đaci. Pred 43 godine priopćio je dr. Lovrić u »Mjesečniku« Hrvatskog pravničkog društva (god. 1898., br. 1-11) svoje »Studije iz ženidbenog prava«. Drugi dio tih studija izašao je 1900. u spomen-knjizi Pravničkog društva pod natpisom »Ženidba i njezini bitni momenti«. Od toga vremena piše prof. Lovrić veće i manje radove u »Mjesečniku«, uređuje izdanja »Hrvatski zakoni« i drži brojna predavanja. Zbog ograničenog prostora ne možemo nabrojati sve Lovrićeve radove, spominjemo tek: raspravu o konfesionalnoj ženidbi i ženidbi normiranoj u II. poglavlju općeg građanskog zakonika, o novom zakoniku katoličke crkve (Codex iuris canonici), o vrijednosti konkordata od god. 1855. u Hrvatskoj i Slavoniji prije i nakon sloma Austro-Ugarske, o kodifikaciji crkvenog prava i dr. Na kongresu pravnik u Ljubljani god. 1926. predavao je prof. Lovrić o »Izjednačenju ženidbenih prava«. Od više različitih mišljenja o tom važnom pitanju dr. Lovrić je najdosljednije branio stanovište, da je ženidba temelj obitelji, a ova temelj svake uređene zajednice ljudi, navlastito države, a interes države, njezin pravni poredak, zahtijeva da ženidba bude stalna i čvrsta.

Veliko je polje djelovanja prof. Lovrića i u Hrvatskom pravničkom društvu. Već god. 1909. izabran je bio u odbor društva. God. 1921. izabralo ga je Hrvatsko pravničko društvo za urednika »Mjesečnika, te taj urednički teret, zajedno s drom Ivom Politeom, savjesno vrši još i danas — dakle već dvadeset godina urednikom je naše prve pravničke publikacije. God. 1932. u znak priznanja izabran je predsjednikom društva, a na društvenoj glavnoj skupštini 28. svibnja 1936. izabran je začasnim članom Hrvatskog Pravničkog društva. U obrazloženju jednoglasno prihvaćenog prijedloga stoji: »...ako možemo biti ponosni na taj naš najstariji pravnički list u državi, to je u zadnjoj četvrtini njegova života ne mala zasluga dra Ede Lovrića«.

Djelovanje dra Lovrića kao sveučilišnog profesora zahtijevalo bi također oveći prikaz. Sa svojim prirođenim osjećajem za mjeru i sigurno prosuđivanje, bio je jednako voljen kao od profesora tako i od đaka, poznat uvijek kao ljubitelj i blag sudac mladeži. Tri je puta bio dekan pravnog fakulteta, 1907-8., 1922-23. i 1930-31., a burne godine 1913-14. kao i 1937-38. Rector Magnificus hrvatskog sveučilišta. Sveučilišni đaci zahvalni su profesoru Lovriću za mnoga njegova nastojanja njima u korist. (Njegovom zaslugom otvorena je god. 1913. Hrvatska akademska menza u novim prostorijama u Dugoj ulici). Zbog svih spomenutih (a još i više zbog nespomenutih političkih) djela, hrvatski su sveučilištarci, u znak zahvalnosti, na oproštajnoj promociji predali prof. Lovriću na dar umjetničku plaketu. Dvojimo, da su ikojem rektoru sveučilištarci prire-

dili tako srdačni i dirljiv oproštaj kao u rujnu 1938. godine prof. Lovriću.

Kako se razabire, rad i djela prof. Lovrića su brojna. Ipak, povrh svega izdiže se značaj, čestitost i dosljednost prof. Lovrića. Od mladosti pa do danas jednako nepokolebivo stoji na braniku hrvatskih narodnih zahtjeva. Ne skreće ni lijevo ni desno, i kao pravi pravnik-branitelj svakom prilikom brani i zastupa ideale svoga naroda — slobodu i nezavisnost. Zbog svog neprikrivenog pristajanja nauci Ante Starčevića često je osjetio žalac protivnika. Tako je još za vrijeme A.-U. monarhije ometena mu bila stipendija za daljnje naučno usavršavanje u inozemstvu, s razloga što su mu vjenčani kumovi bili dr. Mile Starčević i dr. Franko Potočnjak. Uopće zbog svog političkog naziranja i zbog svojih prijatelja, istaknutih Starčevićanaca, kojih se nikada nije odrekao, često je osjetio bijes neprijatelja hrvatskog naroda.

Za sav rad, spomenuti i nespomenuti, hrvatsko je sveučilište odlikovalo prof. Lovrića izabravši ga opetovano rektorom; Hrvatsko pravničko društvo dalo mu je priznanje izabravši ga začasnim članom, a najvrijednije je — za cijelo — odlikovanje u spoznaji, da je u vrijeme nedosljednosti i popustljivosti, ostao čvrst hrvatski kremen-značaj.

U 75. godini života doživio je prof. Lovrić ostvarenje svog životnog ideala, za koji se borio i za koji je stradao, — uskrnuće Nezavisne Države Hrvatske. Stoga, jer poznajemo prof. Lovrića — vjerujemo, da mu je ovogodišnji rođendan najmiliji i naisvećaniji. Svaki pak onaj koji poznaje prof. Lovrića poželjjet će mu još dug i sretan život.

Hinko Wolf

DA SE NE ZABORAVI! »Hrvatski Narod«, glasilo hrvatskog ustaškog pokreta, donosi zanimljivi sastavak pod natpisom: »O naučnom radu« nekih naših sveučilišnih profesora. Podnatpis tog sastavka glasi: »Čime su se i gdje su se neki ljudi dodvorili jugoslavenskim vlastima?« Sam sastavak donosimo u cijelosti:

U Splitu izlazi redovito već nekoliko godina znanstvena publikacija Oceanskog Instituta, pod naslovom »Acta Adriatica Okeanografskog Instituta u Splitu« (pisano ćirilicom), kojeg uređuje zagrebački sveučilišni profesor na Filozofskom fakultetu Hrvatskog Sveučilišta g. dr. Vale Vouk. U Vol. II. No. 1. u naučnoj raspravi: »Beitrag zur Kenntnis der adriatischen Folliculiniden« opisao je Jovan Hadži, sveučilišni profesor u Ljubljani, Srbini i vrlo dobri prijatelj Vale Vouka jednu »novu« morsku životinju i posvetio je Aleksandru Karađorđeviću pod imenom Aleksandrina karađorđevići. Na strani 23. spomenute rasprave popratio je tu svoju »posvetu« ovim riječima: »Als ich gerade dabei war diese neue Folliculinide näher zu bearbeiten, erreichte mich die traurige Nachricht von der furchtbaren Tat in Marseille (9. IX. 1934.). Unter dem mächtigen Eindruck des tragischen Dahinscheidens des für unser Vaterland so verdienstvollen Herrschers S. M. Aleksander I. Kara.ordević, des nationalen Helden, Staatsleiters und Förderers der nationalen Kultur entschloss ich mich diese aus der blauen Adria stammende neue Form, seinen dauernden Andenken zu widmen.«

Ovo je doista neobična posveta u jednoj znanstvenoj raspravi, koja je izašla potpune četiri godine iza atentata! Zanimivo je istaknuti to, da je to štampao jedan profesor Hrvatskog Sveučilišta, koji u prvome redu mora paziti ne samo na svoj nacionalni osjećaj, nego i na znanstvenu vrijednost djela,

jer ta »novo otkrivena« i ovako reklamno i bombastično objavljena vrsta je posvema krivo opredijeljena, jer je ta vrsta i čitav rod poznat već davno prije toga »otkrića«. Otkrio ga je Fauré-Fremiet i opisao pod imenom Folliculinopsis annulata. Koji su razlozi vodili g. Vale Vouka pri štampanju ove neznanstvene rasprave jasno je svakome, tko poznaje rad toga profesora na Hrvatskom Sveučilištu i njegovo dodvoravanje dvoru i Beogradu.

OBAVIJEST ABSOLVIRANIM FILOZOFIMA.

U ministarstvu nastave nalazi se više molba absolviranih filozofa, koji mole mjesta u srednjim školama u svojstvu suplenta.

So odredbi Poglavnika svaka molba mora imati i potvrdu Osobnog ureda Glavnoga ust.škog stana. Upozoruju se molioци, da što prije prilave rečene potvrde, jer se bez njih molbe ne će rješavati.

RASPISAN NATJEČAJ ZA DVA DOCENTA

NA VETERINARSKOM FAKULTETU. Dekanat Veterinarskog fakulteta Hrvatskog sveučilišta raspisao je natječaj za popunjenje dvaju mjesta sveučilišnih docenata, i to jedno na Katedri za histologiju i embriologiju, a jedno mjesto na katedri za parazitologiju. Rok natječaja je 6 tjedana. Molbe sa svim potrebnim priložima treba predati Dekanatu fakulteta u tri primjerka. Kandidati, koji se već nalaze u državnoj službi predaju molbe preko svojih ureda.

UMIROVLJEN SVEUČILIŠNI PROFESOR DR

JOSIP MARIĆ. Odlukom Poglavnika Nezavisne Države Hrvatske umirovljen je Dr Josip Marić, redoviti profesor Bogoslovskog fakulteta Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu, činovnik II. položajne grupe 1. stepena s pravom na mirovinu koja mu pripada prema godinama službe.

UPUTE GLEDE UPISA POČETKOM ŠKOLSKE GODINE NA HRVATSKO SVEUČILIŠTE I NA HRVATSKU EKON.-KOMERCIJALNU ŠKOLU. U vezi sa skorim početkom nove školske godine 1941.-42., a do stupanja na snagu nove zakonske odredbe o Hrvatskom sveučilištu i Hrvatskoj ekonomsko-komercijalnoj visokoj školi, postupat će se kako slijedi:

1. Upiši u zimsko poljeće školske godine 1941. na 1942., izuzetno od čl. 126. Opće naredbe sveučilišta od 12. rujna 1940. br. 75778-II-1940., vršit će se od 1. do 10. listopada 1941. O produženju označenog roka za upis odlučit će prema potrebi sveučilišni senat dogovorno s povjerenstvom za Hrvatsko sveučilište i visoke škole.

2. Osobe nearijskog pokriježla ne će se moći počevši od zimskoga poljeća školske godine 1941.-42. upisati;

3. Osobe grčko-istočne vjeroispovijesti odnosno osobe, koje su bile pripadnici grčko-istočne vjeroispovijesti, ali su iza toga 10. travnja 1941. prešle na rimokatoličku, grkoistočnu, evangeličku ili islamsku vjeroispovijest moći će se upisati;

4. Osobe nearijskog porijekla, koje su pripadnici Nezavisne Države Hrvatske, a bile su upisane prije 10. travnja 1941. ne će moći nastaviti studij odnosno polagati izpite;

5. Osobe grčko-istočne vjeroispovijesti koje su pripadnici Nezavisne Države Hrvatske, a bile su upisane prije 10. travnja 1941. moći će nastaviti studij, odnosno polagati izpite;

6. Odredba Ministarstva nastave od 8. svibnja 1941. broj 2856-1941. prema kojoj je za pristup polaganja izpita potrebna predhodna potvrda Sve-

učilišnog ustaškog stožera, a koja je propisana za izpite u ljetnom izpitnom roku 1941. vriedi do daljnje odredbe;

7. Osobe ženskog spola mogu se i nadalje upisivati u prvo poljeće naukovne godine prema dosadašnjim zakonskim propisima.

8. Osobe, koje su po § 6. Z. o rasnoj pripadnosti dobile počasno arijsko pravo, smatraju se arijcima, pa nijesu podvržene nikakovim ograničenjima.

Upis slušača vršit će se u dekanatima. Kandidati dužni su pri upisu podnijeti čitljivo ispunjeni nacional u 2 primjerka, krsni (rodni) list, svjedodžbu zrelosti, fotografiju u 4 primjerka i ispunjeni indeks i legitimaciju.

Rad odmjere školarine dužni su podnijeti porešku potvrdu o visini poreza oca, majke i slušača.

U Zagrebu, 24. rujna 1941.

Dr Stjepan Ivšić, rektor

SVEUČ. PROFESOR DR. F. MILONE IZ NAPULJA IZDAT ĆE DJELO O HRVATSKOJ. U Zagrebu je više dana boravio dr. Ferdinando Milone, redoviti sveučilišni profesor iz Napulja i povjerenik Kr. pomorskog sveučilišnog instituta u Napulju. Prof. dr. Milone zanimao se za brojitbene podatke o Hrvatskoj, jer sprema jedno oveće djelo o Hrvatskoj. Uz posjet gotovo svim našim naučnim ustanovama, naročito se dugo prof. dr. Milone zadržao u prostorijama Ekonomskog instituta Nezavisne Države Hrvatske. Prof. dr. Milone s velikim se zanimanjem upućivao u rad instituta, posebno za brojitbene podatke koji se sabiru u Ekonomskom institutu kao i za samu knjižnicu instituta.

Nakon Zagreba poduzeo je prof. dr. Milone u pratnji predstavnika Hrvatske Izvještajne Službe, putovanje Hrvatskom u cilju prikupljanja potrebnih

podataka za djelo koje će nakon povratka u Italiju napisati o Hrvatskoj.

HRVATSKI SVEUČILIŠTARCI U SLOVAČKOJ. Na poziv slovačke vlade boravilo je osam hrvatskih sveučilištaraca-medicinara u Slovačkoj. Oni su u najboljim slovačkim bolnicama i lječilištima bili na stažu i praksi više od mjesec dana, a sve na trošak i teret slovačke vlade. Ujedno je našim sveučilištarcima dana mogućnost ne samo da su upoznali prve medicinske ustanove i zavode u Slovačkoj, nego i ljepotu Slovačke zemlje kao i higijenske, kulturne i socijalne prilike prijateljskog nam slovačkog naroda. Hrvatski su se sveučilištarci osjećali vrlo zadovoljni i sretni, što su proputovali Slovačku, jer im se pružila prilika da usavrše svoje znanje, a uz to da upoznaju ljepotu Slovačke i napredak slovačkog naroda.

ZAKLJUČAK VIJEĆA PRAVNOG FAKULTETA. Vijeće pravnog fakulteta zaključilo je na svojoj sjednici od 7. kolovoza t. g. slijedeće:

Svim slušačima, koji su u smislu propisa zakonske odredbe od 12. V. 1941. o dozvoli prijelaza sa beogradskog, subotičkog i ljubljanskog pravnog fakulteta na ovaj fakultet, tražili prijelaz s tih fakulteta, priznaju se svi ispiti položeni na spomenutim fakultetima bez obzira na ispitne grupe, koje postoje na ovom fakultetu.

To vrijedi i za sve već drugačije riješene slučajeve prijelaza.

Predmete, koje slušači nisu položili polagat će po skupinama i to ovim redom: pravno-povijesni, sudstveni i državno-znanstveni ispit.

Gg. slušači neka se ne obraćaju za bilo kakove druge informacije u tom predmetu na tajništvo fakulteta, jer im se osim gornjega ne može drugo saopćiti.

SA STRANIH SVEUČILIŠTA

VIJEĆANJA TALIJANSKO-MADŽARSKIH VIŠEŠKOLACA. U Budimpešti je održano s velikim vanjskim svečanostima, vijećanje predstavnika mađarskih i talijanskih sveučilišnih društava. Vijećanja su održana u Maloj dvorani budimpeštanskog parlamenta, a bila su izravna posljedica kulturnog ugovora, koji je zaključen prošle godine u Firenzi i već tada su se u međusobnoj izmjeni misli raspravili razni problemi, koji su u vezi s znanstvenim podupiranjem sveučilišne mladeži, i s njezinim učestvovanjem u javnom životu. Ovogodišnjim budimpeštanskim vijećanjima prisustvovali su kao gosti zastupnik ministra nastave državni tajnik dr. Koloman von Szily, u ime glavnog grada vrhovni načelnik dr. Eugen von Karafiath, mnogobrojna izaslanstva mađarskih đačkih korporacija s njihovim zastavama, zatim talijanski poslanik u Budimpešti Marcheze Talamo i dr.

Poslije pozdrava izvanrednog poslanika i opunomoćenog ministra barona Ludviga Villani u svojstvu predsjednika zasjedanja, koji je u svojim riječima iznio i praktičnu korist ovakvih sastanaka, govorili su u ime mađarskog narodnog đačkog saveza glavni tajnik dr. Emerik von Reiczy, u ime vanjskopolitičkog društva vođa omladinske skupine kapetan Koloman Moricz von Tecsö i u ime zemaljskog zavoda za promičbu novinski izvjestitelj Albert von Kibedy. Sa strane Talijana zahvalio se je

vođa skupine sveučilišnih fašista dr. Salvatore Gatto. Radni program zasjedanja bio je vrlo opsežan. Zaključci toga zasjedanja još nisu objavljeni.

HRVAT IMENOVAN ASISTENTOM NA INSTITUTU U BERLINU. Dr. Lujo Tončić pl. Sorinjski imenovan je u lipnju o. g. na berlinskom sveučilištu za prvog asistenta na Auslandswissenschaftliches Institut u Berlinu na odjelu za Jugoslaviju. Dr. Tončić je pravnik i filozof. Duže vremena je studirao povijest na zagrebačkom sveučilištu. Ovaj Institut osnovan je u posljednje vrijeme kao savjetodavni organ, da proučava život svih naroda svijeta u njihovim životnim manifestacijama.

Dr. Lujo Tončić je porijeklom sa otoka Raba, iz stare hrvatske dalmatinske porodice.

PROFESOR DR. GEORG WINTER DOBITNIK »GOETHEOVE MEDALJE ZA UMJETNOST I ZNANOST«. Povodom osamdesetpete godišnjice rođenja dobio je od Führera tajni medicinski savjetnik, prof. dr. Georg Winter iz Baden-Badena za zasluge, koje je u svojem dugogodišnjem radu stekao na polju medicinskih znanosti, a naročito na polju porodništva, »Goetheovu medalju za umjetnost i znanost«.

PRIZNANJA NJEMAČKOM UČENJAKU. Osnivač kemoterapije i pronalazač skupine sulfonamida i nekoliko lijekova dr. Gerhard Domagk

izabran je, u znak priznanja za svoje naučne uspjehe počasnim članom talijanskog dermatološkog društva u Rimu, počasnim doktorom medicinskog fakulteta sveučilišta u Bologni te počasnim članom španjolske dermatološke akademije u Madridu.

TALIJANSKA CARICA POČASNI DOKTOR. Za naročite zasluge na zdravstvenom polju, osobito za vrijeme sadašnjeg rata, medicinski fakultet rimskog sveučilišta podijelio je počasni doktorat Nj. V. carici i kraljici Jeleni.

50-GODIŠNJICA RUMUNJSKOG SVEUČILIŠTA. Sveučilište u Bukureštu proslavilo je pedesetu godišnjicu svoga osnutka.

IMUTAK AMERIČKIH SVEUČILIŠTA. Prikazujući opseg rada najvećih sveučilišta u U. S. A. neke strane novine osvrću se na pitanje temeljnih fondova koji omogućuju ostvarivanje znanstvenih planova najvećeg stila. U vezi s time spominje se koliki su kapitali s kojima raspolažu četiri najveća sveučilišta u Americi. Prema tim podacima ima:

Harvard University u Cambridgeu 142 milijuna dolara, zatim je Yale University sa 104 milijuna dolara pa redom Columbia University u New Yorku s 87 milijuna i Chicago University sa 70 milijuna dolara.

SUDBINA KNJIŽNICE U LOUVAINU U SADANJEM RATU. Već je javljeno, da su Englezi za vrijeme povlačenja u Flandriji uništili knjižnicu u Louvainu, koja je imala 900.000 knjiga i rukopisa, i koja je učenjacima cijeloga svijeta služila kao znanstveno vrelo. Ovom prilikom uništeno je 3000 kolekcija revija, 811 pratisaka i 200 gravira, među kojima one od Dürera i Holbeina, i 22.000 fotografija dragocjenih rukopisa.

Od prošle godine vode se pregovori s važnim ustanovama cijeloga svijeta, da bi se dobile kopije uništenih djela.

U vezi s uništenjem sveučilišne biblioteke u Louvainu, što je djelo Engleza saznaju se iz Bruxellesa još ove pojedinosti:

Sveučilišna biblioteka u Louvainu brojila je prije rata 900.000 rukopisa i tiskovnih djela, koja su potjecala iz darova gotovo svih visokih škola na svijetu. — Ova djela bila su spremljena u zgradi, koja je u arhitektonskom pogledu bila vrlo uspješno djelo i opremljena svim tekovinama moderne bibliotekarske tehnike. Biblioteka je uređena u glavnom prinosima američkih znanstvenih instituta. Požar je uništio čitavu zgradu, izuzevši zidove, toranj i krov. Poštedio je samo nekoliko dvorana. Izgubljene su 3.000 zbirka časopisa, koje su sabirane mnogo godina i koje su upravi biblioteke osobito ležale na srcu, 811 djela iz prvih dana štampe, 22.606 fotografija gotovo svih poznatih kiptskih rukopisa. Od 900.000 svezaka ostalo je neoštećeno samo 15.000. Od 800 rukopisa sačuvano je od uništenja 15.

Ovim gubitkom nije samo pogođena institucija u Louvainu, u kojoj je upropašten gotovo sav materijal, već je pogođena također čitava Belgija. Čak inozemstvo služilo se primjercima sveučilišne biblioteke u Louvainu.

Uspirkos ovog teškog udara sveučilište nije izgubilo hrabrost. Upućen je poziv svima Belgijancima, da daruju knjige i časopise ili novac za uspostavu dragocjenih zbirki. Ovaj poziv naišao je na najbolji primitak.

VOJVODA AIMONE DI SPOLETA POČASNI DOKTOR MILANSKOG SVEUČILIŠTA. Dne 3. srpnja ov. god. održana je na sveučilištu u Milanu velika svečanost, kojom je prilikom Voj-

voda od Spoleta dobio počasni doktorat milanskog sveučilišta. Sam opis i razlog ovog velikog odlikovanja je, prema talijanskim izvorima, sljedeći:

»U velikoj dvorani na korzu Ateneo di Roma u Milanu održana je svečanost predaje časti laureata »Ad honorem« u prirodnim i zemljopisnim znanostima vojvodi Aimoni Duca di Savoja Aosta, di Spoleto, koju čast mu je dao fakultet znanosti u priznanju njegova doprinosa u znanstvenim radovima. Uzvišeni knez pridonio je svojim znanstvenim radovima i svojim istraživanjem znanosti i poznat je kao učenjak i istraživač. Milano je prema tome odao zasluženu počast tomu vrijednom vojniku, koji se istakao kao alpinist u najtežim brdskim krajevima svojim pothvatom na »Krov svijeta«, na visoravan Karakorum, koji je nazvan »Bijeli raj«, radi svojih ogromnih ledenjaka i koji je poznat kao nedostiživ. Duca di Spoleto istakao se i kao pisac i kao geolog i dao je znanosti golem materijal, koji je nadasve vrijedan.

Duca di Spoleto bio je već dosada subjekt iskrenog divljenja radi svojih radova i pothvata. Ali osobito je važan njegov poduhvat u godini 1929. proveden u slavu desetljeća pobjede kad se uspeo na preko 6000 m visine, zapadno od Baltora u srcu Indije. Tu je ekspediciju omogućio i pokrenuo grad Milano.

To je bila nadasve teška ekspedicija, a vodio ju je sam princ s nekoliko svojih suradnika. Njima je uspješno istražiti najnepoznatije i najzanimljivije krajeve azijskog kontinenta, te je otkrio granice toga dijela velike indijske visoravni u sustavu Himalaje. Godine 1927. rodila se misao za taj pothvat, a talijansko zemljopisno društvo nastupilo je kao zaštitnik tog pothvata, dok je u Milanu osnovan odbor za financiranje. Ujedno su se odredile opće smjernice programa te ekspedicije. Ona je imala dvostruk značaj: alpinistički i zemljopisni. Jedna patrola iskušanih alpinista imala je zadaću da svlada najteži dio tog brdskog masiva, dok je drugi dio učenjaka bio određen da istražuje glavne geografske probleme u bazenu Baltora, te da donese prirodoslovni i znanstveni materijal kao temelj za buduće radove.

Poduhvat je počeo 18. ožujka 1929. u Bombavu, te su uz vojvodu od Spoleta sudjelovali prof. Ardito Dessio, ravnatelj geološkog instituta sveučilišta u Milanu, zatim zoolog prof. Di Caporiccio, sa sveučilišta u Firenci, commendatore Cugia, ing. Chiardola, liječnik dr. Alegri i alpinisti Ponti i Balestreri, radiotelegrafista Angelo Anfossi i filmski operater Terzano, te alpinski vođe Croux i Bron. Kao vodič sudjelovao je Abdullah Buth, koji je već jednom pratio vojvodu od Abruzzo u sličnom poduhvatu.

Uspjeh tog podhvata bio je upravo golem. Duca di Spoleto često je pisao svojoj majci vojvodkinji od Aoste, koja je i sama poznata kao osobiti istraživač. Poslao joj je i svoju knjigu, koja je bila posvećena majkama: majkama iščezlih mornara, nestalih zrakoplovaca, istraživača i onih, koji su se vratili sa svojih teških pothvata kao i onih, koji su zauvijek nestali pobijedivši prirodnim poteškoćama. On je u toj knjizi pozdravio duše svih majki, putem duše svoje majke te završio svoju posvetu riječima:

»Na uspomenu tolike nepoznate braće, koji su nestali rasuti po cijelom svijetu«.

PRIZNANJE TALIJANSKOM MINISTRU BOTTAI-U. Talijanski ministar za narodni odgoj Bottai promoviran je na Berlinskoj visokoj tehnič-

koj školi u znak priznanja za njegove zasluge oko uske suradnje između tehnike i narodnog gospodarstva doktorom-inžinirom honoris causa.

ZIVOT NIZOZEMSKIH SVEUČILIŠTARACA. Nizozemski đak je športaš i veseljak. Zanima se za avijaciju skuplja marke, pa čak i vozne karte. Za politiku i različite pokrete se ne zanima. Nema smisla ni za organizaciju. Veoma voli šalu. Osobito sveučilištarci. Najviše veselja ima na sveučilištima,

kad dođu brucoši (studenti prve godine). Pokusno vrijeme za brucoše traje oko pet tjedana. U to vrijeme je naravno novi student još nezreo, zeleniš i mora nositi zelenu kravatu. Tek kada položi brucoški ispit, postaje pravi akademski građanin. Neki brucoš si je mnogo utvarao i uzurjavao se zbog šala »starih hiž« (studenti četvrte godine), jer da njegova majka želi, da s njime lijepo postupaju. Radi toga su postavili u dječja kolica i vozili ga po najprometnijim ulicama Amsterdama.

HRVATSKI JEZIK*

1. **TIJELOVSKA OPHODNJA.** U jednom izvještaju o procesiji na Tijelovo pisano je i u naslovu i u cijelom članku o *tijelovskoj ophodnji*. Obje su riječi pogrešne. Od Tijelovo pridjev glasi **TJELOVSKI** (jer je tu je kratak slog), a strana riječ procesija može se zamijeniti hrvatskom ophod, dok ophodnja znači patrola. Trebalo je dakle da bude **TJELOVSKI OPHOD**.

2. **POSJETA DO 16 ČASOVA.** Na jednoj ploči u Zagrebu napisano je: »Posjeta bolesnika dozvoljena od 15 do 16 časova«. Ploča potječe sigurno iz prijašnjih vremena, jer je, uza sve to što je prva riječ napisana jekavski ipak srpska. *Posjeta* se hrvatski kaže **POSJET**, a mjesto *časova* treba da piše **SATI**.

3. **KOLODVOR.** U nekim novinskim izvještajima izbjegava se od nekog vremena riječ »kolodvor«, pa se na pr. piše o glavnoj željezničkoj postaji u Zagrebu. Dobro je što se srpska riječ *stanica* zamjenjuje hrvatskom **POSTAJA**, ali to vrijedi samo za manje uredjaje, dok veliki željeznički uredjaji i zgrade, kao što je zagrebački glavni kolodvor, ne treba nazivati postajom. Kolodvoru se mnogo prigovaralo kao kovanici, skrojenoj prema njemačkom Bahnhof, i naročito su se Srbi bunili protiv te hrvatske riječi, ali ona se je dugom upotrebom sasvim udomačila, Hrvati su se na nju navikli, i nije više moguće, da se ona ikakvim filološkim obrazloženjima izbaci iz upotrebe. Neke dakle ostanu izrazi: Glavni kolodvor, kolodvor Sava, teretni kolodvor, karlovački kolodvor i t. d., dakle svagdje ondje, gdje bi se njemački reklo Bahnhof, a postaja gdje bi se njemački reklo Station, Haltestelle, na pr. željeznička postaja Sv. Klara.

4. **TISAK.** Od nekog vremena javlja se u hrvatskim novinama riječ **tisak** u novom smislu, kako dosad nije bila u upotrebi: »Iz inozemnog *tiska*«, »Privredni pregled njemačkog *tiska*«, »Slovački *tisak* prati živim zanimanjem početke samostalnog slovačkog filma«, »Oduševljeni članci talijanskog *tiska*« i t. d.

Riječi stranog podrijetla: štampati, štampa, štampar, štamparija, štampanica, odavno se već izbjegavaju u hrvatskom jeziku i zamjenjuju hrvatskim: tisak, tiskati, tiskar, tiskara, tiskanica. Ali riječ **tisak** znači njem. **Druck**, na pr. tiska Hrvatske državne tiskare, tisak i naklada knjižare N. N. Može se govoriti i o lijepom ili skupom tisku neke knjige i t. d.

Međutim u prvim gornjim primjerima **tisak** ima drugo značenje t. j. ono, koje se njemački iska-

zuje riječju **Presse** (u prenesenom smislu), a to je **novinstvo**.

Može se dakle mirne duše govoriti i pisati o inozemnom novinstvu, o privrednom pregledu njemačkog novinstva, pa kako slovačko novinstvo prati ovo ili ono, i t. d. Jer riječ **novinstvo** tu potpuno nadomješta stranu riječ *štampa*, kojoj se je (u hvalevrijednom nastojanju oko čišćenja hrvatskoga jezika od tuđica) tu htjelo izbjeći.

5. **BANČIN.** Ravnateljstvo jedne velike banke odlučilo je primiti u *bančinu* službu 25 činovnika. Ovo je srpski *prisvojni* (hrvatski se kaže **posvojni**) pridjev, kakav hrvatski književni jezik ne poznaje. Takvi pridjevi na -in izvode se u hrvatskom od ženskih osobnih imena (Aničin, majčin) i imena nekih životinja (lastin, ali ne kozin, nego kozji rep). Od imena stvari nema u hrvatskom književnom jeziku pridjeva, kao što su srpski: *zemljin, školin, bančin*. Od imenice banka imamo pridjev bankovni i bankarski, ali oni ne znače ono, što se u ovom slučaju htjelo kazati, jer se tu ne radi općenito o bankovnoj ili bankarskoj službi, nego o službi samo u toj banci, koja objavljuje natječaj. U našem primjeru mora se mesto posvojnog pridjeva upotrijebiti posvojni genitiv ili tražiti drugi izraz. Ravnateljstvo može primiti 25 činovnika u službu svoje **banke** ili banka može nekoga primiti u **svoj** službu.

6. **NACRT I OSNOVA.** Jedna novinska vijest javlja, kako njemačka vojska napreduje po *nacrtu*. Htjelo se reći: po **planu**, njem. *planmäßig*, ali da se izbjegne strana riječ **plan**, a za **plan** grada Zagreba kaže se hrvatski **nacrt**, to je pisac ili prevodilac te vijesti mislio, da se može govoriti i o napredovanju vojske po *nacrtu*. Ali riječ **plan** ima i drugo značenje, a to je **osnova**. Po **planu** ili njem. *planmäßig* treba dakle reći: po **osnovi** glavnog stožera, vrhovnog zapovjedništva i sl.).

7. **BRZOJAV I BRZOJAVKA.** *Brzjav* je telegraf, t. j. tehnički uređaj, a i ustanova za brzjavlanje (telegrafiranje); *brzjavka* je telegram ili depeša, t. j. brzjavna vijest. To treba razlikovati i ne valja govoriti i pisati: predao sam na pošti *brzjav*, stigao je *brzjav* iz Berlina, nego treba: predao sam brzjavku, stigla je **brzjavka**.

8. Na upit jedne tvornice sapuna dao je Hrvatski državni ured za jezik ovaj odgovor:

Za sapun za pranje rublja« neka zasad ostane kraći naziv »**sapun** za **pranje**«, jer taj sapun ne služi samo za pranje rublja. Naziv »*peraći sapun*« neobičan je za hrvatski jezik, pa ga ne treba upotrebljavati. Toaletni sapun mogao bi se za razliku od sapuna za pranje nazivati »**sapun** za **umivanje**«.

* Pod ovim skupnim natpisom donosimo sa- stavke i obavještenja koja nam dostavlja Hrvatski državni ured za jezik.

9. JUTROS, VEČERAS, SINOĆ. Ove riječi kao da se izbjegavaju u hrvatskim novinama, pa se mjesto njih piše: *danas ujutro, danas uvečer, jučer navečer*, a to valjda pod utjecajem njemačkih izraza — heute morgen, heute abend, gestern abend. Nijemci to ne mogu drukčije reći, ali hrvatski jezik ima u ovom slučaju prema njemačkom prednost kraćeg izražavanja jednom mjesto dvjema riječima. Čuvajmo dakle i upotrebljavajmo riječi: jutros, večeras, sinoć, baš kao i: ljetos, jesenas, zimus, jer to nisu nikakvi srbizmi, nego lijepe i dobre hrvatske riječi.

10. VIŠKOVI. Od riječi »višak« ne bi trebalo tvoriti množinu, jer višak (i ovako u jednini) znači neku neodređenu količinu iznad potrebe, pa bila ta količina neznatna ili tko zna koliko velika. Kad se govori o otkupu viška žetve, misli se na sve, što preteče od žetve preko vlastite potrebe proizvađača, i taj se višak otkupljuje, pa bilo da se radi o jednom ili o tisućama proizvađača. Kako u tom slučaju ne govorimo o žetvama nego samo o žetvi, tako nam ne treba ni množina riječi višak. Ali ako tko ipak osjeća tu potrebu, onda gramatička množina od višak glasi višci, a ne viškovi, u drugom padežu: otkup višaka, a ne viškova.

STANICA. To je srpska riječ samo u značenju: kolodvor, postaja, stajalište, a hrvatska je u značenju: celula, Zelle. Otuda i izvedenice i izrazi: staničevina, staniče, stanično tkivo, foto-stanica, kvasna stanica, stanica pčelinjeg saća, i t. d. Srpske su riječi za te pojmove: *čelija, čelica, čeliski*.

12. POSTAJA. To je hrvatska riječ za srpsku riječ *stanica* u značenju Station, hrv. dijalektalno »stacija«. Upotrebljava se u prvom redu u prometu: na željezničkim, poštanskim i međugradskim autobusnim prugama, kod ovih naročito za polazne i završne točke puta. — U prenesenom smislu govori se o postajama križnog puta. — U drugom smislu upotrebljava se riječ postaja u izrazima kao što su: oružnička postaja, postaja za prvu pomoć, gospodarska pokusna postaja, radio-postaja i t. d.

13. STAJALIŠTE. Ova riječ znači Haltestelle i upotrebljava se u mjesnom (gradskom) prometu, pa se govori na pr. o stajalištu tramvaja, stajalištu autobusa. Srbizam je u ovom slučaju reći *stanica*. — U željezničkom prometu stajalište je mala, sporedna postaja, naročito takva, gdje se vlak ustavlja samo uvjetno, t. j. ako ima putnika, koji tu ulaze ili izlaze. Srbizam je za taj slučaj reći *pristanište*.

14. PRE POLASKA VOZA. U čekaonici jedne željezničke postaje u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj putnici čitaju još i danas ovaj natpis, zaostao iz vremena prije 10. travnja: »Putnička blagajnica se otvara po sata pre polaska voza«. U ovo nekoliko riječi nalaze se tri srbizma: *blagajnica, pre, voz*. Osim toga je enklitika *se* postavljena na nezgodno mjesto. Hrvatski je trebalo napisati: »Putnička blagajna otvara se po sata prije polaska vlaka.«

15. RADNJA. Ova, sama po sebi dobra hrvatska riječ ima srpsko obilježje, ako se upotrebljava

u smislu: Geschäft, Gewerbe, Betrieb, a u značenju koje od ovih hrvatskih riječi: trgovina, obrt, posao, poduzeće, tvrtka, pogon, radionica, prodavaonica, poslovica, gostionica, i sl. Toga u takvom slučaju hrvatski izraz *radnja* treba ukloniti s izloga ili natpisa i treba ga zamijeniti jednom od navedenih ili kojom drugom prikladnom hrvatskom riječi. Tom prilikom neka se i izraz *arijevska* zamijeni riječju *arijska*.

16. PRIJEM. Ova se srpska riječ još uvijek može naći u hrvatskim novinama i časopisima. Hrvatski je oblik iste riječi prijam, ali, gdje se god može, bolje ju je zamijeniti riječima primitak ili primanje. Mjesto *prijemni* ispit hrvatski se kaže *prijamni ispit*, a mjesto *prijemnik* (radio-aparat) treba govoriti i pisati *prijamnik*.

17. SVIREP. Ovu riječ susrećemo više puta i u hrvatskim novinama za pojam osobitne okrutnosti, ali ona pripada srpskom književnom jeziku. Ako nam se hrvatski izrazi okrutan ili nemilosrdan čine u nekom naročitom slučaju preslabi, možemo reći *krvoločan* ili *krvožedan*.

18. ČINILAC. »Hrvatska kao *čililac* reda«. Tu je tuđa riječ faktor zamijenjena izrazom *čililac*, koji je sasvim običan u srpskom književnom jeziku, ali je neobičan u hrvatskom jeziku. I u ovom prenesenom smislu možemo stranu riječ faktor nadomjestiti istom riječi kao i u računstvu, a to je *čimbenik*.

19. ŽIVOPISAN. Ova riječ ruskog podrijetla pripada srpskom književnom jeziku, zajedno s riječima *živopis* u značenju slikarstvo, ali i *slikarija, slika, i živopisac*, u značenju slikar. U hrvatskim novinama može se još koji put naći na izraz, kao što je »živopisan kraj«. To se može lijepo hrvatski reći »*slikovit kraj*«.

20. OBAZRIVOST. »Nema više mjesta *obazrivosti*«. *Obazrivost* je srpska riječ, hrvatski je obzirnost. Ali u navedenom primjeru moglo je još bolje reći: Nema više mjesta *obzirima*.

21. PROVJERAVANJE. »Prilikom provjeravanja novčanica treba obratiti pažnju jedino na slovo i broj...« Ova rečenica zvuči sasvim srpski. Hrvatski se to ljepše i jednostavnije kaže: Kod ispitivanja novčanica treba paziti samo na slovo i broj...

22. MODISTKINJA. Hrvatski je oblik ove tuđe riječi: *modistica*, ali nam je i taj izraz nepotreban kod dobre hrvatske riječi *kitničarka*, koja se već vrlo dugo upotrebljava, iako se poslije 1918. počela pomalo zapostavljati u korist tuđe riječi *modistica*, koja u srpskom obliku glasi *modistkinja* ili *modiskinja*.

23. KAVEZ. Na jedan upit Gradskog zoološkog vrta u Zagrebu odgovorio je Ured za jezik: Riječ »kavez« podrijetla je arapsko-turskog (qafes), ali se u hrvatskoj književnoj upotrebi toliko udomaćila, da je danas smatramo hrvatskom književnom riječju. *Upotrebljavat ćete i dalje* u značenju nastambe za zvijeri i slične životinje. Nastamba za ptice zvat će se i nadalje »*krletka*«.

ZAKONODAVSTVO NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE*

Na prijedlog Ministra bogoštovlja i nastave Poglavnika Nezavisne Države Hrvatske propisao je

Zakonsku odredbu

o spriječavanju uništavanja i raznašanja arhivskog gradiva na cijelom području Nezavisne Države Hrvatske.

§ 1. Na cijelom području Nezavisne Države Hrvatske je najstrože zabranjeno uništavanje i raznašanje bilo kojeg pisanog gradiva, naime isprava i spisa, koji imaju bilo kakvih veza s poviješću, kulturom, upravom i sa javnim životom hrvatskog naroda uopće.

§ 2. Sve upravne, samoupravne i vjerske ustanove dužne su ovo gradivo brižljivo čuvati i pohranjivati ga na sigurna mjesta. To isto vrijedi i za privatne osobe, koje posjeduju bilo kakve isprave i spise, pa i one, koji imaju izričito porodični i lični karakter.

§ 3. Ustanove privatnici, koji sami ne bi mogli brižljivo čuvati svoje pisano gradivo, mogu ga predati u pohranu jednom javnom arhivu Nezavisne Države Hrvatske, koje će im izdati pismenu potvrdu o primitku.

§ 4. Neodržanje ove zakonske odredbe kaznit će se zatvorom do 3 godine dana i novčanom globom do 100.000 Kuna.

Ova zakonska odredba stupila je na snagu danom proglašenja u »Narodnim Novinama«, t. j. 22. travnja 1941.

Zakonskom odredbom od 25. travnja ov. god. zabranjena je uporaba ćirilice na području Nezavisne Države Hrvatske.

Na prijedlog ministra bogoštovlja i nastave Poglavnika Nezavisne Države Hrvatske propisao je i proglasio

Zakonsku odredbu

o osnivanju Hrvatskog državnog ureda za jezik.

§ 1. U okviru ministarstva bogoštovlja i nastave osniva se Hrvatski državni ured za jezik.

§ 2. Hrvatski državni ured za jezik rješava sva jezična pitanja na području Nezavisne Države Hrvatske.

§ 3. Hrvatski državni ured za jezik radit će u vezi s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti u Zagrebu i s Hrvatskim sveučilištem u Zagrebu.

§ 4. Ovlašćuje se ministar bogoštovlja i nastave, da naredbom provede ovu zakonsku odredbu.

§ 5. Ova zakonska odredba stupila je na snagu danom proglašenja u »Narodnim Novinama«, t. j. 28. travnja ov. god.

Na prijedlog ministra domobranstva Poglavnika je propisao i proglasio

Zakonsku odredbu

o vojničkoj prednaobrazbi i radnoj službi mladosti.

§ 1. Cjelokupna muška mladež, koja nije upisana ma u kojoj grani privredne djelatnosti, od

* Pod ovim natpisom objavljuvat ćemo zakone, zakonske odredbe i naredbe važne po hrvatsku nauku i hrvatsku kulturu, i to redom kako su objavljene u »Narodnim novinama«.

navršene 15. godine do navršene 18. godine i cjelokupna sveučilišna mladost vršit će pod nadzorom ministarstva domobranstva vojničku prednaobrazbu i rad u radnim jedinicama u trajanju od četiri mjeseca.

§ 2. Organizacija vojničke prednaobrazbe i rad u radnim jedinicama bit će određeni posebnim pravilnikom.

§ 3. Ova zakonska odredba stupila je na snagu danom proglašenja u Narodnim novinama (3. svibnja 1941.), a provođenje se povjerava ministarstvu domobranstva.

Na prijedlog ministra bogoštovlja i nastave Poglavnika Nezavisne Države Hrvatske propisao je i proglasio

Zakonsku odredbu

o skupljanju spisa, koji se odnose na hrvatski oslobodilački pokret.

§ 1. Određujem da se sakupe spisi i materijal, koji se odnosi na političke progone, vršene od 29. listopada 1918. proti hrvatskog naroda i na njegovu političku borbu u opće, a na oslobodilački ustaški pokret napose.

Narodna je dužnost svakog Hrvata, da sve što od takvog materijala ima, preda Državnom arhivu u Zagrebu.

Svima sudovima i upravnim oblastima nalažem, da sve spise ili materijal te vrsti, što ga imaju sakupiti i odašalju Državnom arhivu u Zagrebu.

§ 2. Za sabiranje i uređenje tog materijala osniva se kod državnog arhiva u Zagrebu posebni odio pod imenom Odjel za oslobodilački pokret.

§ 3. Sve pošiljke, poslane u tu svrhu, adresirane na: »Državni arhiv, odjel za oslobodilački pokret u Zagrebu«, kao i one, koje arhiv vraća, proste su od svake poštarine.

§ 4. Ova zakonska odredba stupila je na snagu danom proglašenja u Narodnim novinama, t. j. 2. svibnja ov. god.

Na prijedlog ministra bogoštovlja i nastave Poglavnika je propisao i proglasio

Zakonsku odredbu

o dozvoli prijelaza na sveučilište i visoke škole Nezavisne Države Hrvatske u Zagrebu svih slušača Hrvata i prijateljskih naroda, koji su bili upisani u ljetnom poljeću na sveučilištu i visokim školama u Beogradu i Ljubljani, na filozofskom fakultetu u Skoplju i na pravnom fakultetu u Subotici.

§ 1. Dozvoljava se uključivo do 31. svibnja 1941. prijelaz na sveučilište i visoke škole Nezavisne Države Hrvatske u Zagrebu svima slušačima Hrvatima i prijateljskih naroda, koji su bili upisani u ljetnom poljeću na sveučilištu i visokim školama u Beogradu i Ljubljani, na filozofskom fakultetu u Skoplju i na pravnom fakultetu u Subotici.

§ 2. Molbe i isprave za prijelaz imaju se predati dekanatima istoimenih fakulteta i visokih škola u Zagrebu do 25. svibnja 1941.

Fakultetsko vijeće odlučuje, hoće li se prijavljeni slušač primiti ili ne, i da li će mu se predašnji visoki studij priznati bilo u cijelosti, bilo samo pojedini semestri i ispiti.

§ 3. Ova zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u »Narodnim Novinama« i tim danom prestaju vrijediti i propisi protivni ovoj zakonskoj odredbi. (U Zagrebu, dne 12. svibnja 1941.)

Na prijedlog ministra bogoštovlja i nastave Poglavljenik je propisao

Zakonsku odredbu o aktivnoj nastavničkoj službi profesora sveučilišta i visokih škola s položajem sveučilišnog fakulteta.

§ 1. S obzirom na potrebu Nezavisne Države Hrvatske stavlja se do daljega izvan snage zakonske odredbe, prema kojima aktivna nastavnička služba redovitih i izvanrednih profesora sveučilišta i visokih škola s položajem sveučilišnog fakulteta traje do zaključno 70. godine života.

Aktivna nastavnička služba redovitih i izvanrednih profesora sveučilišta i visokih škola s položajem sveučilišnog fakulteta može se na prijedlog nadležnih sveučilišnih oblasti produžiti i preko 70 godina života, ako to iziskuje potreba nastavničke službe, a odnosni redoviti ili izvanredni profesor na to produženje izričito pristaje.

§ 2. Redoviti i izvanredni profesori sveučilišta i visokih škola s položajem sveučilišnog fakulteta, kojima je s njihovim pristankom produžena aktivna nastavnička služba preko 70 godina njihovog života, mogu u svako vrijeme zatražiti umirovljenje, a napose, ako to iziskuje njihovo zdravstveno stanje.

§ 3. Prijedloge iz § 1. ove zakonske odredbe odobrava ministarstvo bogoštovlja i nastave.

§ 4. Ova zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u »Narodnim Novinama«

Provedba ove zakonske odredbe povjerava se ministru bogoštovlja i nastave. (U Zagrebu, dne 12. svibnja 1941.)

Na prijedlog ministra bogoštovlja i nastave Poglavljenik je propisao

Zakonska odredba o zabrani otuđivanja i izvažanja starinskih umjetničkih, kulturno-povjesnih i prirodnih spomenika na području Nezavisne Države Hrvatske.

§ 1. Na cijelom području Nezavisne Države Hrvatske najstrože je zabranjeno bez znanja i odobrenja ministarstva bogoštovlja i nastave svako otuđivanje, a napose izvažanje izvan granice Nezavisne Države Hrvatske bilo kojeg starinskog umjetničkog, kulturno-povjesnog i prirodnog spomenika.

§ 2. Sve državne, samoupravne i vjerske ustanove dužne su svoje starinske umjetničke, kulturno-povjesne i prirodne spomenike brižljivo čuvati, odnosno pohranjivati ih na sigurna mjesta. To isto vrijedi i za privatne osobe, koje posjeduju bilo kakve starinske umjetničke, kulturno-povjesne i prirodne spomenike, pa i one, koji imaju izričiti porodični i osobni karakter.

§ 3. Ustanove i privatnici, koji ne bi mogli brižljivo čuvati svoje starinske umjetničke, kulturno-povjesne i prirodne spomenike imaju ih predati kojem hrvatskom narodnom muzeju Nezavisne Države Hrvatske, koji će im izdati pismenu potvrdu o primitku, odnosno o kupnji u ime Nezavisne Države Hrvatske.

§ 4. Neodržanje ove zakonske odredbe kaznit će se zatvorom do 5 godina dana i novčanom globom do 500.000 dinara.

§ 5. Ova zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u »Narodnim Novinama«. (U Zagrebu, dne 12. svibnja 1941.)

Zakonska odredba o ratnom arhivu i muzeju Nezavisne Države Hrvatske.

§ 1. Osniva se ratni arhiv i muzej Nezavisne Države Hrvatske, u kojem se imaju sabrati i čuvati svi pisani i tiskani spomenici, te predmeti, koji se odnose na ratnu povijest Hrvata od najstarijih vremena do današnjega dana i dalje.

§ 2. Uređenje uprave i poslovni napatuk odredit će se posebnom odredbom.

§ 3. Provedba ove zakonske odredbe povjerava se ministarstvu domobranstva. Zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u Narodnim Novinama. (Zagreb, 26. svibnja 1941.)

Zakonska odredba o autorskom pravu na djela dra Eugena Kvaternika i dra Ante Starčevića.

§ 1. Autorska prava na djela Dr. Eugena Kvaternika i Dr. Ante Starčevića pripadaju Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

§ 2. Ova zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u Narodnim novinama. Provedenje se povjerava ministarstvu bogoštovlja i nastave. (U Zagrebu, dne 27. svibnja 1941.)

Na temelju § 4. zakonske odredbe o sakupljanju spisa, koji se odnose na hrvatski oslobodilački pokret, od 2. svibnja 1941. Poglavljenik je propisao i proglasio

Provedbenu naredbu o sakupljanju i sređivanju spisa, koji se odnose na hrvatski oslobodilački pokret.

§ 1. Zakonska odredba o sakupljanju spisa, koji se odnose na hrvatski oslobodilački pokret, od 2. svibnja 1941. vrijedi za sve državne, samoupravne, vjerske, književne, kulturne i privredne ustanove, te uopće za sve fizičke i pravne osobe i ustanove na području Nezavisne Države Hrvatske.

Svatko je dužan spise i ostalo gradivo, na koje se odnosi ova zakonska odredba, sam sakupljati i predavati ih državnom arhivu u Zagrebu i pozivati i upućivati druge, da to isto čine.

Isto je tako svatko dužan prijaviti državnom arhivu u Zagrebu svaki slučaj nepošivanja ove zakonske odredbe, koji bi mu bio poznat.

§ 2. Odjel za oslobodilački pokret kod državnog arhiva u Zagrebu sačinjava njegov sastavni dio kao i drugi odjeli, koji već postoje ili će se kod toga državnog arhiva obrazovati.

Osobe, koje vrše službu kod ovog odjela, imaju se pokoravati nalogima ravnatelja državnog arhiva u Zagrebu i vršiti njegove naloge.

Osobe ovog odjela vrše svoju službu u duhu arhivističkih načela, koja vrijede za sve spise i ostalo gradivo ove vrsti. Ni u kojem slučaju ne smiju se ovim spisima i gradivom služiti u bilo koje druge svrhe, objavljivati ih tiskom, na njihovoj osnovi sastavljati za sebe, za druge ili za javnost prikaze. Ni u kojem slučaju ne smiju njihov sadržaj saopćivati bilo kojim osobama osim onima, kojima su odgovorni.

§ 3. Državne i ostale ustanove navedene u stavu 1. § 1. ove provedbene naredbe mogu spise i ostalo gradivo, koje se odnosi na hrvatski oslobodilački pokret, ali koji spisi i gradivo trebaju službenom uredovanju, odvojiti od onoga gradiva, koje imaju predati državnom arhivu u Zagrebu, i zadržati ga kod sebe, dok se ne dovrši dotično službeno uredovanje.

O ovim spisima, odnosno gradivu imaju sastaviti posebne popise i poslati ih državnom arhivu u Zagrebu s izjavom, da će te spise, odnosno gradivo državnom arhivu u Zagrebu dostaviti, čim se tekuće službeno uredovanje dovrši. Predavanje ili šiljanje ovih spisa, odnosno gradiva vrši se s pozivom na broj dopisa, kojim su dostavljeni spomenuti popisi.

§ 4. Osim gradiva, koje državni arhiv u Zagrebu dobiva na osnovi zakonske odredbe o sakupljanju spisa, koji se odnose na hrvatski oslobodilački pokret, ovaj će državni arhiv smjestiti u odjel za hrvatski oslobodilački pokret i one odgovarajuće dijelove spisa i ostalog pisanog gradiva, koje će dobiti na osnovi zakonske odredbe o sprečavanju uništavanja i raznašanja arhivskog gradiva na cijelom području Nezavisne Države Hrvatske od 22. travnja 1941.

§ 5. Osim toga će državni arhiv u Zagrebu upotpunjavati gradivo svog odjela za hrvatski oslobodilački pokret gradivom, do kog će sam moći doći. U njeg će smjestiti svako odgovarajuće pisano ili tiskano gradivo, do kog će doći darom, kupnjom, zamjenom ili na bilo koji drugi način.

Kad se pokaže prilika, državni će arhiv za odjel za hrvatski oslobodilački pokret sastavljati prepise i izvadke iz domaćih i stranih tiskanih radova i zbirka isprava, u kojima se radi o hrvatskom oslobodilačkom pokretu.

§ 7. Državni arhiv u Zagrebu dužan je svakih šest mjeseci izvješćivati ministarstvo bogoštovlja i nastave o stanju i porastu gradiva u odjelu za hrvatski oslobodilački pokret i o svemu onome, što je na korist ili na štetu ovoga odjela, te postavljati obrazložene predloge organizacionog i reorganizacionog značaja.

§ 8. Troškovi za uzdržavanje i razvoj ovog odjela za hrvatski oslobodilački pokret državnog arhiva u Zagrebu, za obrađivanje pojedinih pitanja hrvatskog oslobodilačkog pokreta za javnost i za njihovo objelodaniivanje tiskom idu na teret proračuna Nezavisne Države Hrvatske.

§ 9. Državni arhiv u Zagrebu je ovlašten, da poziva sve ustanove, navedene u stavu 1. § 1. ove provedbene naredbe, na sabiranje spisa i ostalog gradiva o hrvatskom oslobodilačkom pokretu, te da im daje sve potrebite upute u ovome predmetu.

§ 10. Ova provedbena naredba stupa na snagu danom proglašenja u »Narodnim novinama«. (U Zagrebu, 30. svibnja 1941.)

Ministarska naredba o hrvatskom pravopisu.

Hrvatski pravopis mora odgovarati duhu hrvatskog jezika pa mu valja posvetiti osobitu pažnju. Znati pisati i znati govoriti nije isto, ali se jedno naslanja na drugo pa pisanje prilagoditi govoru može imati svoje razloge samo dotle, dok ne bi pisanje zamelo riječ tako, da se ona iz pisma ne bi prepoznala. Otud i pitanja o glasovnom i korijenitom pisanju. Duh pak jezika odlučuje o tom, da li ćemo se i kad ćemo se i gdje ćemo se držati jednog ili drugog pisanja. Na duhu se osniva i samobitnost jezična, na hrvatskom duhu hrvatska jezična samobitnost.

Kako treba znanosti dati priliku, da i ova pitanja produbljuje, a znanost nije ni u jednom kulturnom jeziku u tom dala za sva vremena posljednju riječ, ministarstvo bogoštovlja i nastave prihvatilo je u pitanju o hrvatskom pravopisu ovu misao: hrvatski se pravopis ima provesti na načelu etimo-

loškom tako, da se utvrde sve etimološke mogućnosti osnovane na znanosti, koja ima odrediti svuda ono, što u duhu hrvatskog jezika nalazi svoju potvrdu.

Prema tome dosadašnji školski pravopis mijenja se u ovim točkama:

1. glas *dj* ne sljubljuje se po zvučnosti, pa prema tome na pr. umanjenu riječ od *žedja* treba pisati *žedja* mj. *žećca*; vodstvo mj. vodjstvo (voćstvo) i t. d.

2. kod riječi muškoga roda koje se svršavaju na *-tak* i *-dak* s nepostojanim *a*, suglasnici *t* i *d* ostaju ispred *c* bezpromjene; dakle: početak — početci; patak — patci mj. paci; zadatak — zadatci mj. zadaci; redak — redci mj. reci; dohodak — dohodci mj. dohoci; cvijetak — cvijetci mj. cvijeci; predak — predci i t. d.

Kod riječi sa završecima *-tac* i *-dac* s nepostojanim *a* gdje je potrebno označiti razliku u značenju riječi čuvaju se osnovni suglasnici: na pr. mlatac — mlatici; mladak — mladci i sl.

3. Kad nakon ispadanja nepostojanoga *a* od završetka *-lac* muških imenica dođe glas *l* na kraj sloga, ne pretvara se u *o* i ne slijeva se s prethodnim *o*; na pr. stolac — stolci mj. stoci; dolaz — dolci, i t. d.

4. U imenima mjesta s nepostojanim *a* ne provodi se sljublivanje, kad *a* ispadne; na pr. Medak — Medka mj. Metka; Gradac — Gradca mj. Graca i t. d.

5. Pravopisnom pravilu, da se glas *d* ne mijenja u *t*, ako se nalazi u složenim riječima ispred *s*, *c*, *š*, *č*, *ć*, kad se ovim glasovima počinje druga riječ u složenici (prema čemu treba pisati: odsjek mj. ot-sjek; predsjednik mj. pretsjednik; odcjepiti mj. otcjepiti; odšetari mj. otšerati; kadšto mj. katšto; nadčovječan mj. natčovječan; odušnuti mj. otčušnuti, i t. d. — dodaje se:

U riječima, kojima se označuje viši ili niži položaj u odnosima službe, zvanja, zanimanja, organizacije i sl.: prijedlozi *nad* i *pod* čuvaju glas *d* pred promjene; na pr. nadporučnik, podpredsjednik i t. d.

6. Nema sljublivanja u tvorbi futura I. pa se piše rastavljeno: dat ću, past ću i t. d.

7. Ne ispadaju glasovi kod zamjenica pa se piše *tko*, *netko*, *nitko* svatko.

8. Glas *h* se piše kod imenica na pr. duhan (ne duvan), kuhinja (ne kujna).

9. Strane se riječi pišu: 1) kako se pišu u jeziku iz kog potječu na pr. Rousseau, Dumas, Goethe, Shakespeare; 2) kako ih je prisvojio hrvatski izgovorni pravopis na pr. Homer, Helen, historija, hereza, kemija, kirurg i t. d.

10. velikim početnim slovima pišu se obadvije riječi u imenima mjesta bez obzira na to, da li se opća imenica uzima u pravom ili u prenesenom značenju; dakle kao što se piše *Grubišno Polje*, *Velika Gorica* i t. d., treba pisati i *Dugo Selo*, *Stubičke Toplice* i t. d.

11. u znak poštovanja pišu se sa velikim početnim slovima Poglavnik, Doglavnik i Nezavisna Država Hrvatska.

12. Kod imena ustanova piše se prva riječ velikim početnim slovima. Nazivi različitih ministarstava ne pišu se sa velikim slovom nego samo na početku rečenice.

Priredivači novih školskih knjiga imaju se držati ove naredbe. (Narodne novine od 25. lipnja 1941. br. 59.)

Na prijedlog ministra nastave Poglavnik je propisao i proglasio

Zakonsku odredbu

o hrvatskim kulturnim spomenicima.

§ 1. Svi nepokretni kulturno-povijesni (starinski) arheološki (povijesni), narodoznanstveni (etnografski), graditeljski (arhitektonski) i umjetnički kao i prirodni spomenici, koji imaju osobitu znanstvenu, umjetničku ili estetsku vrijednost, ili se inače smatraju obćom narodnom vrijednošću a nalaze se na području Nezavisne Države Hrvatske, proglašuju se narodnim spomenicima.

§ 2. Hrvatski narodni spomenici ne mogu biti predmetom privatno-pravnoga prometa.

§ 3. Sve potrebne podrobnije propise za provođenje ove zakonske odredbe propisat će ministar nastave, kojemu se povjerava i provedenje ove zakonske odredbe.

§ 4. Ova zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u »Narodnim Novinama«. (U Zagrebu, dne 30. lipnja 1941.)

Na temelju § 4. zakonske odredbe o osnivanju Hrvatskoga državnog ureda za jezik propisao je Dogačnik Ministar nastave dr. Mile Budak ovu

Z o r e d b e n u n a r e d b u :

§ 1. Zadatak je Hrvatskoga državnog ureda za jezik paziti na pravilnost i čistoću hrvatskoga jezika u javnoj upotrebi.

Napose mu se povjeravaju ove dužnosti:

1. priređivanje školskih knjiga i priručnika iz jezičnog područja (pravopisa, slovnice, priručnog rječnika i sl.);

2. pregledavanje školskih knjiga za sve predmete;

3. jezična suradnja sa zakonodavnim i izvršnim državnim i samoupravnim tijelima prilikom sastavljanja nacrtu zakona, odredaba i naredaba;

4. jezično svjetovanje piscima ili nakladnicima književnih i poučnih djela;

5. jezični nadgled svih tiskopisa uopće;

6. ispravljanje i odobravanje svih natpisa i oglasa na javnim mjestima (§ 9);

7. nadgled jezika u kazalištima, kinematografima i krugovalnim postajama;

8. jezična promičba.

§ 2. Hrvatski državni ured za jezik brine se za izradu hrvatskog pravopisa, slovnice i priručnog rječnika za školu i opću upotrebu ili odobrava već izrađena djela te vrste.

Bez odobrenja Hrvatskog državnog ureda za jezik ne smije se objelodaniti ni jedno djelo, koje ne bi sadržavalo jezične propise.

Znanstveno raspravljanje, ocjenjivanje i stavljanje prijedloga ostaje slobodno.

§ 3. U suradnji s hrvatskom akademijom i hrvatskim sveučilištem u Zagrebu poticat će Hrvatski državni ured za jezik znanstveno obrađivanje hrvatskog jezika. Osobito će nastojati, da se što prije izradi veliki rječnik suvremenoga hrvatskog jezika

i da se odrede jedinstveni stručni nazivi za sva područja ljudske djelatnosti.

§ 4. Hrvatski državni ured za jezik osnovat će u svom krilu hrvatski jezični muzej i knjižnicu.

§ 5. Sve knjige, namijenjene školskoj upotrebi, imaju se dostaviti Hrvatskom državnom uredu za jezik, koji će ih s jezične strane pregledati i ispraviti.

§ 6. Piscima ili nakladnicima dužan je Hrvatski državni ured za jezik obaviti jezični pregled svakoga djela, koje mu prije tiskanja dostave u tu svrhu.

§ 7. Hrvatski državni ured za jezik surađivat će s jezične strane pri izrađivanju nacrtu zakona, zakonskih odredaba, naredaba, pravilnika, napisa na tiskanicama, novčanicama, biljezima, i t. d.

§ 8. Sve dopise Hrvatskog državnog ureda za jezik, kojima se vrši jezična promičba, ili se javnost upozorava na jezične i pravopisne pogreške, dužne su dnevne novine uvrštavati besplatno, ako ne prelaze veličinom polovicu tiskanog stupca pojedinih novina.

§ 9. Natpisi privrednih poduzeća, trgovina, gostionica, obrtničkih radionica i svih ostalih zanimanja i društava, za koje Hrvatski državni ured za jezik ustanovi, da nijesu u skladu s duhom hrvatskoga jezika morat će se ispraviti ili zamijeti novima prema općim ili pojedinačnim nalogima Hrvatskoga državnog ureda za jezik.

§ 10. Za jezičnu pravilnost i čistoću u državnim i drugim kazalištima i krugovalnim postajama brine se hrvatski državni ured za jezik u dogovoru s upravama tih ustanova.

§ 11. Filmovi s hrvatskim tumačem, slikovne i govorne reklame ne smiju kinematografi pružati općinstvu, ako za njihov tekst nijesu predhodno dobili pismeno odobrenje Hrvatskoga državnog ureda za jezik.

§ 12. Gdje to traži obilje posla i gdje ima mogućnosti, slobodno je pojedinim državnim i privatnim ustanovama i poduzećima držati posebnog namještenika kao jezičnog ispravljača, o čemu treba obavijestiti Hrvatski državni ured za jezik. U tom slučaju moći će Hrvatski državni ured za jezik osloboditi te ustanove od dužnosti, da mu šalju na prethodni jezični pregled svoje sastavke, na koje se odnosi ova naredba.

§ 13. Sastavci, koji se po §§ 2., 5., 6. i 7. ove naredbe dostavljaju Hrvatskom državnom uredu za jezik, imaju biti napisani pisaćim strojem.

§ 14. Za obavljanje poslova iz §§ 5., 6. i 9. ove naredbe plaćaju stranke pristojbu prema cjeniku i na način, koji će propisati Hrvatski državni ured za jezik.

§ 15. Prekršitelji ove naredbe kaznit će se kao redarstveni prekršaji.

§ 16. Upravni i pisarnički troškovi Hrvatskoga državnog ureda za jezik, nagrade suradnicima izvan Ureda, izdatci za jezični muzej, knjižnicu i znanstvena putovanja i ostali izdatci namiruju se iz državnog proračuna.

DRUŠTVENE VIJESTI

SVEČANA SJEDNICA HRVATSKOG SVEUČILIŠNOG DRUŠTVA

Svake godine, na dan 4. lipnja, dakle na godišnjicu svog utemeljenja, Hrvatsko sveučilišno društvo održava svoju glavnu godišnju skupštinu. Ove je godine na spomenuti dan održana — zbog izvanrednih prilika — svečana javna sjednica Hrvatskog sveučilišnog društva.

Svečana javna sjednica održana je u auli Hrvatskog sveučilišta, a otvorio ju je i predsjedao joj predsjednik društva sveuč. prof. ing. Đuro Stipetić. U početku svog govora predsjedatelj ističe radost i sreću svih hrvatskih intelektualaca, jer se ostvario vjekovni ideal hrvatskog naroda — Nezavisna Država Hrvatska. Stoga je dužnost i potreba izraziti hvalu svima onima koji su sudjelovali na ostvarenju tog vjekovnog svetog cilja, a u prvom redu čitav hrvatski narod mora biti zahvalan dičnome Poglavniku dru Anti Paveliću.

Na kraju svog govora prof. Stipetić je komemorirao smrt zaslužnog društvenog odbornika msgr. Janka Barlea, koji je znatno pridonio uspjesima Hrvatskog sveučilišnog društva.

Slijedio je tajnički izvještaj, koji je podnio dr. Vladimir Bazala. Iz opširnog tajničkog izvještaja (koji je već dijelom bio štampan u broju 10. prošloga godišta) razabiru se sva nastojanja i uspjesi društva u prošloj godini. Naročito je istaknuta djelatnost društva u odboru za hrvatski jezik i rječnik kao i u radu na podizanju i vođenju botaničkog vrta i meteorološke postaje na Velebitu. Društvo imade 500 članova i to 299 redovnih članova u Zagrebu i 28 u pokrajini, 49 podupirajućih članova u Zagrebu i 10 u pokrajini, zatim 5 utemeljitelja, 8 dobrotvora i 53 darovatelja.

Društveni glasnik »Alma mater croatica« završio je IV. godište svog izlaženja i usprkos povišenja troškova, predplate pokrivaju troškove izlaženja.

Blagajnički izvještaj podnio je prof. dr. David Karlović. Iz blagajničkog izvještaja razabire se, da je društvena imovina znatno porasla, pa danas predstavlja svotu od 270.541 dinar.

Nakon odborničkih izvještaja podnesen je prijedlog o popunjenju društvenog odbora, pa su jednoglasno izabrani u odbor: prof. dr. Juraj Körbler, dr. Petar Guberina i novinar Hinko Wolf. Za prvog podpredsjednika društva izabran je odvjetnik dr. Dragan Šafar, koji se zahvalio na izboru kratkim govorom osvrnuvši se naročito na protuhrvatski rad

nekim dosadašnjih sveučilišnih profesora. Dr. Šafar poimence spominje prof. Vladimira Njegovana i prof. Valu Vouka.

Za glavnog i odgovornog urednika društvenog glasila »Alma mater croatica« izabran je g. Hinko Wolf.

Pod eventualijama razvila se zanimljiva i živa rasprava o pitanjima važnim za procvat hrvatskog sveučilišta. Naročito su zanimljiva bila izlaganja dekana medicinskog fakulteta prof. dr. Eduarda Miloslavića o neodgodivoj potrebi, da se omogući studij našeg naučnog podmladka u inozemstvu. O istom su pitanju govorili odbornici: dr. Juraj Anđrassy, dr. Stjepan Bosanac, dr. Albert Bazala, dr. Stjepan Ivšić, dr. Petar Guberina i drugi.

Prof. dr. Miloslavić predložio je također, da Hrvatsko sveučilišno društvo omogući — naročitim stipendijem — jednome Nijemcu-filologu studij hrvatskoga jezika i hrvatske književnosti na našem sveučilištu.

Nakon rasprave o još nekim prijedlozima zaključena je ova svečana javna sjednica Hrvatskog sveučilišnog društva.

Podpuni novi odbor Hrvatskog sveučilišnog društva sačinjavaju slijedeća gospoda:

Upravni odbor: predsjednik sveuč. prof. ing. Đuro Stipetić; I. podpredsjednik odvjetnik dr. Dragan Šafar; II. podpredsjednik dr. Fran Omerza; tajnik dr. Vladimir Bazala; blagajnik prof. dr. Karlović.

Članovi odbora jesu: Bazala dr. Albert, red. prof. Filozofskog fakulteta; Bosanac dr. Stjepan, rektor Više Pedagoške škole u miru; Guberina dr. Petar, asistent Filozofskog fakulteta; Horvat dr. Ivo, red. profesor Filozofskog fakulteta; Körbler dr. Juraj, privatni docent; Lochert dr. Josip, šef zdrav. odsjeka u miru; Malinar Mate, predsjednik Sudbenog stola; Miloslavić dr. Eduard, red. profesor Medicinskog fakulteta; Pevalek dr. Ivo, red. profesor Polj. šumarskog fakulteta; Mr. po. Sallopek Josip, ljekarnik; Wolf Hinko, novinar; Zilić dr. Franjo, bivši povjerenik za pravosuđe.

Zaključkom javne sjednice Hrvatskog sveučilišnog društva izabran je g. Hinko Wolf, glavnim i odgovornim urednikom društvenog glasila »Alma mater croatica«. S tim u vezi moli glavni urednik, da se svi dopisi, koji su u vezi s društvenim glasilom, upućuju na njegovu privatnu adresu: Zagreb, Nova Ves 77. Brzoglas 71-64.

»ALMA MATER CROATICA«, glasnik Hrvatskog sveučilišnog društva u Zagrebu, izlazi mjesečno. — Vlasnik i izdavač je Hrvatsko sveučilišno društvo u Zagrebu. — Glavni i odgovorni urednik: Hinko Wolf, Zagreb, Nova Ves 77, brzoglas 71-64. — Rukopisi i dopisi za uredništvo šalju se na adresu glavnog urednika, a dopisi za upravu na adresu uprave: Zagreb, Sveučilišni trg 14, prizemno lijevo, brzoglas 89-82. — Štampa se u Zagrebu u Narodnoj tiskari, Kaptol br. 27, brzoglas 41-61. — Godišnja predplata Kn 120.—, za redovne slušače sveučilišta i za dake ostalih visokih i srednjih škola Kn 60.—, pojedini broj stoji Kn 10.—. Ček Pošt. štedionice broj 31093.